

Висока школа
стручних студија за
васпитаче
„Михаило Палов“ у
Вршицу
Србија

Универзитет
“Св. Климент
Охридски”- Педагошки
факултет
Битола
Македонија

Universitatea de Vest
„Aurel Vlaicu” Arad
Romania

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta
Ljubljana
Slovenija

У ЧАСТ АКАДЕМИЦИМА БОСИЉКИ И ЈОВАНУ ЂОРЂЕВИЋУ

ДАРОВИТИ И КВАЛИТЕТ ОБРАЗОВАЊА

ЗБОРНИК РЕЗИМЕА

СА МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА

Вршац, 28. 06. 2013.

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ «МИХАИЛО ПАЛОВ» - ВРШАЦ

Библиотека: Зборници

Издавач:

Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“ – Вршац

За издавача:

проф. др Грозданка Гојков

Лектура:

проф. др Драгана Јосифовић

др Јелена Пртљага

Корице:

Станислав Сухецки

Зборник уредиле:

проф. др Грозданка Гојков

МА Снежана Пртљага

Рецензенти: анонимни (домаћи и страни)

ISBN 978-86-7372-175-0

Штампа: Отисак, Вршац

Тираж: 150 примерака

Научни одбор скупа / Comitetul Științific / Scientific Committee/ Znanstveni odbor/ Научен одбор

Академик Јован Ђорђевић, Српска академија образовања, Београд, Србија

Akademik Lizica Mihut, Universitatea „Aurel Vlaicu“ Arad, Romania

Akademik Miodrag Milin, Universitatea „Aurel Vlaicu“ Arad, Romania

Izr. prof. dr. Mojca Jurišević, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Slovenija

Ph.D Svetlana Kurteš, University of Portsmouth, Velika Britanija

Проф. др Јулија Кеверески, Педагошки факултет, Битољ, Македонија

Проф. др Радован Грандић, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, Србија

Проф. др Петар Стојаковић, Филозофски факултет, Бања Лука, БиХ

Prof. dr. Milena Valenčič Zuljan, Pedagoška fakulteta, Univerze v Ljubljani, Slovenija

Доц. др Јелена Пртљага, Висока школа стручвних студија за образовање васпитача „Михаило Палов“, Вршац, Србија

Prof. dr Viktor Nojman, Univerzitet De Vest, Темишвар, Румунија

Организациони одбор / Organizing Committee / Comitetul de organizare/ Organizačijski odbor/ Организационен одбор

Академик Грозданка Гојков, Висока школа стручвних студија за виспитече „Михаило Палов“ Вршац; Учитељски факултет, Београд, Србија

Professor Ph.D. Gabriela Kelemen,

Instituția Faculty of Science Education, Psychology and Social Work

“Aurel Vlaicu” University from Arad, Romania

Др Мирча Маран, Висока школа стручвних студија за виспитече „Михаило Палов“ Вршац,, Србија

Доц. др Александар Стојановић, Учитељски факултет, Београд; Висока школа стручвних студија за виспитече „Михаило Палов“ Вршац,, Србија

Доц. др Јелена Пртљага, Висока школа стручвних студија за виспитече „Михаило Палов“ Вршац, Србија

Др Еуђен Чинч, Висока школа стручвних студија за виспитече „Михаило Палов“ Вршац,, Србија

Доц. др Тања Недимовић, Висока школа стручвних студија за виспитече „Михаило Палов“, Вршац,, Србија

Dr Matjaž Duh, Pedagoška fakulteta, Univerze v Maribor, Slovenija

Скуп подржава Покрајински секретаријат за науку и технолошки развој, Нови Сад

Conferința a fost susținută de către Secretariatul Provincial pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică

The conference is supported by the Provincial secretariat for science and technological development, Novi Sad.

Znanstveno srećanje je podprlo Pokrajinski sekretariat za znanost in tehnološki razvoj, Novi Sad

Научната средба е поддржана од Покраинскиот секретаријат за наука и технолошки развој

САДРЖАЈ /CONTENTS:

I

Грозданка Гојков, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац
Учитељски факултет Универзитета у Београду - Наставно одељење, Вршац
Уместо увода / Instead of an Introduction 10

II

Участ академицима Босильки и Јовану Ђорђевићу 16

Đorđe Đurić, SAO, Beograd
Akademik Bosiljka Đorđević - istaknuti naučnik i prosvetni radnik 16

Радован Грандић, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду
Академик проф. др Јован Ђорђевић 19

Stipan Jukić, Split
Akademik profesor dr Jovan Đorđević (90 godina života) 20

Tanja Nedimović, Visoka škola strukovnih studija za васпитаче „Mihailo Palov“, Vršac
Istraživanja problematike darovitosti u radovima akademika Bosilje Đorđević 22

Никола Поткоњак, САО, Београд
Участ академицима Босильки и Јовану Ђорђевићу 23

Dušan M. Savićević, profesor Filozofskog fakulteta u Beogradu u penziji
Naučni doprinos Jovana Đorđevićasrpskoj pedagogiji 25

Петар Стојаковић, Одсјек за психологију, Универзитет у Бања Луци
Биографски подаци о академкињи проф. др Босильки Ђорђевић који су штампани у I тому Енциклопедије Републике Српске 27

Aleksandar Stojanović
Visoka škola strukovnih studija za васпитаче „Mihailo Palov“, Vršac
Учитељски факултет, Beograd, Univerzitet u Beogradu
Doprinos prof. dr Jovana Đorđevića teoriji moralnog vaspitanja i istraživanjima društveno-moralnih vrednosti 28

Младен Вилотијевић, САО, Београд
Подстицајни примери у спајању талената и упорности 30

III

Уводни импулси 32

Mojca Juriševič, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, Slovenija
Premislek o kakovosti: Glas nadarjenih učencev v izobraževalnem kontekstu – Uvodni impulsi 32

Љупчо Кеверески, Педагошки факултет, Битола, Македонија
Квалитетот на образоването на надарените и талентираните императив и предизвик со 21. век - Уводни импулси 33

IV

Резимеи 37

Milica Andevski, Filozofski fakultet, Novi Sad
Mira Vidaković, Fakultet za Menadžment, Sremski Karlovci
Daroviti u iluzijama pedagoškog i neoliberalnog principa 37

Радован Антонијевић, Филозофски факултет Универзитета у Београду Одељење за педагогију и андрагогију <i>Ефикасност и ефективност као димензије квалитета образовања даровитих</i>	38
Jasmina Arsenijević, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Kikinda Željko Vučković, Pedagoški fakultet, Sombor <i>Psihologizacija i ekonomizacija pedagoškog rada sa darovitim</i>	38
Snežana Babić-Kekez, Univerzitet u Novom Sadu, Prirodno-matematički fakultet Medicinski fakultet, Novi Sad <i>Kvalitet obrazovanja darovitih studenata i obrazovne politike</i>	39
Бережнова Елена Викторовна МГИМО-Университет (Россия, Москва) <i>Профессиональная компетентность как критерий качества подготовки будущих учителей</i>	40
Blanka Bogunović, Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu Tijana Mirović, Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu <i>Profesionalne kompetencije muzički darovitih na kraju visokog muzičkog obrazovanja</i>	41
Adrijan Božin Viorika Paser Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Obrazovanje nastavnika – pretpostavka kvalitetne vaspitno-obrazovne podrške darovitima</i>	42
Зорица Цветановић Универзитет у Београду, Учитељски факултет <i>Настава матерњег језика и ученици даровити за говорну вештину</i>	42
Јелена Цветковић Миомира Ђурђановић Данијела Здравић Михаиловић Факултет уметности, Универзитет уметности у Нишу <i>Ansolutni слух - даровитост или релативни потенцијал</i>	43
Јован Ђорђевић, САО, Београд <i>Дидактички облици, поступци, организација садржаја и методе примерене особеностима и потребама даровитих ученика</i>	44
Милош Ђорђевић, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац <i>Филозофски и критички заснован појам критике</i>	45
Miroslava Đurišić-Bojanović, Filozofski fakultet u Beogradu <i>Timsko i individualno postignuće u kreativnom rešavanju problema</i>	46
Ivan Ferbežer, Slovenia, Europe <i>Kvalitetne spremembe izobraževanja nadarjenih v 21. stoletju</i>	47
Ancuța Franț, DPPD- Universitatea de Vest din Timișoara <i>Perspektive ale formării cadrelor didactice</i>	47
В.С. Глаголев МГИМО-Университет (Москва, Россия) <i>Социокультурные и обучающие факторы в развитии одаренности школьников и студентов</i>	48
Aleksandra Gojkov Rajić, Univerzitet u Beogradu, Učiteljski fakultet, Beograd Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Obrada književnog teksta kao faktor podizanja kvaliteta nastave stranog jezika za darovite</i>	49
Grozdana Gojkov, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „M.Palov“, Vršac Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu - Nastavno odeljenje, Vršac <i>Kritičko razmišljanje kao indikator kvalitetnog obrazovanja darovitih</i>	50

Anton ILICA, University “Aurel Vlaicu” Arad <i>Didactic competence and the reformers of education</i>	51
Александра Карадић Музичка школа „Коста Манојловић“, Београд <i>Стицање ритмичко-метричким вештинама током образовања музички даровитих</i>	51
Gabriela Kelemen, University Aurel Vlaicu from Arad <i>Education quality as an expression of excellence</i>	52
Љупчо Кеверески, Педагошки факултет, Битола, Македонија <i>Квалитетот на образоването на надарените и талентирани како императив и предизвик во 21. век</i>	53
Љупчо Кеверески, Македонска асоцијација за надарени и талентирани Весна Хорватовиќ, Бирото за развој на образоването на Р. Македонија <i>Квалитетот на образоването на надарените и талентирани во Р. Македонија</i>	54
Slavica Komatina AGENDA, Центар за подршку породици, Београд <i>Da li darovita deca romske nacionalne zajednice imaju šanse u našem obrazovnom sistemu</i>	55
Драгољуб Крнета, Филозофски факултет Пале, БиХ <i>Улога награде и казне у подстичању даровитих</i>	55
Љиљана Крнета, Факултет Политичких наука, Бања Лука, РС, БиХ Габријела Бундало, ОШ Пазар, Тузла, ФБиХ <i>Перцепција садашњости и визија будућности даровитих ученика</i>	56
Zora Krnjaić, Institut za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu <i>Karijerno vodenje i savetovanje darovitih studenata</i>	57
Svetlana Kurteš, University of Portsmouth, United Kingdom European Network for Intercultural Education Activities (ENIEDA) <i>Developing key competences in linguistics and intercultural education: a Constructivist approach</i>	57
Dušanka Lazarević, Univerzitet u Beogradu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja <i>Akademski self-koncept i školsko postignuće darovitih učenika</i>	58
Nataša Lalić-Vučetić Snežana Mirkov Institut za pedagoška istraživanja, Beograd <i>Prepostavke kvalitetnijeg obrazovanja darovitih: podsticanje inicijative nastavnika</i>	59
Biljana Lungulov Olivera Gajić Filozofski fakultet u Novom Sadu, Odsek za pedagogiju <i>Fenomen kvaliteta visokog obrazovanja i obrazovne potrebe darovitih studenata</i>	60
Jelena Maksimović Jelena Petrović Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet <i>Uloga školskih pedagoga u obrazovanju darovitih</i>	61
Славица Максић, Институт за педагошка истраживања, Београд <i>Управљање креативношћу у школи: карика која недостаје или немогућа мисија</i>	61
Данило Ж. Марковић, Српска академија образовања, Београд <i>Специфичност квалитета образовања даровитих</i>	62

Maja Matrić, Pedagoški fakultet u Mariboru, Slovenija <i>Kako osnovnošolski učitelji dojemajo splošno nadarjene učence, učence z motnjo vedenja in osebnosti ter likovno nadarjene učence?</i>	63
Lizica MIHUT, University “Aurel Vlaicu” Arad <i>Novileties on education in Romania</i>	63
Jovana Milutinović Slađana Zuković Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad <i>Kvalitetno obrazovanje darovitih u kontekstu modela školovanja dece kod kuće</i>	64
Daniela Mišić, Учитељски факултет у Врању, Универзитет у Нишу <i>Драмске радионице енглеског језика – примери подстицања креативности даровитим деци млађег узраста</i>	65
Адријан Негру Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“ Вршац Учитељски факултет Универзитета у Београду - Наставно одељење, Вршац <i>Деонтолошке импликације у раду са даровитом децом</i>	65
Маринел Негру, Учитељски факултет Универзитета у Београду <i>Персонализација учења као императив у образовању даровитих</i>	66
Tanja Nedimović, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Uloga nastavnika u razvoju stvaralačkih sposobnosti studenata</i>	66
Радмила Николић, Универзитет у Крагујевцу, Учитељски факултет у Ужицу <i>Нека питања квалитета образовања даровитих</i>	67
Polonca Pangrčič, OŠ Cerkvenjak – Vitomarci, Cerkvenjak, Slovenija <i>Strategije poučevanja nadarjenih učencev za 21. stoletje</i>	68
Александар М. Петровић, Универзитет у Приштини, Филозофски факултет у Косовској Митровици Косово-Србија <i>Култура учења и даровити студенти према поимању квалитета високошколског образовања</i>	69
Ружица Петровић Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу - Јагодина Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов, Вршац <i>Даровитост и стваралаштво ученика и наставника у процесу образовања</i>	69
Jelena Portner Pavićević, I osnovna škola, Varaždin, Hrvatska Valerija Večeli-Funda, OŠ Ante Starčevića, Lepoglava, Hrvatska <i>Međukurikulum odgoja i obrazovanja darovitih učenika u osnovnoj školi</i>	70
Jelena Prtljaga Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”, Vršac Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu - Nastavno odeljenje, Vršac <i>Kvalitet nastave engleskog jezika i mogućnosti za rad sa darovitim</i>	71
Predrag Prtljaga, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Kvalitet obrazovanja darovitih u kontekstu informatičkog društva</i>	72
Snežana Prtljaga, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Uloga inovativnih metoda u radu sa darovitim učenicima</i>	73
Вера Ж. Радовић, Универзитет у Београду, Учитељски факултет <i>Индивидуализовани монолог</i>	74

Марија Д. Сакач Мара Кнежевић Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду <i>Образовне стратегије у раду са даровитим ученицима – облици и психолошке импликације</i>	74
М.В. Силантьева МГИМО-Университет (Москва, Россия) <i>Ценностный потенциал неформализуемых компонентов обучения: философско-компаративный анализ</i>	75
Стана Смиљковић, Учитељски факултет у Врању, Универзитет у Нишу <i>Креативност деце у стварању литеарних текстова</i>	76
Dragica Stanojlović, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ Vršac <i>Mladi u pokretu inicijativa Evropske unije kao mogućnost za implementaciju programa za darovite</i>	77
Jasmina Starc Iva Konda Barbara Rodica Fakulteta za poslovne in upravne vede Novo mesto, Slovenija Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto, Slovenija <i>Sposobnosti nadarjenih zaposlenih za učenje</i>	78
Milena Stipić Radovan Grandić Filozofski fakultet, Novi Sad <i>Liderstvo u obrazovanju darovitih</i>	79
Petar Stojaković, Odsjek za psihologiju, Univerzitet u Banja Luci <i>Individualizacija nastave kao pretpostavka unapređenja kvaliteta vaspitnoobrazovnog rada sa darovitim i talentovanim učenicima</i>	80
Aleksandar Stojanović Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Uticaj obrazovnih standarda na kvalitet nastave i kompetencije darovitih učenika</i>	81
Буба Стојановић, Универзитет у Нишу, Учитељски факултет у Врању <i>Бајка као подстицај даровитима</i>	82
Љубивоје Стојановић, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац <i>Теолошки допринос квалитету образовања даровитих</i>	82
Наташа Стурза-Милић, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац <i>Стручно усавршавање васпитача – допринос квалитету рада са моторички даровитом децом</i>	83
Tomislav Suhecki, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac <i>Kvalitet obrazovanja i daroviti</i>	84
Krstivoje Špjunović, Univerzitet u Kragujevcu, Učiteljski fakultet u Užicu Mirko Dejić, Univerzitet u Beogradu, Učiteljski fakultet u Beogradu Sanja Marićić, Univerzitet u Kragujevcu, Učiteljski fakultet u Užicu <i>Obrazovni standardi i unapređivanje rada sa učenicima potencijalno darovitim za matematiku u razrednoj nastavi</i>	85
Урош В. Шуваковић, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици Филозофски факултет, Катедра за социологију, Косовска Митровица <i>Даровити и школски систем</i>	86

Даница Веселинов Љиљана Келемен Висока школа стручовних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац <i>Експедагошка и екометодичка просвећеност даровитих ученика као конституент одрживог развоја</i>	87
Горан Вилотијевић Висока школа стручовних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац <i>Улога програма развијајуће наставе у квалитетном раду са даровитима</i>	88
Е.В. Воевода МГИМО-Университет (Москва, Россия) <i>Феномен «третьей культуры» – дар или проблема глобализации?</i>	88
Биљана Вујасин, Висока школа стручовних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац <i>Компетенције наставника и васпитача у функцији квалитетног образовања даровитих</i>	89
Соња Вујин, ОШ "2. октобар", Зрењанин <i>Квалитет рада са даровитим ученицима у низсим разредима основне школе</i>	90
Златко Жоглев, Универзитетот Св Климент Охридски –Битола <i>Комуникациските компетенции на наставниците како детерминанта за квалитетно образование на надарените и талентирани</i>	90
БЕЛЕШКЕ	92

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Овај, 19. по реду, округли сто, на коме су наше рефлексије и саопштења налаза истраживања усмерени ка даровитима, организован је у част академика Босиљке и Јована Ђорђевића, наших уважених професора који су од првога скупа са нама, пружајући нам пример у посвећености тематици којом се бавимо, свестраном анализом нових налаза наших и иностраних истраживача, помажући нам да одаберемо актуелне проблеме за дискусију на скуповима и да дефинишемо питања којима бисмо свестрано улазили у суштину феномена даровитости. Наша сарадња обележена је и заједничким истраживачким пројектима и објављивањем монографија о даровитима. Некима су професори били незванични ментори при изради дисертација, консултантси у изради инструмената, а мени су и данас мера озбиљности истраживачког приступа и истрајности да се консеквентно испита проблем из више углова и критички сагледају налази, како се не би истраживало ради истраживања. Ово, и још много тога, налази се у разлозима што је овај скуп организован са захвалношћу цењеним професорима у част. Желимо да и на овај начин укажемо поштовање и захвалност за све што нам професори несебично пружају, за слободу којом смо им се обраћали у дилемама, сигурну менторску подршку у консултацијама и било би још пуно тога да се набраја, но, у овом се зборнику налазе обраћања угледних сарадника професора и професорице и њиховог стваралаштва, те ће о њиховом научном доприносу у текстовима који следе бити више речи. Овде, за увод, само наглашавање израза великог поштовања за научне доприносе тематици којом смо се на окружлим столовима бавили, дакле даровитима, и за менторску подршку колегама који су на истраживању феномена креативности и даровитости радили.

Дакле, први део овога зборника резимеа садржи текстове посвећене осврту на научни допринос и стваралаштво академика Босиљке и академика Јована Ђорђевића, који ће у свечаном делу скupa бити саопштени њима у част, а у другом делу су резимеи по којима ће се водити дискусија на скупу.

Тематика скupa заснована је на тешкоћама да се јасно каже шта, уствари, представља квалитет, на разликама у приступу дефинисању квалитета образовања, за које би се могло рећи да су варијанте истог приступа-сагледавање квалитета преко димензија, а иза овога и на сагледавању места актуелних приступа квалитету образовања, који уводе културу провере засноване на спољашњој контроли исхода која има основа у механицистичко-техницистички оријентисаним вредностима и поступцима, нормативистичкој филозофији и педагогији и на крају на економској логици. Алтернатива- социокултурне и критичке струје у педагогији, указује на то да је за разматрање проблема квалитета незаобилазно уважити јединственост, целовитост, развојност, комплексност, динамичност, контекстуалност и непредвидивост као темељне карактеристике образовних процеса. Насупрот томе, сматра се да је квантификација утрла пут стандардизацији у којој се данас већ све јасније види опасност да се изгуби суштина и значење онога што заправо тражимо, што настојимо да „измеримо“. Овде се отвара суштинско питање квалитета и стандардизације у образовању које се односи на плурализам као одредницу времена у коме живимо-постмодерну, на механизме који могу да одговарају бројним подразумеваним перспективама различитих група и појединача са различитим контекстима и погледима на то шта је квалитет. Ако не можемо доћи до универзалног одређења овога појма, онда је питање колико његово схватљење остаје везано за контекст, и да ли у схватљењу улазе и својства феномена као што је образовање (комплексност, динамичност, неухвативост...), што отвара путеве различитом дефинисању појма квалитет у образовању, а ако не знамо шта је квалитет, иако знамо да је то нешто пожељно, онда ово отвара и питање смисла одређивања, дефинисања концепта квалитета уопште, па и у образовању. За тематику скupa значајно је да у време постмодерне и конструктивизма не изгледа немогуће гледиште да се квалитет обликује према личним намерама и мерама, те он није нека одређена суштина него оно што ми у њему видимо, тако да покушаји одређивања појма квалитет не успевају да се „носе“ са његовом неухвативошћу, непрозирношћу, субјективношћу, која се на крају сматра његовом инхерентном карактеристиком. Тако, могло би се из овога угла сматрати да актуелна евалуативна истраживања квалитета у образовању више говоре о инструментима којима се квалитет процењује и схватљима и намерама оних који су те инструменте креирали, него о самом квалитету, што је у сагласју са схватљима о контексту промене парадигме кроз коју посматрамо свет-ону што посматрамо није природа сама, него природа коју можемо сазнати методом испитивања коју смо изабрали, што може водити томе да своје вредности сматрамо универзалним (Капра, 1998). А, из угла даровитих питања квалитета у образовању задире и у схватљењу образовања као подстицања развоја и јачање појединача, индивидуални развој - индивидуацију. И из овога угла покушаји да се у образовним стандардима уједини индивидуално, у принципу никада финализирано са општим, редуцираним на најважније, на заједничко, и истовремено финално и упоредиво чини супротност сједињења у једном појму. Са позиција даривитих ово је још јасније видљиво.

Актуелни приступи у којима се компетенције дефинишу као когнитивне способности и вештине којима појединци располажу или их могу научити како би решили одређене проблеме, као и мотивацијске и др. способности којима адекватно одговарају на променљиве ситуације изједначују компетенције и способности, те се на овај начин појам компетенција окреће ка когнитивној природи компетенција. Остале стране компетенција (предметне, социјане, персоналне и др.) су, углавном, запостављене. Функционална перспектива образовних стандарда и компетенција схваћена као стандарди школског постигнућа не могу бити агенци целовитог образовања личности, јер образовање *per definitionem* значи самообразовање, за шта даровити поседују и потенцијал и компетенцију, и односи се на индивидуалитет појединца као таквог, тј. на његов карактер, многострукошт интереса и склоности, на његову креативност, самосталност, опходење с другима, способност самосталног суђења и одлучивања итд. Образовни стандарди у смислу обавезујуће, индивидуалне развојне норме противурече природи процеса образовања даровитих, а као мерила (развоја личности) они немају смисла, јер особа као индивидуалитет може бити једино сама себи мерило. Тако да схватање образовања даровитих, као резултата самоактивности и индивидуалног приписивања значења и смисла (стварима, појавама, људима, свету), не може да прихвати "излаз" (*output/outcom*) мерења тестовима постигнућа као своје домете. Такве мере исхода представљају само пунктуално мерење успеха, процеси и динамика (али и драматика) стицања и развијања способности, ставова (држања) и умећа остају у сенци. Образовање даровитих је, у педагошкој перспективи, више од (технолошке) способности успешног решавања проблема, односно објективном мерењу није сигурно да ће бити доступна суштина педагошког деловања, јер није увек сигурно да је оним што је утврђено даровити достигао свој максимум. Одлучујуће у образовном процесу даровитих ипак остаје ван објективног мерења и спољне контроле. Тако да стандарди нису инструменти који би били у функцији процеса индивидуације даровитих. Требало би зато да се елементи концепта образовних стандарда промисле на новим основама и да се поново сагледа педагошка перспектива образовања, да се озбиљно критички размотри оксиморонска основа "образовних стандарда" не да би се они сасвим одбацили, него да се стандарди који се фокусирају на постигнућа (оутпут-парадигма) сагледају не само из угla економско-функционалистичког инструмента контроле ефикасности система, него да им се јаче нагласи педагошка перспектива, која је, како сада ствари стоје, занемарена. Циљеви постизања изванредности даровитих су индивидуални и у појединачним актиотопима се предвиђају за даљи појединачни развој. Организационе структурне промене образовних реформи у Србији нису суштинске и не иду ка култури квалитета у којој је доминатно место подстицање аутономије учења и развоја у којој би своје место нашли и даровити. Потребни су нови педагошки и дидактички импулси. Тако да је циљ скупа да допринесе расветљавању питања феномена квалитета образовања из угла посебности коју означава феномен даровитости. Управљање квалитетом образовања у предзаку је стратегија одрживог развоја и условљено условима висококомпетитивног глобалног тржишта. Одрживи развој подразумева управљање које се не задржава на адаптивним одговорима окружењу, него иновативност развоја подразумева компетенције међу којима посебно место припада спремности за промене, дакле присуство високо развијене флексибилности, креативног и недогматског мишљења, способност прихватања плуралитета идеја, толерисања неизвесности у когнитивном смислу, а у конативном иницијативности, иновативности и спремности за преузимање ризика. Питања феномена квалитета образовања даровитих из поменутих аспеката у динамичним токовима савремених кретања добијају посебан значај посебношћу даровитости и њеним друштвеним значајем. Поменутом циљу допринеће сагледавање питања која се на директан или индиректан начин дотичу у саопштењима на скупу, а односе се на следеће:

- Даровити и управљање квалитетом високошколске наставе.
- Даровити и актуелни приступи феномену квалитета, засновани на спољашњој контроли исхода (механицистично-технички-технички оријентација и економска логика), као и алтернатива заговорника социокултурне и критичке струје у педагогији, која инсистира на уважавању суштинских карактериситика феномена образовања (јединственост, целовитост, развојност, комплексност, динамичност, контекстуалност, непредвидивост...).
- Даровити и квалитет високошколске наставе сагледаван вредновањем нивоа осварености суштинских индикатора који се односе на: савладаност студијских програма, оствареност сопственог развоја, усклађеност личног система вредности са добробити друштвеног напретка, способљеност за практичну примениу наученог, способљеност за самоучење и способљеност за иновативност.
- Даровити и управљање променама из угла одрживог развоја.
- Квалитет студија даровитих из угла интенција Болоњског процеса; усмереност структурних промена на кохерентност европског високошколског образовног простора.
- Теоријске основе за одређивање суштине квалитета образовања даровитих.
- Поимање квалитета образовања даровитих; различитост приступа у дефинисању, као последица друштвено-интересних фрагментација, квалитет као дескриптивни или нормативни појам.

- Различита схватања квалитета: квалитет као атрибут у ужем и ширем смислу; као степен изврсности; као мера вредности, као израженост нивоа остварености циља и квалитет као мера остваривања стандарда; мултидимензионалност, која је у основи комплексности, условљене бројним факторима и њиховом испреплетаношћу на индивидуалној и социјалној равни.
- Која обележја индикатора квалитета се могу сматрати поуздана индикатори за релевантну евалуацију квалитета образовања даровитих?
- Даровити и различити приступи сагледавању квалитета, условљени бројним димензијама и разликама у начинима сагледавања, као последицама разлика у теоријским полазиштима која су у основи фокусирања на одређене димензије квалитета образовања.
- Индикатори квалитета високошколског образовања даровитих из угла доприноса високошколске наставе остваривању еманципаторних потенцијала (потпунијем самоопажању и саморефлексивном, самовођеном учењу које би требало да осигура слободу деловања личности по узору на савремене филозофске дискусије које воде ка стварању компетенција очекиваних у савременом радном и друштвеном контексту).
- Квалитет образовања даровитих и савремена филозофија образовања.
- Даровити и индикатори еманципаторних потенцијала, као елемената квалитета образовања.
- „Култура учења“, као индикатор квалитета високошколског образовања даровитих студената.
- Даровити и стандарди у образовању.
- Проблеми евалуације квалитета и даровити.
- Појам квалитета образовања даровитих
- Образовни стандарди и аутономија учења и развоја.
- Даровити у неолиберализацији и новој образовној парадигми.
- Даровити у глобалним друштвеним променам-образовни стандарди-уједначавање система образовања- нивелисање националних и локалних образовних карактеристика и квалитета академских заједница.
- Различитост легитимитета квалитета образовања (функционални приступи, хуманистички приступи).
- Даровити и реконструкција образовања- осигурање прилива „људског капитала“ за тржиште рада.
- Даровити и неолиберална логика у образовању-могућност слободног избора појединца (слободно тржиште-право на квалитетно образовање-концепт компетенција).
- Даровити и сврха образовања данас (Лисабонска стратегија 2000.).
- Даровити и квалитет високошколске наставе.
- Квалитет образовања: нова образовна парадигма и даровити.
- Даровити и квалитет студија у структурној реформи високог образовања.
- Мониторинг и евалуација рада у васпитно-образовним установама у циљу оснаживања квалитета образовања даровитих.
- Квалитетно образовање даровите деце: стратегије рада.

На скупу учествује 93 истраживача из 8 земаља (Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније, Румуније, Русије, Енглеске, Србије), те се очекује да ће се у дискусији нека од отворених питања разјаснити, као и да ће бити сагледани нови углови феномена квалитета образовања даровитих, тј. да ће се отворити нова питања за нека нова истраживања и тиме допринети бољем разумевању питања индикатора постигнућа изванредности, или докле иде изванредност појединача, да ли постоје критеријуми за изванредност, да ли их је могуће одредити, или да ли их је потребно одређивати, чак, предвиђати, посебно из угла стандарда и постизања индивидуалне изванредности и аутономије учења и развоја даровитих.

Грозданка Гојков

INTRODUCTORY REMARKS

The current conference, i.e. 19th Round Table, presenting our reflections and papers dealing with the gifted, is organized in the honour of the academicians Bosiljka and Jovan Djordjević, our acknowledged professors who have been with us since our initial gathering, being our role models in their dedication to the phenomenon we are dealing with, due to their versatile and interdisciplinary analysis of recent findings of researchers both from Serbia and abroad, helping us choose current problems for our discussions and define issues comprehensively getting into the very essence of giftedness phenomenon. Our cooperation has been marked by common research projects and publication of monograph books on giftedness. To some of us the professors were unofficial mentors when we were writing our doctoral dissertations, consultants in our efforts to design research instruments, and for me they have to the very present day been the proper measure of research approach

seriousness and persistence in their efforts to consequently examine the problem from a number of angles and critically consider the findings, so that we would not conduct research for the sake of the research. This and many other reasons have driven us to organize the conference in the honour of our dear professors, showing our gratitude and appreciation. Our intention is to show our respect and gratefulness for what they have been generously giving us, for the freedom we felt when approaching them with our dilemmas, certain mentoring support in consultations and many, many more... As a result, the Book of Abstracts contains the papers written by the acknowledged associates of both professors and their contribution will be well described in the papers that follow. At this point, only as an introductory remark, we would just like to emphasize our great respect for scientific contributions to the subject matter we have been dealing with at our round tables, i.e. the gifted, as well as for their mentor support to the colleagues who have conducted research on creativity and giftedness phenomena.

So, the first part of the Book of Abstracts contains the texts dedicated to the scientific contribution and creativity of the academicians Bosiljka and Jovan Djordjevic which will be presented in the ceremony organized in their honour and the second part consists of the abstracts of papers to be presented in conference discussions.

The theme of the conference is grounded on the difficulties to unambiguously express what quality is, on the differences existing in the approaches to defining of education quality, for which it could be said that these are nothing more but the variants of the same approach - consideration of quality according to dimensions, and behind this consideration of the place of current approaches to quality of education, which have introduced assessment culture grounded on the external control of the outcomes relying on mechanistic-technicistic oriented values and procedures, normative philosophy and pedagogy and, finally, on economic logics. The alternative to this has been advocated by the representatives of socio-cultural and critical movement within pedagogy, who have pointed out that in order to consider the problem of quality it is necessary to bear in mind uniqueness, comprehensiveness, development, complexity, dynamics, context and unpredictability as fundamental characteristics of educational process. Opposite to this, it is considered that quantification has opened a way to standardization in which it is nowadays possible to more clearly see the danger of loosing the essence and the meaning of what we are actually looking for, what we are trying to "measure". At this point a crucial question is raised, i.e. the issue of quality and standardization in education referring to pluralism as a determinant of the time we live in – i.e. postmodernism, involving mechanisms which may be suitable for numerous perspectives of various groups and individuals within different contexts and with versatile views on what quality is. . If it is not possible to reach a universal determination of the notion, its understanding remains to a great extent dependant on the context, further involving the features of education phenomenon (complexity, dynamics, impossibility to grasp it...), opening up possibilities to differently define the term of quality in education; and if we do not know what quality is, even though we know that it is something desirable, is there any sense in determining and defining the concept of quality in general, as well as in education. For the subject matter to be dealt with in the conference it is rather significant that in the time of postmodernism and constructivism it does not seem impossible for quality to be shaped according to personal intentions and measures, thus ceasing to be a determined essence, but it rather becomes what we see in it; as a consequence, the attempts to establish the notion of quality fail to "deal with" its elusiveness, opacity, subjectivism, which are ultimately considered its inherent characteristics. Therefore it is today considered that the current evaluative research on quality in education talks more about the instruments evaluating quality and standpoints and intentions of those who have created these instruments than quality itself, which is in accordance to beliefs in the context or paradigm shift through which the world is observed – what we observe is not nature itself, but the nature we can learn about according to the research method we have chosen, which can lead to a conclusion that we consider our own values universal (Kapra, 1998). From the angle of the gifted, issue of quality in education interferes with understanding of education as a drive of development and empowering of an individual, i.e. individual development – individuation. What follows behind such an angle refers to the attempts to unite the individual in educational standards, actually never finalized with final, reduced to the most important, with the common, at the same time final and comparable. The opposite of unification in a single term is considered an oxymoron. From the positions of the gifted this is even more evident.

According to current approaches, within which competencies are defined as cognitive abilities and skills individuals have or can learn in order to solve certain problems, as well as motivational and other skills they use to adequately respond to changing situations, competencies and abilities are made equal, thus turning the notion of competencies towards cognitive nature of competencies. Other features of competencies (object, social, personal, etc) have mostly been neglected. Functional perspective of educational standards and competencies understood as the standards of school achievement cannot be agents of comprehensive education of a personality, having in mind that education *per definitionem* means self-education and a man owns both potential and competence for it, referring to individuality of a man as such, i.e. his/her character, multiplicity of interests and inclinations, his creativity, independence, interactions with others, ability to independently make judgements and decisions etc. Educational standards in the sense of obligatory, individual developmental norm contradict the nature of the process of education, while as measures (of personality development) they do not make sense, since

a person as individuality can only be its own measure. So that understanding of gifted education, as a result of self-activity and individual ascribing meanings and senses (to things, phenomena, people, the world), cannot accept “output” measured according to achievement tests as its reaches. Such measures are nothing more but punctual measuring of success, while processes and dynamics (as well as the drama) of acquiring and developing abilities, attitudes (standpoints) and skills remain in the shadow. In the perspective of pedagogy, gifted education is more than (technological) ability to successfully solve problems; in other words, it is not certain that the essence of pedagogic action will be available to objective measuring, having in mind that it is not certain that a student has reached his/her maximum through what has been established. Nevertheless, what is decisive in educational process remains beyond objective measuring and extrinsic control, so that some are right to suspect that educational standards can be transformed – as opposite to the proclaimed ideas – into the means of giving up of the reform of education, having in mind that they are not an instrument which would be in the function of the process of individuation of the gifted. Therefore the elements of the concept of educational standards should be thought over, pedagogical perspective of education should be reconsidered and the oxymoron grounds of “education standards” should be seriously critically reflected on, not in order to completely reject them, but for the standards focusing on achievement (output-paradigm) to be considered not only from the standpoint of economically-functionalistic instrument of control of the efficacy of the system, but to put more emphasis within them on pedagogical perspective, which as it seems for the time being remains neglected. The aims of reaching excellence are individual and in certain actiotopes they are foreseen for further individual development. Organizational structures of changes introduced by educational reforms in Serbia are not essential and they do not lead to quality culture within which dominant place belongs to encouragement of the autonomy of learning and development where the gifted could also find their place. What we need are new pedagogic and didactic impulses. As a consequence, the aim of the conference is to contribute to the elucidation of the issue of education quality phenomenon from the angle of excellence marking giftedness phenomenon. Education quality management permeates the strategies of sustainable development and it is conditioned by highly competitive global market. Sustainable development implies management which does not remain at the level of adaptive responses to the setting; it is rather that innovativeness of development implicitly involves competencies with special place belonging to readiness to change, i.e. presence of highly developed flexibility, creative and non-dogmatic thinking, ability to accept pluralism of ideas, tolerance for uncertainty in cognitive sense and in conative sense showing initiative, innovativeness, risk-taking readiness. The issues of the phenomenon of quality of gifted education according to the mentioned aspects in dynamic currents of contemporary movements have gained special importance through uniqueness of giftedness and its social significance. What will contribute to reaching the mentioned aim is consideration of the issues which are either directly or indirectly dealt with in the papers to be presented at the conference, referring to the following:

- the gifted and higher education quality management;
- the gifted and the current approaches to the phenomenon of quality, grounded on external control of outcomes (mechanistic-technicistic orientation and economical logics) as well as the alternative offered by the advocates for socio-cultural and critical current in pedagogy, insisting on respect for essential characteristics of the phenomenon of education (uniqueness, comprehensiveness, development, complexity, dynamics, context, unpredictability);
- the gifted and higher education teaching quality considered according to the assessments of the level of realization of essential indicators referring to the following: the level study programs have been mastered, self-development, the harmony between one's own value system and welfare of social progress, being trained for practical application of what has been learnt, being equipped for independent learning and innovativeness;
- the gifted and change management from the angle of sustainable development;
- quality of studies of the gifted from the angle of intentions of the Bologna process: orientation towards structural changes, leading to coherence of common European higher education space;
- theoretical grounds for determining the essence of gifted education quality;
- understanding of gifted education quality; variety of approaches to defining it, as a consequence of social-interest fragmentations, quality as descriptive or normative notion;
- different views on quality: quality as an attribute in narrower and broader sense; as a level of excellence; as a measure of values; as expression of the level to which aims have been reached and quality as a measure of meeting standards; multidimensionality, permeating complexity, conditioned by numerous factors and them being interwoven at individual and social level;
- Which features of quality indicators can be considered reliable for relevant evaluation of gifted education quality?
- the gifted and different approaches to dealing with quality, conditioned by numerous dimensions and differences in the ways it is considered, as consequences of the differences in theoretical frameworks focusing on certain dimensions of education quality;

- indicators of quality of higher education of the gifted from the angle of contribution higher education teaching has to give to realization of emancipatory potentials (more complete self-observation and self-reflective, self-managed learning which should ensure freedom of person's actions according to the models of contemporary philosophical discussions leading towards creation of competencies expected in modern labour and social context);
- quality of gifted education and modern philosophy of education;
- the gifted and indicators of emancipatory potentials, as elements of education quality;
- “culture of learning” as an indicator of quality of higher education of gifted students;
- the gifted and educational standards;
- problems of evaluation of quality and the gifted;
- the notion of quality of gifted education;
- educational standards and autonomy of learning and development;
- the gifted in neo-liberalization in new education paradigm;
- the gifted in global social changes – standards in education – harmonization of education system – levelling of national and local educational characteristics and quality of academic communities;
- diversity of legitimacy of education quality (functional approaches, humanistic approaches);
- the gifted and reconstruction of education – provision of “human capital” for the labour market;
- the gifted and neo-liberal logics in education – possibilities of free choice of an individual (free market – right to high quality education – the concept of competencies);
- the gifted and the purpose of education today (Lisbon strategy, 2000);
- the gifted and higher education teaching quality;
- quality of education: new education paradigm and the gifted;
- the gifted and quality of studies within the structural higher education reform;
- monitoring and evaluation of work in upbringing-educational institutions with the aim to empower gifted education quality;
- high quality of education of gifted children: work strategies.

Conference participants are 93 researchers from 8 countries (Slovenia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, Romania, Russia, England and Serbia); thus, it is expected for a discussion to illuminate certain open questions, considering new angles of the phenomenon of quality of gifted education, as well as to open new questions leading to new studies which will contribute to better understanding of the matter of indicators of excellence, or the reaches of individual's excellence, the issue of excellence criteria, i.e. is it possible to determine them, or is it necessary to determine, or even anticipate them, especially from the standpoint of standards and reaching of individual excellence and autonomy of learning and development of the gifted.

Grozdana Gojkov

U ČAST AKADEMICIMA BOSILJKI I JOVANU ĐORĐEVIĆU

AKADEMIK BOSILJKA ĐORĐEVIĆ - ISTAKNUTI NAUČNIK I PROSVETNI RADNIK

Izuzetan je uspeh Visoke škole strukovnih studija za vaspitače »Mihailo Palov« u Vršcu, direktorke – akademika Grozdanke Gojkov, nastavnika i sardnika, kao i Grada Vršca, što već devetnaest put organizuju naučni skup posvećen darovitim učenicima i što okupljaju veliki broj stručnjaka iz zemlje i inostranstva. To zaslužuje društvenu, stručnu i naučnu podršku i priznanje učesnika skupa, ali i šire zajednice.

Dodatna je vrednost ovoga skupa što je posvećen istaknutim i zaslužnim naučnim i prosvetnim radnicima, akademicima Bosiljki Đorđević i Jovanu Đorđeviću i što, i na ovaj način, izražavamo puno poštovanje prema njihovim delima i prema njima kao dobrim i vrednim ljudima koji su čitav život posvetili vaspitanju i obrazovanju mlađih. To činimo uvereni da samo ljudi koji poštuju dela prethodnika i starijih kolega mogu ta dela da nastave i da za svoja vredna ostvarenja zasluže poštovanje mlađih.

Imam posebnu čast i veliko zadovoljstvo što mogu da govorim o istaknutom prosvetnom radniku, akademiku Bosiljki Đorđević. Kao redovni učesnik ovih stručnih i naučnih susreta, dr Bosiljka Đorđević je i jedan od utemeljivača proučavanja darovitih učenika kod nas. Otuda je njen istraživački rad na ovom planu široko poznat, posebno učesnicima ovoga skupa. Ovo je možda najznačajnije, ali ne i jedino, područje obrazovanja kojim se dr Bosiljka Đorđević uspešno bavila.

Široka, raznovrsna i rezultatima bogata je prosvetna i kulturna delatnost dr Bosiljke Đorđević. Zato nije moguće u ovom kratkom obraćanju da se potpuno prikaže njen stvaralački život, koji je i u poodmaklim godinama ispunjen radoznašću, kreativnim i produktivnim radom i podsticajnim i srdačnim odnosom prema ljudima.

Dr Bosiljka Đorđević je prešla životni i profesionalni put i uloge: od učiteljice seoskih škola, vaspitačice jugoslovenske ratne siročadi u Bugarskoj, 1945. godine, studentkinje filozofije, pedagogije i psihologije na Filozofskom fakultetu u Beogradu i asistentkinje na predmetu opšta psihologija, prosvetnog inspektora i savetnika za osnovne škole i psihološko-pedagošku službu, savetnika u Saveznom zavodu za proučavanje školskih i prosvetnih pitanja, školskog psihologa u osnovnoj školi, do doktora psiholoških nauka i višeg naučnog savetnika u Institutu za pedagoška istraživanja u Beogradu. Za svoj celokupni doprinos razvoju obrazovanja i naučnoistraživačkog rada, za svoje brojne knjige i članke, učešće na velikom broju stručnih i naučnih skupova u zemlji i inostranstvu, za svoju prosvetnu i kulturnu delatnost, izabrana je za redovnog člana Srpske akademije obrazovanja. To su dokazi da je Bosiljka Đorđević ostvarila veliki životni i profesionalni uspeh. Ali, dr Bosiljka Đorđević je i danas zadržala prirodnu radoznašću i zadovoljstvo u stručnom i naučnom stvaralaštvu. Sve ovo svedoči o izuzetnom prosvetnom pregaocu i samostvarenoj ličnosti koja je stekla opšte poštovanje i predstavlja uzor posvećenosti radu, stvaralaštvu i podsticajnim odnosima sa ljudima.

Rezultati stručnog i naučnog rada dr Bosiljke Đorđević objavljeni su u 16 knjiga i u više od 100 članaka, saopšteni u velikom broju javnih predavanja i rasprava, na stručnim seminarima i naučnim konferencijama u zemlji i inostranstvu. Zato, umesto detaljnog prikaza prosvetnokulturnog i naučnog rada dr Bosiljke Đorđević, ograničiću se na egzemplarni prikaz samo nekih radova, svestan da to neće dati pravi utisak o širini i celovitosti problema koje je Bosiljka Đorđević proučavala.

Dr Bosiljka Đorđević pripada grupi naših najistaknutijih psihologa, vrsnih poznavalaca i istraživača aktuelnih vaspitnih i obrazovnih problema. Njena naučna i stručna interesovanja odnosila su se na brojna pitanja obrazovanja. Među ovima izdvajamo: savremenu porodicu i njenu vaspitnu ulogu, društveno ponašanje dece, darovite učenike i individualizaciju njihovog vaspitanja, dodatni rad učenika, međusobno opažanje osobina i njihov uticaj na interakciju učenika i nastavnika. Navedenom dodajemo i proučavanje sistemskih pitanja obrazovanja, među kojima su posebno značajna: naša škola budućnosti, ogledne škole, fakultetsko obrazovanje učitelja.

U svakom području, dr Bosiljka Đorđević dala je vredan doprinos, a nekima je postavila osnove za kasnija svoja i za proučavanja drugih istraživača. Radove dr Bosiljke Đorđević odlikuje: temeljna teorijska zasnovanost, problemski pregled ranijih istraživanja srođne problematike, sistemska razrada saržaja, metoda i tehnika za prikupljanje empirijskih podataka, adekvatan izbor statističkih procedura, produbljena kvalitativativna i kvantitativna analiza i logičko tumačenje rezultata. Tako koncepciski postavljena istraživanja, a neka zasnovana na eksperimentalnom pristupu, obezbeđuju objektivnost i valjanost podataka, njihovu temeljnu analizu i pouzdano izvedene zaključke.

Bogato pedagoško iskustvo, koje je stekla u radu kao učitelj, školski psiholog, prosvetni inspektor i pedagoški savetnik, predstavlja za Bosiljku Đorđević važan kriterijum za izbor problema istraživanja. Zato koleginica Đorđević za istraživačke probleme bira aktuelna pitanja obrazovanja, a zatim, pri njihovom proučavanju, stalno

ima u vidu moguće implikacije za unapređenje pedagoške prakse. S druge strane, njeno vredno iskustvo istraživača omogućuje joj da izabrani problem metodološki dobro postavi i istraži. Ilustrovaćemo navedene konstatacije studijom dr Bosiljke Đorđević o vaspitnoj ulozi porodice.

Polazeći od shvatanja o važnosti porodice, kao prvog i najznačajnijeg agensa socijalizacije za vaspitanje i razvoj deteta uopšte, dr Bosiljka Đorđević je, i kao školski psiholog i kao istraživač u Institutu, znatan deo svojih proučavanja posvetila savremenoj porodici i njenoj vaspitnoj ulozi. Ova proučavanja je krunisala saradnjom sa Centrom za istraživanja i inovacije u obrazovanju (CERI-OECD) u Parizu, kao rukovodilac jugoslovenskog projekta o ovoj temi. Iz ove saradnje proizašla je izuzetno vredna studija, objavljena pod naslovom „*Savremena porodica i njena vaspitna uloga*“. Rezultati istraživanja su objavljeni kao deo nacionalnog izveštaja, u publikaciji OECD i saopšteni na međunarodnoj konferenciji koja je na tu temu održana u Japanu i na konferenciji u Beogradu. Studiju su visoko ocenili recenzenti, ali je dobila i svojevrsnu međunarodnu verifikaciju OECD i učesnika pomenutih konferencijskih radova akademika Bosiljke Đorđević, koje smo ranije naveli, kraljević i ovu studiju: široki, celoviti, višedimenzionalni pristup proučavanju porodice, interdisciplinarna teorijska zasnovanost istraživanja, dosledna metodološka nastojanja da se, s jedne strane, naša porodica prouči kao civilizacijska i opštedruštvena pojava, kako sa teorijskog stanovišta tako i korišćenjem raznovrsnih izvora i empirijske građe, a sa druge strane, da se ova saznanja povežu sa našom vaspitnom praksom. Tome je usmerena temeljna i višestruka analiza prikupljenih empirijskih podataka, kao i konzistentnost u zaključivanju.

Knjiga „*Učenici o svojstvima nastavnika*“ predstavlja primer kako se jedna „večna“ tema - o liku i osobinama nastavnika, može proučavati na novi, obuhvatni, interdisciplinarni i empirijski način. Autori, dr Bosiljka i dr Jovan Đorđević, u pristupu svome istraživanju, prikazuju najpre bogatstvo stručnih i naučnih izvora i metodoloških pristupa problemu, a zatim u svojoj studiji polaze od socijalnopsihološkog stanovišta, posebno od važnosti teorija socijalne percepcije i atribucije. Slično pojedinim stranim autorima, otkrivaju ulogu socijalnih i emocionalnih svojstava, kao „centralnih personalnih crta“ nastavnika, koja dominantno oblikuju učenikovu percepciju ličnosti nastavnika. Ova svojstva učenik usvaja socijalnim učenjem i integriranjem u svoj stanski i vrednosni sistem koji ima dinamičko dejstvo na socijalnu, emocionalnu, kognitivnu i motivacionu sferu njegove ličnosti.

Autori analiziraju rezultate svoga istraživanja u širem kulturnom i društveno-razvojnem kontekstu, prateći promene u ulogama nastavnika tokom vremena, izazvane novim zahtevima koji im se postavljaju. Posmatrajući obrazovanje kao dvosmerni uticaj učenika i nastavnika, ali i kao složeni višesmerni interaktivni proces – učenika međusobno, nastavnika međusobno, jednih i drugih u interakciji sa socijalnim i kulturnim užim i širim okruženjem, autori ukazuju na važnost i novo značenje ovih procesa. Dovoljno je pomenuti samo neka proučavana pitanja da bi se, uz sve ono što je rečeno o celovitosti i temeljnosti načina na koji autori istražuju problem, zaključilo o važnosti ovog starog ali uvek aktuelnog pitanja.

Istraživanje je imalo komparativni karakter, kako u tome što se sopstveni rezultati dovode u vezu sa nalazima drugih istraživača iz raznih sredina i kultura, tako i što se oni upoređuju sa uzrasnim i polnim kategorijama, te sa sociokulturnim poreklom i obrazovnim nivoom učenika. Kada se tome doda i veliki uzorak ispitanih učenika i nastojanje da se postigne njegova reprezentativnost, zatim veoma detaljna obrada i analiza podataka, izvedeni zaključci, pedagoške implikacije i veoma detaljno prikazani prilozi, čitaocu je potpuno jasno da pred sobom ima izuzetno vredno delo, teorijski i metodološki naučno zasnovano, ali i sa jasnim porukama o mogućnostima primene na obrazovnu praksu. Budući istraživači ove problematike, sasvim sigurno, polaziće od ovoga istraživanja razvijajući svoj koncept proučavanja. Želimo posebno da naglasimo, da bi ova knjiga trebalo da bude ozbiljno štivo za svakog nastavnika da ga podstakne na upoznavanje svojih učenika i njihovih očekivanja od njega, kao i da se sam preispita koliko svojim ponašanjem i radom odgovara takvim očekivanjima.

Moglo bi se reći da skoro i nema radova dr Bosiljke Đorđević u kojima se, rekli bismo, na prirodnji način ne prepliću i integriraju pedagoški i psihološki saržaji istraživanja i u kojima nema praktičnih implikacija. Tome, uvereni smo, doprinosi i međusobni uticaj životne i prosvetne filozofije koju neguju bračni par, akademici Jovan i Bosiljka Đorđević. Taj sklad i integriranost psihološkog i pedagoškog, za razliku od njihovog posebnog tretiranja, omogućuje potpuniji i, za unapređenje obrazovanja, plodotvorniji pristup, a da, pri tome, oboje razvijaju lične poglede, kao i posebna područja istraživanja.

Sistemski pitanja obrazovanja bila su takođe predmet proučavanja Bosiljke Đorđević. Među ovima, posebno treba pomenuti njena komparativna izučavanja iskustva eksperimentalnih (oglednih) škola u zemljama Evrope i SAD, zatim obrazovanje učitelja i razvoj naše škole u budućnosti. Ova istraživanja su podstaknuta tada aktuelnim potrebama za planiranjem promena našeg obrazovnog sistema. To svedoči da je dr Bosiljka Đorđević stalno u toku savremenih promena obrazovanja i da je svojom aktivnošću nastojala da tome pruži svoj doprinos. Posebno mesto u opusu radova dr Bosiljke Đorđević, zauzimaju oni o darovitim učenicima, među kojima izdvajamo sledeće:

Individualizacija vaspitanja darovitih, 1979;

Daroviti učenici i (ne)uspeh, 1998;

Darovitost i kreativnost dece i mladih, 2005.

U delu »*Individualizacija vaspitanja darovitih*« dr Boska Đorđević razmatra teorijska pitanja obdarenosti i kreativnosti i prikazuje rezultate empirijskog istraživanja darovitih učenika u osnovnoj školi. U teorijskom delu rada razmatrana su sledeća pitanja: Sposobnosti i darovitost, darovitost i kreativnost, problemi identifikacije darovitih i specifičnosti rada s njima. Empirijski deo rada zasnovan je na primeni eksperimentalnog programa u redovnoj i dodatnoj nastavi, na uzorku učenika od IV do VII razreda, sa 831 ispitanikom iz dve gradske i dve seoske škole. Primena eksperimentalnog programa trajala je jednu školsku godinu.

Osnovni zaključci ovoga istraživanja mogu se sažeti u sledeće nalaze: primena eksperimentalnog programa potvrdila je da su znatno proširene mogućnosti u zadovoljavanju saznajnih potreba učenika, naročito učenika na selu. Eksperimentalni program je uticao na poboljšanje opštih sposobnosti učenika koje se posebno manifestovalo u povećanoj fluentnosti mišljenja. Primena eksperimentalnog programa doprinela je i boljim međusobnim odnosima učenika u odeljenju i školi. Konstatovano je da zajedničke aktivnosti darovitih i ostalih učenika pozitivno deluju na opštu povoljnu klimu u odeljenju, odnosno da utiču podsticajno na sve učenike, ne samo na intelektualnom već i na emocionalnom, moralnom i socijalnom planu.

Ovaj rad, eksperimentalno postavljen, spada među prva istraživanja darovitih i kreativnih učenika u nas. Svojom koncepcijom, načinom praćenja realizacije eksperimentalnog programa, obradom i prikazom rezultata, priloženim instrumentarijem i pregledom literature na našem i stranim jezicima, rad je bio uzor autorima nekih kasnijih istraživanja ove problematike. Ova i druge knjige posvećene darovitim učenicima dr Bosiljke Đorđević predstavljaju psihološku osnovu za diferencijaciju i individualizaciju vaspitnog rada uopšte, a posebno sa darovitim učenicima.

Knjiga »*Daroviti učenici i (ne)uspeh*« sadrži dve šire celine: teorijski i istraživački deo. U okviru teorijskog dela, dr Bosiljka Đorđević razmatra probleme darovitosti i svojstava ličnosti, darovite učenike i neuspeh, manifestacije i uzroke neuspeha darovitih, porodicu i darovite učenike, školu i neuspeh darovitih učenika. U drugom delu, razmatraju se metodološka pitanja istraživanja neuspeha darovitih, prikazuju se rezultati sopstvenih proučavanja i izvode zaključci i pedagoške implikacije izvršenog istraživanja. Istraživanje je izvršeno na uzorku od preko hiljadu učenika iz različitih sredina u Srbiji. U nastojanju da problem sagleda što celovitije, autorka je prikupila podatke o porodičnim prilikama, učešću učenika u školskim i vanškolskim aktivnostima i odnosima učenika i nastavnika, o zdravlju i učenju, koje je potom dovela u vezu sa neuspehom darovitih učenika. U prikupljanju podataka, Bosiljka Đorđević je, osim neposrednog ispitivanja učenika i nastavnika, proučavala i školsku dokumentaciju i dokumentaciju o zdravlju učenika, te obavila intervjue sa roditeljima, školskim lekarima i drugim osobama koje su mogle da pruže neke podatke o učenicima.

Rezultati istraživanja su raznovrsni, brojni i vredni, kako sa teorijskog tako i sa praktičnog stanovišta. Pokazalo se, između ostalog, da su vršnjaci realni u proceni darovitih učenika, da su zdravstvene smetnje bile veće kod neuspešnih nego kod uspešnih darovitih, da daroviti neuspešni realnije procenjuju uzroke svoga neuspeha a da razloge toga vide u nedovoljnem učenju, nezanimljivim i teškim programima i dr.

Knjiga »*Darovitost i kreativnost dece i mladih*« predstavlja rezultat učešća autorke u radu naučno-stručnih skupova koje organizuje Visoka škola strukovnih studija za vaspitače »Dr Mihailo Palov« u Vršcu, u vremenu od 1994. do 2005. Knjiga sadrži deset priloga posvećenih darovitim učenicima. Nastala je kao izraz potrebe da se izborom tekstova koji reprezentuju važna područja u istraživanju darovitosti, sačini pregled pitanja koja su bila aktuelna, kao i da se sagleda put kojim su se kretala interesovanja naučnika u različitim oblastima ove problematike tokom desetogodišnjeg perioda.

Dr Bosiljka Đorđević je saopštavala rezultate svojih istraživanja na mnogim naučnim skupovima u zemlji i inostranstvu. Da pomenemo samo skupove u Parizu (1959), Ženevi (1960 i 1968), Čelthemu – Velika Britanija (1966), Tunisu (1969), Londonu (1976), Tokiju (1983). Zahvaljući znanju francuskog, ruskog i engleskog jezika mogla je da komunicira sa stručnjacima iz drugih zemalja i kultura i da tako afirmiše svoje i rezultate naših istraživača, kao i da svoja saznanja o problemima obrazovanja u drugim sredinama prenosi u našu sredinu.

Njena društvena i profesionalna aktivnost visoko je cenjena i nailazi na poštovanje u stručnim i naučnim krugovima, te je obavljala važne stručne i društvene uloge. To je Bosiljki Đorđević donelo ugled veoma obaveštenog i angažovanog stručnjaka, kao i visoko priznanje za celokupni prosvetni i naučni rad - Nagradu »Dositelj Obradović« (1974).

Dr Bosiljka Đorđević nikada nije bila kabinetски naučnik već je uvek usmerena ka školi, učenicima, nastavnicima i kolegama, ali i širem društvenom okruženju. Znala je često da, ne osporavajući pravo pojedinca na drugačije mišljenje, odmereno ali odlučno iznosi svoje stavove i saznanja, da podržava kolege u njihovom samostalnom radu i da se suprotstavlja neopravdanom osporavanju takvih nastojanja.

Na kraju, želimo da istaknemo da stručna i naučna angažovanost dr Bosiljke Đorđević ima i veoma lepu dodatnu dimenziju. Naime, u današnje vreme kada je publicistička produkcija velika, ali često nedovoljno kritička i neadekvatno vrednovana, Bosiljka Đorđević prati i čita radevine svojih kolega i, što je prava retkost, reaguje, slanjem svojevrsne »povratne informacije« odobravanja i podrške autorima. Pominjemo ovu vrstu kolegijalne i podsticajne komunikacije kao dodatnu angažovanost naše uvažene koleginice, ali i kao podsticaj za naše preispitivanje spremnosti za ovaku kolegijalnu recenziju i priznanje autorima.

O akademiku Bosiljki Đorđević moglo bi se reći još mnogo lepoga i dobrog, posebno o njenim ličnim osobinama kao naučnika i čoveka, a koje su utkane u njena dela. Pažljivi čitaoci će to, svakako, zapaziti.

Akademik Đorđe Đurić

AKADEMIK PROF. DR JOVAN ĐORĐEVIĆ

Profesor Jovan Đorđević, rođen 1922. godine u Nišu, prešao je nimalo lak put od učitelja u školi do veoma uglednog profesora univerziteta i jednog od najistaknutijih savremenih jugoslovenskih pedagoga. Njegov razvojni put, po završetku osnovnih i tokom poslediplomske studije, obeležio je rad na Odeljenju za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu koji je konstantno osavremenjivao i unapređivao rezultatima stručno-naučne, nastavničke, pa i društvene delatnosti. Rezultate toga rada on je prezentovao u brojnim naučnim i stručnim publikacijama, kao i izlaganjima na kongresima i naučnim skupovima u zemlji i svetu. Pored učešća u brojnim naučno-istraživačkim projektima, bio je član matičnih komisija za osnivanje pedagoških akademija u: Beogradu, Šapcu i Svetozarevu (predsednik); Pedagoško-tehničkog fakulteta u Čačku i Defektološkog fakulteta u Beogradu, kao i prvi dekan ovog fakulteta. Aktivan je naučni, stručni i društveni radnik, rukovodilac i član više samoupravnih organa na fakultetu, niza pedagoških institucija, naučno-stručnih i društvenih organizacija, među kojima se posebno izdvaja: član Komisije za pedagoške i psihološke nauke pri Saveznom savetu za koordinaciju naučnih istraživanja; potpredsednik Saveza pedagoških društava Jugoslavije; predsednik Pedagoškog društva Srbije; član Izvršnog odbora Saveta za brigu o deci i omladini Jugoslavije; predsednik Jugoslovenske komisije "Film i dete"; predsednik Republičkog odbora za razvoj obrazovnog programa putem televizije; predsednik stručnog saveta Kulturnog centra Beograda; član Savezne komisije za pregled i odobrenje filmova; član Redakcije "Pedagoški leksikon" (predsednik Pododbora za područje didaktike) i dr.

Bibliografija profesora Jovana Đorđevića sadrži veoma veliki broj radova (preko 300 bibliografskih jedinica): knjiga, udžbenika, studija, priručnika, članaka, saopštenja, osvrta, prikaza itd. U tim radovima, on se veoma uspešno bavio raznovrsnim pedagoškim problemima. Dva su glavna područja njegovog naučnog interesovanja: teorija vaspitanja (intelektualno i moralno vaspitanje) i didaktika (problemi savremene nastave). U pomenutim oblastima objavio je i svoje najznačajnije radove (navode se samo posebna izdanja, knjige i publikacije): Dijaslike i nastavni film u školi (1962); Televizija u vaspitanju i obrazovanju (1965); Neuspeh učenika u osnovnim i srednjim školama Beograda, sa Lj. Krnetom i N. Potkonjakom (1973); Mogućnosti televizije u vaspitalju i obrazovanju (1975); Intelektualno vaspitanje (1975. i 1983); Različiti metodološki pristupi u proučavanju problema moralnog vaspitanja (1977); Savremena nastava organizacija i oblici (1981); Pedagogija, zajedno sa N. Potkonjakom (1983, 1985, 1986, 1988. godine); Inovacije u nastavi (1986); Učenici o svojstvima nastavnika, sa B. Đorđević (1988).

Za svoj rad profesor Jovan Đorđević je dobio značajna društvena i stručna priznanja, među kojima se posebno izdvajaju: Republička nagrada SR Srbije »25. maj« (1978) «za postignute rezultate od izuzetne vrednosti u oblasti vaspitanja i obrazovanja»; Oktobarska nagrada grada Beograda »Dositej Obradović« (1982) «za životni rad na vaspitanju i obrazovanju»; Plaketa grada Beograda 1944-1984; Povelja Saveza pedagoških društava Srbije; Plaketa Saveta za brigu o deci i omladini Jugoslavije; Plaketa Kolarčevog narodnog univerziteta i dr. Odlikovan je Ordenom rada sa zlatnim vencem (1968); Ordenom zasluga za narod sa srebrnim zracima (1981) i Ordenom rada sa crvenom zastavom (1988).

Profesor Jovan Đorđević pripada onom malom broju naučnika i profesora univerziteta koji su bitno doprineli oblikovanju i utemeljivanju pedagoške misli i pedagoške nauke na našim prostorima. Svi mi koji ga pozajemo i koji imamo čast i zadovoljstvo da sarađujemo sa njim, znamo da je on čovek visokih moralnih kvaliteta, intelektualac širokog obrazovanja, pedagog progresivnih pogleda na obrazovanje, veliki humanista i jedan od najistaknutijih pregalaca u oblasti pedagoških nauka u nas tokom više od 50 godina plodnog stvaralačkog rada. Od njega sam učio kao njegov student, posle toga, a evo i nakon toliko godina i danas učim, jer bio je i ostao nemirnog duha, originalan vrstan teoretičar, mudar misilac i uspešan profesor, istaknuti stvaralač, drag saradnik i koristan savetodavac, strog prema sebi i drugima u proceni ideja, a iznad svega vredan. I danas se frustriram kada vidim koliko radi; mera mi je koju pokušavam da dostignem i uzor vredan izuzetnog poštovanja.

Na nekoliko stranica ne može stati ni deo onoga čime je profesor zadužio našu, pa i evropsku, pedagogiju i didaktiku, kao i nas pojedinačno, i sebe svrstao u značajne teoretičare 20. veka. Ostaju hiljade stranica na kojima je njegov doprinos pedagoškoj teoriji i praksi, vredna štiva za sve koji se udubljuju u teorijske rasprave, koji se late reorganizacije, reforme u školskom sistemu, kao i za praktičare koji pokušavaju da nađu svoj put u širokoj lepezi teorija, koncepata i modela. Profesor se uspešno nosi i danas sa postmodernistima na polju pedagogije i didaktike, posebno onima koji, poput D. Lencena, pišu o „demontiranju pedagoške teorije“, ili Liotara za koje je istorija pedagogije istorija „velikih pripovedanja“, „sistem znakova bez odnosa sa stvarnošću“, upućujući pedagoge na jače oslanjanje na filozofiju, te kritički u mišljenjima vodećih evropskih pedagoga danas, između ostalih izdvaja pitanje egzistencijalista „biti ili imati?“ proširujući ga i na pedagoška promišljanja, smatrajući da

ova pitanja zahtevaju detaljnije filozofske refleksije o vrednostima, misijama, funkcijama i namerama obrazovanja.

Plodan stvaralački život kakav je, neumornošću i eksploratornim duhom vođen, imao profesor Jovan Đorđević impresionira radovima koje odlikuje teorijska utemeljenost, kao i dobro istorijsko situiranje ideja i prepoznavanje uticaja ovih ideja na kasnije praktične implikacije. Impresionira misaonost, konciznost, jezgrovitost, jasnoća izraza i definisanja pitanja kojima se bavi, kao i upornost i adekvatnost u argumentovanju uočenih problema i dokazivanju spornih momenata u idejama sa kojima se ne slaže. Ne ostavlja nijedno mesto neargumentovanim, ni malo prostora za mogućnost da se misli drugačije od onoga kako argumentima dokazuje. Uspešnost svega ovoga posebno se manifestovala u naučnom utemeljenju oblasti kojima se bavi. Uspeo je da izbegne zamke jednostrane pozitivističke orijentacije u nauci, zasnivajući svoja shvatanja pedagoških problema na dubokim misaonim refleksijama teorijsko-filozofskih struja u nauci uopšte, kao i na njihovim uticajima na pedagogiju i nauke sa kojima je tesno povezana. Uspeva to i zato što svoja zapažanja i zaključke zasniva na komparativnim analizama i širokim zahvatima svetske naučne produkcije. Za njega je karakteristično da u svakom radu ima sukobe stavova brojnih aktuelnih ideja, stavova autora i naslova koji su u tom trenutku referentni. U dijalozima s relevantnim autorima, svetski referentnim, logički i precizno izvodi zaključke i na njima gradi svoje pedagoške stavove. Značajnu podršku ovome nalazi u poznavanju istorije pedagoških ideja, kao i teorijsko-metodološkom povezivanju ideja, širini naučnih pogleda, čime se oslobađa od recepata, metafizičkih šablona i prevaziđenih paradigmi i ostaje uvek svoj u sagledavanju savremenosti i vizionraskim pogledima; pravi smeće prodore u kritikama concepata koji nemaju uporišta u pedagoškoj praksi; ne robuje autoritetima, ni vlastitim nalazima i iskustvu; nalaze svojih i tudiših istraživanja iznova sagledava i proverava iz novih uglova i traga, otkriva, gradi svoj sopstveni, po preciznošću formulacije problema, argumentaciji originalnih ideja, savesnom i odgovornom verifikovanju svojih i tudiših ideja, prepoznatljiv pedagoški naučni profil.

Po temeljitosti u radu, pedantnosti i brižljivom izrazu kojim argumentuje spornost shvatanja drugih autora prepozna se njegove suptilne analize i zapažanja i odmereni uverljivi njegovi zaključci. Mnogi su pre mene već izrekli i detaljnije i značajnije kvalifikacije stila akademika J. Đorđevića i zaključili da kod profesora nema apodiktičnih stavova, prebrzih zaključaka, proizvoljnih konstatacija, rezonovanja bez detaljne argumentacije, niti hipostaziranja; da su njegova dela oslobođena improvizacije, subjektivizma, te da se njegov nemirni stvaralački duh ogleda u stalnom traganju za novim, u sučeljavanju sa kompleksnim pitanjima ličnosti i njenog razvoja i po pravilu sa pitanjima koja su „gurana pod tepih“, zaobilazena, a zapaženo je i da se u svom istraživačkom radu koristi raznovrsnim izvorima, delima najistaknutijih autora sa raznih govornih područja, kao i empirijskom građom istraživanja koja je sam preduzimao i na naučnim skupovima verifikovao. Zato su ideje koje zastupa originalne i utemeljene na nalazima istraživanja, a zaključci uverljivi i uvršteni u značajne doprinose pedagoškoj nauci.

Ako kažemo da je vrstan teoretičar, originalni istraživač i prometejski orijentisan mislilac, čime je zadužio našu, pa i evropsku, pedagogiju, posebno didaktičku misao, zastupajući humanističke i emancipatorne stavove u njima, mislim da, kao i sve prethodno rečeno, nije dovoljno da zvuči akademski i da nedostaju prave reči da istaknu svu strogost pri kritičkim analizama svojih i tudiših ideja, ali i toplinu, srdačnost u komunikaciji, spremnost da se profesor udubi u ideje i argumente svih nas koji smo mu se obraćali.

Akademik J. Đorđević je bio izuzetno uspešan, omiljen profesor, sa izuzetnim entuzijazmom; bio je mentor pri izradi brojnih diplomskih, magistarskih i doktorskih radova, a nesebičnu pomoć nastavio je i pruža nam i danas. Zadovoljstvo da smo se danas ovde okupili njemu u čast govoriti više od reči kojima bismo mogli da izrazimo svoju zahvalnost ili sagledamo njegove pedagoške poglede.

Prof. dr Radovan Grandić

AKADEMIK PROFESOR DR JOVAN ĐORĐEVIĆ (90 godina života)

Ovom prilikom nije mi namera da uradim temeljnu analizu ukupnog stvaralaštva akademika profesora dr Jovana Đorđevića. To će uraditi drugi. Kao student profesora J. Đorđevića imam potrebu da, u povodu 90 godina njegovog života, nešto napišem o ovom velikaru pedagoške misle na našim prostorima.

Još u vreme studentskih dana, slušajući predavanja profesora J. Đorđevića i kroz druge vidove saradnje profesora i studenata, rano smo shvatili da se radi o vrsnom pedagogu i profesoru, od koga se može mnogo naučiti. Tokom studija, i kasnije, pratili smo rad profesora J. Đorđevića, proučavali njegovo stvaralaštvo i od njega učili.

Na svim predavanjima profesor J. Đorđević je zapaženo i suvereno vladao pedagoškim problemima, koje nam je tumačio. To je bilo moguće samo uz njegove temeljne pripreme za svako predavanje. Uz to, ispoljavao je sposobnost da se materija studentima prezentira na visokom naučnom nivou, da se povezuju naučna saznanja u svetskoj pedagoškoj misli i saznanja do kojih je svojim istraživačkim radom došao.

Međutim, tek kada sam postao profesor i dugo godina radio sa studentima, predajući im pedagošku grupu predmeta, temeljno sam izučavao dela profesora J. Đorđevića i onda u celini shvatio veličinu njegove misli i dela.

Profesor J. Đorđević je opravdano ostao dosledan ideji o svestranom razvoju ličnosti, kao cilju vaspitanja, ili, kako ga on u novije vreme preimenuje, u *celoviti razvoj*. Između ta dva pojma nema neke bitnije razlike. Pre bi se moglo reći da se radi o sinonimima. Time je sledio svoja dugogodišnja uverenja, a kasnije i stavove UNESCO-a koji u svojim dokumentima potencira svestrani razvoj čoveka, koji se odvija tokom celog njegovog života. Ta svestranost podrazumeva razvijanje ljudskih sposobnosti u intelektualnom, fizičkom, emocionalnom, moralnom, radnom i duhovnom smislu.

Pored ogromnog opusa profesora J. Đorđevića, posebno su značajni njegovi radove iz moralanog vaspitanja. Velike društvene promene, koje izazivaju nezapamćene krize i neizvesnosti u budućnosti, prožimaju sve pore društvenog i individualnog života. Te promene, pored ostalog, dovode do promena u shvatanjima, ponekad i do erozije, morala i moralnih vrednosti. Globalizacija, kao složen i višedimenzionalni proces, prožima ekonomsko, političko i kulturno područje na globalnom, svetskom planu. Sve to dovodi do globalizacije obrazovanja, težnje ka njegovoj uniformnosti u kome se nude i specifični sistemi moralnih i drugih vrednosti. U takvim društvenim uslovima profesor J. Đorđević deluje i proučava obrazovanje, njegov položaj, njegovu ulogu u društvu, promene u sadržajima, metodama i ukupnoj organizaciji obrazovnog procesa i učenja i traga za njegovim putevima u budućnosti ka ostvarenju novih društvenih potreba. U tako dinamičnim društvenim promenama, u svom istraživačkom radu profesor J. Đorđević je našao meru i ostao dosledan svojim opredeljenjima da je moralno vaspitanje jedna od značajnih komponenti ukupnog vaspitnog rada sa mladima. Tragao je za problemima moralnog vaspitanja u našoj teoriji i praksi, raspravljao o slobodi, pravima, dužnostima i odgovornostima pojedinca, analizirao različite metodološke pristupe u proučavanju moralnog vaspitanja i uvek, kao po nekom pravilu, nudio adekvatna i prihvatljiva rešenja.

Vredni su njegovi radovi iz oblasti intelektualnog vaspitanja u kojima potencira sasvim savremene pristupe u razvoju intelektualnih sposobnosti u vaspitanju mladih. Potencira sticanje znanja, ali u tom procesu i razvoj mišljenja, posebno stvaralačkog, i negovanje kreativnosti učenika. Kreativnost podrazumeva originalost, fleksibilnost i fluentnost ideja, ali ne samo to. Profesor J. Đorđević ovim karakteristikama stvaralaštva opravdano dodaje i motivaciju, temperament, svojstva karaktera i aspiraciju, bez čega nema pravog stvaralaštva. Ta svojstva ličnosti podstiču, usmeravaju i podržavaju stvaralaštvo. To ga vodi ka uverenju da se položaj učenika u nastavnom procesu naših škola mora iz osnova menjati. Iz pozicije pasivnog slušaoca učenik treba da postane aktivna i kreativna, stvaralačka ličnost. Interesantno je njegovo mišljenje da kreativnost učenika nije svojstvena samo najboljima, niti je karakteristika samo učenika. Profesor Đorđević vidi mogućnosti razvoja sposobnosti za stvaralaštvo kod dece cele populacije, kako učenika osnovne i srednje škole, tako i onih na predškolskom uzrastu. Zato sa svima njima treba raditi novim metodama rada i novom ukupnom organizacijom obrazovnog rada i učenja, čemu je profesor J. Đorđević posvetio znatan deo svog stvaralačkog i naučnog rada.

Ogroman je doprinos profesora J. Đorđevića u oblastima didaktike. Skoro da nema didaktičkog područja kojim se nije bavio. Osnovno je pitanje metoda i oblika rada u nastavi, njenoj ukupnoj organizaciji i poziciji učenika i nastavnika u nastavnom procesu, učenju i drugim fenomenima nastavnog rada u kojima je profesor J. Đorđević dao veoma značajan doprinos. Razmatrajući ova pitanja, profesor J. Đoređević je uvek tragao za inovacijama, obrađivao ih na savremen način, komparirao sopstvena saznanja s rezultatima istraživanja svetski poznatih naučnika, te ih u svojim radovima nudio i teoretičarima i praktičarima. Skoro da nema savremenog problema nastave u našim školama o kojima profesor Đoređević nije imao svoj naučni stav i o kojima nije futurološki razmišljao o tome šta se može desiti u skoroj i daljoj budućnosti. Jedno od fundamentalnih pitanja, kojima se susreće svaka škola, svaki nastavnik, jeste i vrednovanje i ocenjivanje rada učenika. U toj oblasti, u oblastima dokimologije, profesor J. Đorđević je dao značajan doprinos; njegovi će radovi i teoretičarima i praktičarima biti izvor i putokaz kako treba procenjivati, vrednovati i ocenjivati rad učenika, kako tragati i otkrivati uzroke neuspeha učenika osnovne i srednjih škola. Didaktička misao profesora J. Đorđevića o nastavi i učenju sasvim je savremena i moderna. Ona će i u budućnosti biti osnova za rad brojnim generacijama nastavnika za uspešan rad sa učenicima osnovne i srednjih škola i inspiracija naučnim radnicima za nova istraživanja u ovim oblastima.

Profesor J. Đorđević je u svojim radovima i istraživanjima izučavao reformske pedagoške pokrete u prošlosti i sadašnjosti i na osnovu toga futurološki je oslikavao razvoj školskog sistema, posebno osnovne škole u nas.

Nije mali broj naučnika koji su nekritički prihvatali Bolonjski proces, mada ovaj proces, pokazalo se u njegovoj realizaciji, ima niz slabosti. Profesor J. Đorđević je bio jedan od retkih koji je od samog početka imao niz kritičkih primedbi na Bolonjski proces univerzitetetskog obrazovanja. Po njemu, taj poroces je opterećen pragmatizmom, uskim, specijalizovanim praktičnim usmerenjima i zanimanjima koji zadovoljavaju potrebe samo tržišta i proizvodnje. To dovodi do marginalizacije osnovnih humanističkih disciplina, do osiromašenja ličnosti. Opravdano daje primedbe da ovaj proces ne vodi računa o ličnosti, njenim osećanjima, emocijama, društvenom i moralnom vaspitanju. Zato profesor J. Đorđević potencira potrebu da se intelektualno vaspitanje poveže s emocionalnim, moralnim, fizičkim razvojem i da se tako formira celovita ličnost.

Često sam prisustvovao savetovanjima i simpozijima na kojima je profesor J. Đorđević nastupao svojim saopštenjima. Divio sam se njegovoj energiji i pre, a posebno u vremenu kada je zašao u osamdesete godine života, ozbiljnosti sa kojom je svaki problem saopštavao, temeljnoj pripremi tog problema. Svaki njegov nastup odlikovao se svestranim pristupom problemu iz koga se moglo videti do kog stepena je u svetu problem istražen. Komparativnom analizom uočavao je sličnosti i razlike među različitim autorima i stajalištima, a onda, sopstvenom analizom, sintezom i kritičkim zaključcima davao svoj sud, koji je bio prilagođen potrebama naše pedagoške teorije i prakse.

U ime moje generacije, studenata profesora J. Đorđevića, zahvaljujem se profesoru na svemu što je uradio na osposobljavanju nove generacije pedagoga, što je njegovo stvaralaštvo i naučni doprinos našoj pedagoškoj misli bilo izvorište i putokaz u našem razvoju u oblastima pedagoške teorije i prakse.

Stipan Jukić, Split

ISTRAŽIVANJA PROBLEMATIKE DAROVITOSTI U RADOVIMA AKADEMIKA BOSILJKE ĐORĐEVIĆ

U okviru veoma značajnog i plodotvornog naučnog i istraživačkog interesovanja i rada akademika Bosiljke Đorđević, istraživanja darovitosti predstavljaju samo jedan od brojnih segmenata u kome je njen doprinos izuzetan. Njen odnos prema radu, sebi i drugima na najilustrativniji način može biti osvetljen rečima Konfičija: *Ako želiš da budeš obrazovan – obrazuj druge, ako želiš da se razvijaš – razvijaj druge.* Obrazujući i razvijajući sebe kroz svoj teorijski, istraživački i praktični rad u oblasti vaspitanja i obrazovanja, profesorka Đorđević je veoma istrajno, temeljno i nesebično obrazovala i razvijala druge - svoje kolege, saradnike, studente... Sveukupan višedecenijski naučno-istraživački rad profesorce Đorđević može biti prikazan i kroz impozantne brojčane podatke – preko 100 objavljenih članaka u renomiranim naučnim časopisima, veliki broj objavljenih knjiga i brojna saopštenja na domaćim i međunarodnim konferencijama.

U skladu sa gore navedenim, umesto detaljnog prikaza celokupnog rada profesorce Đorđević (što bi, uzimajući u obzir produktivnost, višestruke doprinose i značaj, bio zaista veoma zahtevan poduhvat) opredelila sam se za prikaz njenog rada u oblasti istraživanja darovitih, sa željom da za neki naredni jubilej, prikaz njenog rada bude namenjen nekim drugim, ne manje značajnim i plodonosnim oblastima koje su bile predmet njenog interesovanja. S obzirom na brojnost doprinosova i oblasti, navešću samo neke: *savremena porodica i njena vaspitna uloga* (društveno-ekonomske promene i porodica, vaspitanje mladih, socijalizacija, humanizacija odnosa, nepotpune i disfunkcionalne porodice, porodica i problemi vaspitne zanemarenosti dece), *porodica i spoljašnji uticaji* (porodica i predškolska ustanova, porodica i škola, porodica i sredstva masovne komunikacije), *nastavnicike kompetencije* (uloga emocionalnih, socijalnih, kognitivnih i motivacionih karakteristika), *odnos učenik-nastavnik i njihove interakcije, individualizacija u radu sa učenicima i dodatni rad, obrazovanje učitelja i razvoj škole, ogledne škole, darovitost* i mnoga druga pitanja vaspitanja i obrazovanja. U svakoj od ovih oblasti rad profesorce Đorđević ostavio je neizbrisiv trag i značajan kvalitet koji se pored teorijskih i empirijskih doprinosova, između ostalog, ogleda i u činjenici da brojni istraživački problemi kojima se bavila profesorka Đorđević donose implikacije za unapređenje pedagoške prakse savremenog obrazovanja.

Pedesetak godina nokon prvih Termanovih sistematskih istraživanja o darovitoj deci, 1979. godine, u izdanju Instituta za pedagoška istraživanja i Prosvete izlazi knjiga profesorce Đordović *Individualizacija vaspitanja darovitih - Sposobnosti i darovitost* u kojoj su prikazani rezultati njenog višegodišnjeg rada i istraživanja problematike darovitosti. Osim teorijskih razmatranja darovitosti, u kojima autorka govori o odnosu sposobnosti i darovitosti, odnosu darovitosti i kreativnosti, o problemima identifikacije darovitih (u svetu i kod nas, o poželjnim programima identifikovaja darovitih) i o obrazovanju i vaspitanju darovitih, poseban doprinos predstavlja prikaz rezultata istraživanja *Individualizacija nastave i vaspitanja darovitih učenika u našoj školi*. Istraživanje, koje je obuhvatilo 831 učenik, u eksperimentalnoj i kontrolnoj grupi, omogućilo je izvođenje značajnih pedagoških implikacija koje se odnose na: 1) identifikaciju darovitih sa preporukom da je poželjna što ranija identifikacija darovitih jer ranije otkrivanje omogućava duže, sistematsko i smišljeno pedagoško vođenje u intelektualnim, afektivnim i socijalnim domenima, 2) organizovanje dodatnog rada koji predstavlja obogaćivanje, produbljivanje i drugačije sagledavanje nekih programskih zahteva, ali i pružanje mogućnosti za nove oblasti i pitanja za koje su učenici zainteresovani i 3) opravdanost opšte orientacije da ostajanje darovite dece u redovnim odeljenjima/razredima osnovne škole ima svoje puno opravdanje, jer uz odgovarajući tretman, darovita deca mogu da zadovolje svoje potrebe i realizuju svoje potencijale i ne izdvajajući se iz redovnih odeljenja/razreda i ne izdvajajući se od svojih vršnjaka. Smatram za veoma važno naglasiti da, iako je ovo bio pionirski istraživački rad darovitosti na našim prostorima, da ovaj rad i istraživanje po svojim kvalitetima ne samo što nije zaostajao u poređenju sa sličnim istraživanjima koja su realizovana u svetu, već da i posle tridesetak godina od njegovog objavlјivanja predstavlja značajan teorijski i empirijski doprinos istraživanjima

darovitosti. Takođe, ova studija ne samo što je podstakla brojna istraživanja u oblasti darovitosti, već je i neposredno uticala na unapređivanje vaspitno-obrazovne prakse u našim vaspitno-obrazovnim ustanovama. U knjizi *Daroviti učenici i (ne) uspeh*, u izdanju Zajednice učiteljskih fakulteta (1995), profesorka Đorđević se, u okviru teorijskih razmatranja, bavi temama darovitosti i svojstava darovitosti, darovitim učenicima i neuspehom, obimom neuspjnosti darovitih, razlikama neuspjnosti darovitih učenika u odnosu na pol, uzročima/faktorima neuspjeha darovitih učenika, uticajem porodice i škole na pojavu neuspjeha darovitih učenika. Kao i u prethodnoj knjizi, osim teorijskih razmatranja, veliki značaj imaju rezultati istraživanja na osnovu kojih su izvedeni zaključci od kojih ćemo ovom prilikom navesti neke: 1) da svi odlični učenici nisu daroviti, a da među onima koji ne postižu zapažene rezultate u školskom radu i učenju ima i darovitih, 2) da nastavnici imaju poteškoća u proceni darovitih učenika, 3) da pol učenika nema uticaja na darovitost i njeno manifestovanje, 4) da daroviti učenici imaju obrazovanje roditelje od roditelja ostalih učenika, 5) neuspjeh nekih darovitih učenika ne zavisi od toga gde žive, već u kakvoj porodici žive i u kakvu školu idu, 6) uzrast učenika nije faktor koji utiče na neadekvatan uspeh nekih darovitih učenika. Poseban značaj predstavljaju pedagoške implikacije koje se navode kao mogućnost za doprinos u rešavanju pitanja neuspjeha darovitih učenika, a odnose se na sledeće: 1) nastavnici bi trebalo da dobiju više znanja o fenomenu darovitosti i svojstvima darovitih učenika, kako bi obrazovno-vaspitni rad sa njima bio uspešniji, 2) nastavnici bi trebalo da dobiju više znanja o tome kako se razvija pozitivna školska klima i kako se postižu poželjniji pedagoški odnosi nastavnika i učenika, 3) neophodna je primena individualizovane i diferencirane nastave i diferenciranog pristupa neuspjehu ili nedovoljnom uspjehu svih učenika, a posebno neadekvatno uspešnih darovitih, 4) veću pažnju pokloniti psihološko-pedagoškoj službi u školama u rešavanju nedovoljnog uspjeha učenika, a posebno neodgovarajućeg uspjeha nekih darovitih učenika, 5) škola i nastavnici trebalo bi da poklone veću pažnju vaspitanju učenika u pravcu razvijanja pozitivnog samopoimanja, samopoštovanja, osećanja dostojanstva i vlastite vrednosti, kao i drugih svojstava koji čine osnovu ličnosti; tu potrebu trebalo bi nametnuti i u shvatanjima roditelja učenika, 6) temeljno razmotriti nastavne planove i programe i naći rešenja koja će biti u skladu sa savremenim zahtevima i potrebama, kao i sa uzrastom i mogućnostima učenika. O značaju i doprinosu istraživanja ove problematike profesorke Đorđević ilustrativno govori i činjenica da ove preporuke i pedagoške implikacije, bez obzira na vremensku distancu kada su donete, možemo proslediti sadašnjim prosvetnim vlastima kako bi ukazali na mogućnost poboljšanja aktuelene vaspitno-obrazovne prakse.

U knjizi *Darovitost i kreativnost dece i mladih* (2005) u izdanju Više škole za obrazovanje vaspitača u Vršcu (od 2007. godine Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov“, a danas Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“) objedinjeni su prilozi Bosilje Đorđević na teme darovitosti, talenta i kreativnosti koje je autorka saopštavala na prethodnim međunarodnim okruglim stolovima o darovitosti u organizaciji naše škole. Ova monografska studija omogućava pregled ideja profesorke Đorđević, koje su u vreme nastanka bile nove i koje su na drugačiji način posmatrale stvari iz domena darovitosti, a koje i danas privlače pažnju istraživača, praktičara i šire javnosti. Izbor tekstova u ovoj studiji reperezentuju sledeća polja u istraživanju darovitosti: mogućnost rane identifikacije darovitih, intelektualne sposobnosti i darovitost na ranom uzrastu, intelektualne sposobnosti i kreativnost, podsicanje darovitosti, daroviti studenti i raznovrsnost njihovog podsticanja, univerzitet i daroviti kreativni studenti, strategije podsticanja darovitosti, savremene tendencije u istraživanjima o darovitoj deci i adolescentima, i dr.

U svojim istraživanjima problematike darovitosti, profesorka Đorđević je postavila osnove kako za svoja dalja istraživanja, tako i za istraživanja drugih. U skladu sa tim, može se reći da ona predstavlja rodonačelnika bavljenja ovom problematikom u našoj zemlji. Takođe, značajno je istaći da Bosiljka Đorđević, zajedno sa svojim suprugom akademikom Jovanom Đorđevićem, i dalje daje poseban pečat i značajne podsticaje i ideje u okviru okruglih stolova na temu darovitih na Visokoj školi strukovnih studija za vaspitače u Vršcu. Na tome im se srdačno zahvaljujemo, jer verujemo da će njihov doprinos i u budućnosti imati značajne refleksije i na naše obrazovanje i razvoj.

Doc.dr Tanja Nedimović

У ЧАСТ АКАДЕМИЦИМА БОСИЉКИ И ЈОВАНУ ЂОРЂЕВИЋУ

Драги Боска и Јово,

Неизмерно сам срећан што вам се могу на овај начин обратити и честитати вам веома значајан животни и радни јубилеј у своје лично име, у Мимино име, и у име Српске академије образовања, чији сте редовни чланови.

Ви знате да ја у оваквим приликама не говорим о стручном и научном раду слављеника, својих колега и пријатеља из студентских дана. Остављам то другима. Млађима.

Уместо тога ја покушавам да се сетим неког интересантног нашег заједничког животног детаља, да га опишем и да млађим колегама оставим белег о томе у каквим смо условима ми студирали и живели и какве муке смо тада мучили...

Сећам се те далеке 1948 године. Тек је прошло неколико година од завршетка ужасног Другог светског рата и окрутне немачке фашистичке окупације наше земље... И так што смо се младалачки понадали бољем, сањали о слобод и благостању.... дошло је те године до сукоба између Стаљина и Тита, до напада земаља Информбираа са ССР на челу на тадашњу Југославију.

У Србији је тада владала општа несташица. Ничега није било у продавницама, ни хране, ни одеће и обуће...

Биле су то како последице прохујале четврогодишње окупације и тадашње ратне намаштине, тако и напада Стаљина и Информбираа на Југославију.

И баш те, 1948. године, наш први „педагошки пар“ решио је да своју младалачку љубав озваничи и да се венча! Тад „пар“ су чинили Боска Поповић и Јован Ђорђевић. Сви смо се, тадашњи студенти педагогије, веома радовали том догађају. Било је то нешто ново и радосно за све нас.

Мојој личној радости није било краја када су ме Боска и Јова позвали да им будем кум на венчању. Други кум је био колега Владета Тешић. Ту моју неизмерну радост убрзо је заменила велика брига. Стално ме прогонило питање: какав свадбени поклон припремити за младенце?

Те 1948. године излози свих београдских радњи били су сабласно празни. Сем прашине и заостале паучине у њима буквално није било ничег другог...

Живело се тада у Србији на купоне, односно „тачкице“, како смо их тада звали. Ако се нешто могло купити морао се имати одговарајући број тих „тачкица“. Њих нико није имао довољно. Појединци су ретко шта могли купити и за себе лично на „тачкице“ које су добијали. Обично су их међусобно сакупљали па куповали једном нешто за једног, други пут за другог.

Није био проблем сакупити довољно тачкица међу студентима педагогије. Сви су их се радо одрицали у корист првог брачног „педагошког“ пара!

Проблем је био у томе што се није имало шта купити ни у једној јединој радњи у Београду за те „тачкице“. Београђани би, чим би сазнали да ће се у некој радњи нешто „делити“ на „тачкице“, два дана унапред су доносили шамлице, столице и простирике и стрпљиво чекали и током дана и током ноћи да се радња отвори, јер увек је било „робе“ за само оних првих десетак у таквом веома дугачком реду...

Обилазили смо Владета и ја све београдске крајеве, посебно радње по периферији, надајући да се тамо може нешто пронаћи за кумовски свадбени поклон. Ништа нисмо могли ни да нађемо, ни да купимо на „тачкице“ које смо сакупили! А дан венчања се неумитно приближавао... Хватала нас је паника. Нисмо знали шта да урадимо....

У палати Албанији на Теразвијама била је у то време већа књижара - „Југословенска књига“. И данас је на том месту велика књижара. У њој су се продавале књиге које су стизале из тадашњег Совјетског Савеза. Неке су биле лепо укоричене, тврд повез, пресвучен неком врстом полукојче, полуплатна... Такве књиге су брзо нестајале из продавнице. За њихову куповину нису били потребне никакве „тачкице“...

Неколико дана смо Владета и ја убеђивали продавачицу у тој књижари да нам остави и сачува прва дела која стигну из ССР тако лепо укоричена. То је било једино што смо пронашли и што смо мислили да је прикладно поклонити нашим младенцима – будућим професорима!

Уочи дана венчања стигло је, данас више не знам тачно, колико томова изабраних дела В.И. Лењина. Ми пресрећни. Одмах то купимо! Није било избора. Других сличних, добро укоричених књига, није било тада у књижари.

Нисмо тада ни имали, а нисмо ни знали, да постоји украсна хартија и разнобојна врпца за паковање свечаних поклона! Увезали смо тај наш поклон обичним канапаом и, радосни што смо га нашли, предали смо га младенцима на једном скромном ручку после венчања...

Данас када се сетим свега тога, те наше кумовске муке и њеног решавања, помислим, Боже, како смо били и млади, и луди, и наивни... И добро је да смо били такви у тим изузетно тешким животним условима.

Али оно што нисмо успели тада успели смо током живота. Остали смо са Боском и Јовом искрени и одани не само кумови, већ и пријатељи, другови и сарадници на послу. Заједно смо делили све наше личне и породичне радости и тешкоће током протеклих деценија. И то је, верујем, највећи дар који смо могли подарити Боски и Јови, који су нам они још у већој мери узвратили.

И данас никад не прође недеља дана, они у Београду, моја супруга и ја у Ужицу, да се не чујемо, да се не упитамо за здравље... Готово редовно разменимо том приликом и мишљење о неком у нас актуелном педагошком проблему...

Хвала вам Боска и Јово од свег срца. Желимо вам Мима и ја много здравља и радости у годинама које су пред вама... На многа љета наши кумови!

Поздрављам све учеснике научног скупа у Вршцу и желим свима много успеха у раду, посебно организаторима, који те скупове организују на највишем могућем нивоу.

Академик Никола Поткоњак
Ужице, 22 маја 2013. године

NAUČNI DOPRINOS JOVANA ĐORĐEVIĆA SRPSKOJ PEDAGOGLJI

Jovana Đorđevića pozajem duže od šest decenija. Iako smo sa dva kraja bivše nam domovine staze života kojima smo koračali prilično su slične: učešće u ratu, pripremanje za učiteljski poziv, učiteljevanje, teški uslovi u kojima smo studirali, studiranje pedagogije na Filozofskom fakultetu u Beogradu, tada na najprestižnijoj visokoj školi Beogradskog univerziteta, tečenje univerzitske karijere itd.

Istina ja sam nešto malo mlađi i kasnije sam započeo studije. Studije u Beogradu su na privlačile. Ja sam 1952. godine došao da studiram u Beogradu, ali nisam nameravao da studiram pedagogiju, već književnost, jer sam se pre toga bavio i novinarstvom i prijemni ispit pripremao sam iz književnosti zato što sam završio učiteljsku školu. Pre toga i posle toga to je bilo moguće. Na pitanje koji prijemni ispit mogu da polažem službenica mi je odgovorila samo iz pedagogije. Pojavlji se profesor (Raša Teodosić) i sa njim jedan mladi čovek gospodstvenog izgleda. To je bio Jovan Đorđević. Profesor napisa na tabli sledeću temu: "Domovina za nas danas to je bomba na našem nacionalnom tlu za nešto svoje opštelijsko, za socijalizam" (M. Đilas). Mislim ja ovde će proći. Profesor napusti slušaonicu, a kao dežurni ostade Jovan Đorđević. To je bio naš prvi susret. Pismeni deo prijemnog ispita uradio sam veoma dobro da me profesor oslobodio polaganja usmenog ispita.

Kada sam šavršio osnovne i postdiplomske studije izabran sam za asistenta Katedri za pedagogiju, gde je bio i Jovan Đorđević. On se usmerio na Katedri za pedagogiju, gde je bio Jovan Đorđević. On se usmerio na Opštu pedagogiju-Teoriju vaspitanja i Didaktiku, a ja na andragogiju (Obrazovanje odraslih). Dobro se sećam aktivnosti koje je on preduzimao u reformi studijskih planova i programa, njegovog odgovornog obavljanja dužnosti upravnika Odeljenja, prodekana Filozofskog fakulteta, odgovornog učešća u radu fakultetskih i univerzitskih komisija. Kada su bili pritisci povodom odstranjenja osam profesora i saradnika iz nastave Filozofskog fakulteta on je zajedno sa dekanom u znak protesta podneo neopozivu ostavku.

Jovan Đorđević je aktivno učestvovao u radu profesionalnih organizacija Srbije i ranije Jugoslavije potvrđujući na taj način da se pedagogija ne može razvijati samo kao kabinetnska nauka, već da joj je potrebna neposredna veza sa praksom obrazovanja i učenja koja je u stalnom menjanju. Jedna od bitnih odlika Jovana Đorđevića kao ličnosti (po mom sudu) jeste njegova radoznalost, težnja da sazna novine u nauci kojom se bavio i društvenim promenama koje na tu nauku utiču. Kada sam ja kasnije radi profesionalnog usavršavanja obilazio poznate univerzitete u Evropi i Americi Jovan Đorđević me je molio da pogledam šta ima novije u oblastima kojima se bavio. On je uvek imao na umu da nauka i njeni rezultati prelaze granice jedne zemlje i njene kulture. Pri tome je ispoljavao odmerenu dozu kritičnosti, kako prema vlastitim rezultatima, tako i prema rezultatima postignutim u drugim socijalnim sredinama. Za njega se može reći da se pridržavao principa: "misli globalno, a deluj lokalno". On nije bio imitator tuđih iskustava, već njihov kritički analizator, sagledavajući ta iskustva i rezultate u istorijsko-komparativnoj perspektivi.

Ja sam imao sreću i zadovoljstvo da sa Jovanom Đorđevićem učestvujem u nekoliko projekata. Ovde pominjem projekat reforme univerzitske nastave na kome se radilo u okviru Instituta za razvoj univerzitske nastave na kome se radilo u okviru Instituta za razvoj univerziteta u Beogradu. Jovan Đorđević je (zajedno sa dr Bosiljkom Đorđević) preuzeo fundamentalno istraživanje svojstva univerzitskih nastavnika. To je temeljni istraživački rad potkrepljen empirijskim istraživanjima obavljenim na nekoliko fakulteta Univerziteta u Beogradu. Pogledajući našu i stranu literaturu nisam naišao ni na jednu tako produbljenu studiju o svojstvima univerzitskih nastavnika. Istraživanje je emitovalo obilje podataka, uporedljivih između fakulteta različite studijskeorientacije. Oni zaključuju da univerzitetski nastavnik "treba da bude ideal za svoje studente, da bude onaj koga cene, poštuju, na koga žele da se ugledaju i na koga žele da liče. Kada se to dogodi onda nastavnik može biti siguran da je postigao ono što su od njega očekivali i očekuju njegovi studenti, a to je vrhunac stručnog ljudskog uspeha" (Đorđević, B. i Đorđević, J. , Svojstva univerzitskih nastavnika, IPA, 1992, Beograd).

Drugi projekat "Asistenti u nastavi" koji je pokrenuo dr Aleksandar Rančić na Univerzitetu u Nišu. U njegovoj realizaciji učestvovali smo Jovan Đorđević i ja. Mi smo držali predavanja za nastave. Naša predavanja bila su oslonjena i na emirijska istraživanja koje je sprovodio A. Rančić sa svojim saradnicima. Oni su svoja emirijska istraživanja sproveli na uzroku od 200 asistenata na različitim fakultetima Univerziteta u Nišu. Istraživanje je emitovalo podatke o siromaštvu visoko školskih ustanova i prekomernom opterećivanju asistenata, što se negativno odražava na njihov rad i razvoj. Velika je odgovornost nastavnika za rad i napredovanje asistenata. Družeći se tako Jovanom Đorđevićem jednog dana razgledali smo Niš i njegoveznamenitosti. Dospeli smo do niškog starog groblja gde su sahranjeni njegovi roditelji. Primetio sam setu u njegovim očima zbog toga što to staro groblje mora da se odatle izmesti.

Tekst koji sam napisao prigodnog je karaktera. Ozbiljnije i produbljenije proučavanje pedagoške misli Jovana Đorđevića zahtevalo bi čitavu studiju ili studije. Ali verujem da će budući analitičari objektivno i kritički proceniti naučni doprinos Jovana Đorđevića srpskoj pedagoškoj misli. Ovde ne mogu da zaobiđem njegovu suprugu poznatog i priznatog naučnog radnika u oblasti obrazovanja i učenja. Oni su se često do sada javljali i kao koautori i već skoro šest decenija svojim radovima daju doprinos srpskoj pedagogiji i psihološkoj misli. Baš u tom svetu želim da se osvrnem na njihovu tajedničku studiju "Savremeni problemi društveno-moralnog vaspitanja".

Živimo u svetu velikih neizvesnosti i kriza koje su zahvatile sve oblasti društvenog i individualnog života: ekonomsku, političku, kulturnu, krizu ustanova i organizacija. Ta kriza nije mogla da mimoide obrazovanje i učenje, njegove ustanove i organizacije. Pomerila se filozofija obrazovanja sa naglašavanjem na efikasno obavljanje funkcija rada, potrebne tržištu, pri čemu se zapostavlja (namerno ili nenamerno) vaspitanje celovite ličnosti sa svim potrebnim vrednostima i moralnim komponentama.

Takvo u celini utilitarističko shvananje obrazovanja i učenja, uveren sam vodiće do jednodimenzionalnog čoveka okrenutog sebi i tržištu. Dr B. Đorđević i dr J. Đorđević ukazuju na takvu jednostranu filozofiju obrazovanja i upozoravaju stručnjake, društvo, društvene ustanove, profesionalna udruženja i odgovorne građane da se ozbiljnije pozabave problemima društveno-moralnog vaspitanja dece i omladine. U centar svojih istraživanja oni su stavili vrednosti (a vrednosti su filozofska kategorija). U nekoliko zanimljivih poglavila vidi se njihovo nastojanje da probleme obrade celovitije i svestranije. Njihova osnovna metodološka orientacija jeste istorijsko-komparativna. Komparacija nije samo metod saznavanja, već je to i način mišljenja. Oni kritički ocenjuju doprinose pojedinih autora u različitim društvenim sredinama i sa pravom ukazuju da se moral i moralne vrednosti razlikuju i da zavise od filozofije, stepena društveno-ekonomskog razvoja, kulturnog konteksta, dostupnosti i demokratičnosti obrazovanja. To govori o potrebi diferenciranog pristupa društveno-moralnom vaspitanju i dobrom poznавању i uvažavanju svih činilaca koji na njih utiču. Potrebno je uvažavanja svih aspekata života čoveka: društvenih i individualnih. Na taj način uvažava se međuzavisnost vaspitnih fenomena i njihovo jedinstvo. Prednost je ovakvog načina mišljenja u tome što se problem morala posmatra u tesnoj povezanosti sa drugim oblastima društvene svesti: filozofijom, naukom, umetnošću i politikom. To čini proučavanje morala veoma složenim. U razvoju društva javljaju se i protivurečnosti koje dolaze sa brzim promenama. Očigledna posledica takve protivurečenosti je i obezvredovanje obrazovanja i moralnih vrednosti. Potrebna su znanja o moralnosti kao preuslov svake moralne akcije. Od znanja se prelazi na ubeđenja koja usmeravaju ljudi. U tesnom spoju sa ovim su i principi, pravila, sadržaji i iz njih proizilaze i metode moralnog vaspitanja. Određene su i psihološke osnove moralnog vaspitanja i data analiza shvananja pojedinih autora o moralnom razvoju.

Pod lupu teorijskih i empirijskih istraživanja autori su stavili dva značajna faktora moralnog vaspitanja: porodicu i školu. Brze promene nisu ostale bez uticaja na porodicu iz prostog razloga što porodica deli sudbinu svog vremena. Oni su lucidno analizirali teškoće sa kojima se susreće savremena porodica, izmenjene okolnosti u kojima seca rastu i vaspitavaju se. Posebno su značajne njihove analize vrednosti u zemljama tranzicije sa kritičkim opservacijama okolnosti koje su dovele do smanjenje uslova za svestrani razvoj ličnosti. Lična uspešnost, lična promocija počela je da prevladava nad vrednostima koje imaju društveni značaj. Javljuju se lažne vrednosti, lažni ideali koji remete socijalno-moralno vaspitanje mladih. Velike socijalne razlike, društveno-moralnog vaspitanja i odnosa između religije i morala.

I ovaj kratak osvrt na studiju dr Bosiljke Đorđević i dr Jovana Đorđevića "Savremeni problemi društveno-moralnog vaspitanja" pokazuje da ona predstavlja značajan naučni doprinos pedagoškoj nauci i to iz ovih razloga:

1. U studiji je ispoljen skladan spoj teorijskih promišljanja i kritičkog analiziranja empirijskih istraživanja.
2. Studija je veoma dobro metodološki utemeljena i kritički promišljena savremena naučna kretanja u različitim socijalnim sredinama.
3. Brojna pitanja koja se u studiji postavljaju mogu biti relevantne naučne hipoteze za buduća istraživanja.
4. Studija otvara prostor za dialog između naučnika i profesionalaca u obrazovanju i učenju ne zapostavljajući ni roditelje i druge odgovorne građanine van vaspitnih ustanova.

Jovan Đorđević pored Opšte pedagogije-Teorija vaspitanja posebno se ontenzivno bavio problemima didaktike. Svoja didaktička shvananja najpotpunije je izrazio u studiji "Savremena nastava". Ovde ću pokušati da dam koncizan osvrt na shvananja. Studija je rezultat širih istorijskih i teorijskih istraživanja. Đorđević je u ovoj studiji obrađivao najsavremenija pitanja nastave: probleme škole, oblika astave, konkretizaciju ciljeva i zadataka vaspitanja i obrazovanja, izbor nastavnih sadržaja, vrste nastave (diferencirana, individualizovana, temska, problemska, programirana nastava), probleme obrazovanja tehnologije, koncepciju otvorene škole, motivaciju i učenje, vaspitanje mišljenja i relacije nastavnika i učenja i napredovanj učenika. Vrednost ove studije može se videti u širini komparativnih pristupa, naučnoj strogosti i povezivanje teorijskih uopštavanja sa praktičnim pedagoškim ostvarenjima. Dat je pregled kritika školi u različitim socijalnim sredinama i promene koje škola

doživljava pod uticajem koncepcije doživotnog obrazovanja. Promene koje se dešavaju u školi, naglašava Đorđević, nisu samonikle, već su rezultat društva i čoveka. Đorđević dijalektički povezuje socijalizaciju i individualizaciju nastave. Izlaz valja tražiti u personalizaciji čija se suština sastoji u angažovanju ličnosti na zajedničkim zadacima. U savremenoj školi javlja se i problemkonkretizacije ciljeva vaspitanja javljaju se protivurečenosti koje proizilaze iz psihološke i pedagoške složenosti vaspitnog procesa. Traga se za jezgrima znanja koja su potrebna savremenom čoveku. Po mišljenju Đorđevića izbor sadržaja je suštinsko pitanje savremene škole. U tom okviru nije mimoidjen ni problem diferencijacije nastave koja ima dva osnovna cilja: da služi razvoju individualnosti i da omogući opstanak i napredak društva. Obradeni su i drugi problemi nastave: timska nastava, problemska nastava, programirana nastava i u toj obradi ispoljena je potrebna kritičnost i dublje poniranje u teorijskom osvetljavanju pojedinih problema.

Studija Jovana Đorđevića "Savremena nastava", po mom sudu, predstavlja originalno naučno delo. U njemu su sjedinjene teorijsko-komparativne analize, ispoljena naučna kritičnost i optimizam u pogledu prevladavanja i otklanjanja smetnji koje se javljaju u našoj školi i na taj način pomogne razvoju društva i pojedinca.

Ovo je bio samo mali osvrt na veliki naučni doprinos Jovana Đorđevića srpskoj pedagogiji. Taj doprinos može se meriti sa doprinosom koje su srpskoj pedagogiji dali Vojislav Bakić i Vićentije Rakić. Uveren sam da će budući istraživači objektivno i potpunije oceniti njegov doprinos srpskoj pedagogiji. Njegovo stvaralaštvo je obimno i interesantno. Dovoljno je pregledati bibliografiju njegovih naučnih i profesionalnih radova pa izvesti takav zaključak. On se ogledao i u pisanju udžbenika iz pedagogije (prvo N. Potkonjakom, a kasnije sa N. Trnavcem). To štivo poslužilo je ne samo pedagozima već i studentima koji su se pripremali za nastavnički poziv. Primetna je njegova višegodišnja saradnja sa Filozofskim fakultetom u Novom Sadu i posebno sa Visokom školom strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Vršcu, školom koja je poznata po organizovanju naučnih skupova, istraživanju i objavljivanju studija iz oblasti obrazovanja i učenja.

Zahvalan sam Jovanu Đorđeviću na kolegijalnoj i profesionalnoj saradnji i na prijateljstvu koje je iz takve saradnje proizašlo, što je nema sumnje, obogatilo moju ličnost. Naučno delo Jovana Đorđevića, uveren sam, biće putokaz mlađim istraživačima, kako se objektivno i kritički odnosi prema nauci kojoj pripada. Kako kaže pesnik "imao se rašta i roditi".

Dušan M. Savićević, profesor Filozofskog
fakulteta u Beogradu u penziji

БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ О АКАДЕМКИЊИ ПРОФ. ДР БОСИЉКИ ЂОРЂЕВИЋ КОЈИ СУ ШТАМПАНИ У И ТОМУ ЕНЦИКЛОПЕДИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

БОСИЉКА ЂОРЂЕВИЋ (1922, Бања Лука) основну школу, гимназију и петогодишњу учитељску школу завршила је у Бањој Луци. Уписала се на Филозофски факултет (педагошка група) у Београду 1945. године који је и завршила 1949. године. Докторску дисертацију под називом Предзнања ученика првог разреда основне школе и њихов каснији успјех је успјешно одбранила на Филозофском факултету у Београду 1965. године и стекла звање доктора психолошких наука.

Свој радни вијек провела је у просвјети, почевши прво као учитељица у селу Бочац, срез Бања Лука, где је радила од фебруара до јула 1941. године. Почетком другог свјетског рата била је принуђена да напусти своје радно мјесто и вријеме окупације проведе у Београду. Свој пут просвјетног радника је наставила по завршетку студија 1949. године на Катедри за филозофију, психологију и педагогију у звању професора средње школе, а затим и у звању асистента на предмету Општа психологија у периоду од 1951. до 1955. године. Даљији свој педагошки рад по властитој жељи је наставила у Секретаријату за просвјету и културу града Београда у улози инспектора у периоду од 1955. до 1958. године. Након тога, од 1958. до 1960. године, је била савјетник у Савезном заводу за проучавање школских и просвјетних питања. У периоду од 1960. до 1970. године, у складу са личном жељом, радила је као школски психолог у двије основне школе, „Ђуро Ђаковић“ и „Дринка Павловић“. Од 1970. до 1974. године радила је у Републичком заводу за основно образовање и образовање наставника, а потом у Институту за педагошка истраживања у Београду у звању вишег научног сарадника у периоду од 1974. до 1980. године. Током свог стручног усавршавања посјетила је неколико земаља међу којима су Холандија, Француска, Чешка, Русија (бивши СССР), као и САД. Учествовала је на неколико међународних конгреса и конференција, а овде ћемо поменути само неке од њих. На III интернационалном конгресу за школску и универзитетску хигијену у Паризу 1959. године учествовала је саопштењем *Специјални разреди за децу са посебним потребама у Југославији*, а са два саопштења на IV интернационалној конференцији UMOSEA у Тунису 1969. године. Поред властитих истраживања, била је руководилац у више истраживачких пројекта од којих је значајно поменути два: пројекат *Савремена породица и њена ваститна улога*, у којем је учествовало 19 земаља, као и пројекат *Даровити и одрасли*, уз учешће Учитељског факултета у Београду – одјељења у Вршцу, Филозофског факултета у Бањој Луци и Универзитета Тибискус у Темишвару у

периоду од 2004. до 2007. године. У часописима, зборницима и годишњацима објавила је више од 100 радова. За научно – истраживачки рад добила је већи број писмених похвала и признања Друштва психолога Србије, а 1974. године награду „Доситеј Обрадовић“. Послије одласка у пензију активно је сарађивала и сарађује са Институтом за педагошка истраживања, Учитељским факултетом у Београду и Вишом школом за образовање васпитача у Вршцу. Редовни је члан Српске академије образовања.

ВАЖНИЈИ РАДОВИ: *Добавни рад ученика основне школе*, Београд 1977; *Индивидуализација васпитања даровитих*, Београд 1979; *Програмирање васпитног рада у школи*, Београд 1982; *Савремена породица и њена васпитна улога*, Београд 1985; *Ученици о својствима наставника* (коаутор), Београд 1988; *Својства универзитетских наставника* (коаутор), Београд 1992; *Даровити ученици и (не)успјех*, Београд 1995; *Наша основна школа будућности* (коаутор), Београд 1998; *Експерименталне (огледне) школе* (коаутор), Београд 2001; *Одрасли о даровитој деци и младима* (коаутор), Београд 2007; *Савремени проблеми друштвено – моралног васпитања* (коаутор), Нови Сад 2007.

Проф. др Петар Стојаковић

DOPRINOS PROF. DR JOVANA ĐORĐEVIĆA TEORIJI MORALNOG VASPITANJA I ISTRAŽIVANJIMA DRUŠTVENO-MORALNIH VREDNOSTI

Po stručnim ocenama domaćih i inostranih pedagoga i didaktičara, prof. dr Jovan Đorđević je u područjima svog naučnog interesovanja dosegao evropski vrh pedagoškog mišljenja. Ta područja su teorija vaspitanja (intelektualno vaspitanje i moralno vaspitanje) i didaktika (problemi savremene nastave i obrazovanja).

Poseban izazov za profesora Đorđevića bilo je područje društvenog i moralnog vaspitanja zbog svoje složenosti, dinamičnosti i promenljivosti, kao i činjenice da se moralni razvoj i formiranje pojedinca odvija u procesu neprekidnog delovanja sa društvenom sredinom u kojoj deluju odrasli (roditelji, nastavnici i drugi odrasli) i vršnjaci, a u poslednje vreme, sve više i neposrednije, sredstva masovnih komunikacija. Upravo zato se prof. J. Đorđević bavi temeljnim razmatranjima svih bitnih činilaca – porodice, u kojoj se stvaraju najranije i najdugotrajnije osobenosti psihološke i moralne prirode, gde dete shvata razlike koje će oblikovati njegov moralni razvoj i razvoj uopšte. Porodica je faktor koji utiče na oblikovanje ličnosti deteta, utiče na njegov emocionalni razvoj i stvara šemu osnovnih moralnih pojmova, socijalizuje dete, prenosi šeme ponašanja koje su primerene određenim ulogama odraslih posredstvom ponašanja i životnih situacija. Osim porodice, prof. J. Đorđević se posvetio analiziranju uloga škole, kao društvene institucije, u učenju, u vaspitanju, usvajanju i primeni moralnih principa i vrednosti. Škola je u mogućnosti da obezbedi šire i intenzivnije društveno iskustvo u doživljavanju uloge odraslih, što sa porodicom nije slučaj. U školskoj sredini češće dolazi do potvrde moralnih vrednosti u kontekstu određenih situacija tokom školskog života, odnosa i rada sa različitim osobama, utvrdio je prof. J. Đorđević u svojim istraživanjima. Pritom, on se kritički osvrće na činjenicu da škola mnogo više pruža i postiže na planu kognitivnog razvoja dece, i naglašava da moralni razvoj ne sme biti u drugom planu. Tim pre što, po mišljenju akademika J. Đorđevića, znanje predstavlja određenu vrednost jedino ako ima oslonca u pozitivnim osećanjima, kada prelazi u uбеђenje, kada je povezano sa celinom vaspitnih postupaka i transformiše se u ono što nazivamo "pogledom na свет". Intelektualno obrazovanje, kojim se prof. J. Đorđević takođe temeljno bavio, treba da poveća lične sposobnosti poimanja, asimilacije i tumačenja sveta u kome pojedinac živi, i da omogući proširivanje intelektualnih kapaciteta i perspektiva pojedinaca, ali proširivanje kognitivnih perspektiva pojedinca ne bi bilo dovoljno ako ne bi bilo praćeno i širenjem njegovih etičkih perspektiva, posebno naglašava uvaženi profesor.

Akademik J. Đorđević je uvek u svojim razmatranjima isticao *potrebu celovitog pristupa vaspitnoj problematici*, odnosno polazio od činjenice da je pojedinac nedeljiva celina, koja ima određena znanja, koja oseća, koja je aktivna, razlikuje ljudske odnose i celog života se integriše u ličnost. Stoga je isticao da se moralna osoba u psihičkom životu ne izgrađuje nezavisno od drugih procesa, već u jedinstvu sa njima, kao što se ni moral pojedinca ne manifestuje u ponašanju koje obuhvata jedino i isključivo moralne aspekte. Upravo moralnost smatra integrativnim delom ličnosti koji zajedno sa ostalim elementima označava njen kvalitet. Na taj način prepoznajemo i ciljeve vaspitanja koji su za prof. Đorđevića značajni, kao i načine kojima ih treba ostvariti - višestranim vaspitanjem treba formirati ličnost koja će biti u stanju da se suprotstavi svemu onome što je neodređeno, mistifikatorsko, puno predrasuda da jasno vidi, sagleda i tačno se informiše, da stvari i pojmove posmatra sa različitih stanovišta i da dokumentuje svoje stavove, da se odupre različitim pritiscima spolja, koji mogu da umanje njegovu samostalnost i da u etičkom pogledu bude racionalno angažovan.

Prof. J. Đorđević posebno ukazuje na ogromni moralni uticaj nastavnika kao predavača i vaspitača, koji predstavlja uzor i primer učenicima. Na sve učenike има uticaj stav nastavnika prema pojedincima, odnos između onoga što on govori i onoga što on čini i kako postupa, njegov sistem suđenja, pohvala i pokuda, način ocenjivanja.

Posebno područje interesovanja prof. J. Đorđevića su vrednosti, jer iz njih proizilaze ciljevi vaspitanja, iz njih zadaci, a iz zadataka organizacija učenja. Cilj moralnog vaspitanja je da se pomogne učenicima da svoje

vrednosti sagledaju kao celinu. Pritom, prof. Đorđević je uvek nastojao da prati domete istraživanja širom sveta, pa je u razmatranjima vrednosti, moralnosti, altruizma, moralnog rasuđivanja, polazio od shvatanja mnogih inostranih autora (Osborn, 1894; Scharp, 1898; Terman, 1925; Hollingworth, 1942; Asch, 1951, 1952. i 1956; Hutchinsal, 1953; Wilsion, Williams and Sugerman, 1967; Dabrowski, 1967; Bronfenbrener, 1967; Magowan i Lee, Terence, 1970; Rokeach, 1973; Michel and Misvhal, 1976; Shaver and Strong, 1976; Melvin, 1977; Boehm, 1977; Fraenkel, 1980, Hersh, Richard, Miller, John, Fielding, Glen, 1980; Piechowski, 1986, 1991; Blum, 1987; Dunn, 1987; Gross, 1993; Metthews, 1994, i mnogih drugih). Sva dosadašnja saznanja u ovom području kritički je posmatrao u vremenu postmoderne i globalizacije. On napominje da, zahvaljujući razvoju sredstava masovnih komunikacija, dolazi do sažimanja prostora i vremena, susretanja i prožimanja različitih kultura, tako da se može govoriti o nastanku planetarne univerzalne civilizacije sa specifičnim sistemom vrednosti. U ovom kontekstu dolazi i do globalizacije obrazovanja i problema da obrazovanje i vaspitanje u pojedinim zemljama, ne samo kritički, afirmiše sistem vrednosti i univerzalnu kulturu, već i da očuva posebne nacionalne, kulturne, društvene i moralne vrednosti, kao izvore stvaralačke raznovrsnosti i bogatstva ljudskog stvaralaštva.

Poseban naglasak prof. J. Đorđević stavљa na moralne vrednosti koje mogu da se razlikuju po stepenu značajnosti i opštosti. Moralne vrednosti predstavljaju standarde, načela, norme, na osnovu kojih sudimo da li su određeni ciljevi ili postupci ispravni. One se koriste da opravdaju etičke odluke, ili da se o njima sudi, a imaju uticaje i na druge ljudе. Sistem vrednosti i vrednosnih orientacija odražava ideologiju i kulturu društva kome pojedinac pripada. Ova orientacija izražava unutrašnju osnovu odnosa pojedinca prema različitim vrednostima i kategorijama materijalnog, moralnog i duhovnog rada. Vrednosti koje su opstale tokom vekova i pretrpele različite adaptacije i promene mogu se smatrati univerzalnim.

Kada je reč o vaspitanju u školama, prof. J. Đorđević smatra da su značajne razredne diskusije i rasprave, s tim da one moraju biti realne i otvorene o situacijama iz realnog života, višezačne, da imaju obilje relevantnih elemenata, koji, iako verovatni i prepoznatljivi, ne daju lako dostižne odgovore. Učenike treba staviti u situaciju da istražuju, pronalaze, rešavaju finalni poredak kao cilj. Na ovaj način, objašnjava prof. Đorđević, oni neće dolaziti do rešenja jednosumno, već jednom izlomljenom linijom, približavajući se ili udaljavajući od postavljenog cilja. Učenicima, dakle, treba omogućiti da pokušavaju, isprobavaju, istražuju, da razmišljaju, kombinuju i da budu aktivni. Vežbanja u kritičkom mišljenju treba da sadrže probleme i sadržaje značajne za raspravljanje (personalne, socijalne ili intelektualne prirode), koji nisu, ili nisu u dovoljnoj meri, sadržani u nastavi, lekcijama, udžbenicima i programima.

Ovakvi načini rada u školama temelje se na savremenim modelima moralnog vaspitanja - na Kolbergovo teoriji razvoja moralnog rasuđivanja i Hofmanovo teoriju altruističke motivacije. Za moralnost su značajne i kognitivna i afektivna dimenzija. Prof. Đorđević ukazuje na značaj razrednih diskusija izmišljenih moralnih nedoumica (dilema) jer učenicima pomažu da rasuđuju posredstvom moralnih kontroverzi na jasan i obuhvatan način. Pritom polazi od činjenice da deca svakodnevno nailaze na teškoće, dileme i konfliktne situacije. Dužnosti roditelja i nastavnika nisu u tome da uklanjuju protivrečnosti i konfliktne situacije, već da shvate njihovu suštinu, karakter, vaspitni značaj i da stvaraju uslove za slobodan i dobrovoljan moralni izbor, da pomognu detetu da pronađe rešenja koja odgovaraju njegovom uzrastu, razvoju, mogućnostima i potrebama, vodeći računa o aktivnoj ulozi koju deca imaju u vlastitoj socijalizaciji.

U našem društvu najveći broj društvenih i moralnih vrednosti su promenjene ili napuštene, pa prof. J. Đorđević smatra da je neophodno sastaviti inovirani "katalog" vrednosti. Neophodno je razlikovati definisanje vrednosti kao cilja od moralnih vrednosti kao sredstava. Ponovno razmatranje nomenklature vrednosti u sadašnje vreme je aktuelno i sa stanovišta naučne aksilogije u svetu – savremenih kretanja na početku XXI veka. Značajno je što uvaženi profesor ukazuje na i dalje brojna nerešena pitanja: koje su osnovne vrednosti našeg savremenog društva, da li postoje vrednosti koje prihvata celo društvo, ili njegov najveći deo, i koje su to vrednosti; koje vrednosti su se transformisale i da li je došlo do pojave novih vrednosti, koje vrednosti treba da razvija škola da bi njen rad bio u skladu sa društvenim potrebama; kakav odnos treba uspostaviti između potreba pojedinaca i potreba društva i na koji način se to može uskladiti?

Sva svoja teorijska i empirijska istraživanja prof. J. Đorđević temelji na kritičkom razmatranju, procenjivanju i sistematizovanju velikog broja istraživačkih radova o moralu i moralnosti. Zato danas imamo urađene kvalitetne analize metoda, tehnika i instrumenata koji se mogu primeniti i kombinovati u ovom području - intervju, objektivnog beleženja, posmatranja, skaliranja, inventara, upitnika, sociometrijskih metoda, projekтивnih tehniki, testova ponašanja i kontrolisanog eksperimenta, priča-dilema sa konfliktnim situacijama i dr. Prof. J. Đorđević ističe značaj prodiranja metoda i instrumenata drugih nauka (sociologije, psihologije, medicine itd.) i svih onih koje mogu doneti nove ideje s tim što treba da budu prilagođene sadržaju i specifičnostima pedagoških istraživanja. Korišćenjem metoda graničnih nauka obogaćuju se sadržaj i postupci istraživanja problematike moralnosti, pruža mogućnost da se razmatra predmet proučavanja i elementi složenog fenomena moralnog vaspitanja.

Na eksplorativnom stupnju u oblasti moralnog vaspitanja uspešno su korišćene sledeće metode: slučajno posmatranje, impresija, introspekcija, intervju. Rezultati dobijeni ovim metodama ne omogućavaju

generalizacije u oblasti moralnog ponašanja, ističe prof. Đorđević, ali mogu da posluže kao dobra osnova pri formulisanju prepostavki za dalja, temeljnija i sistematska proučavanja, uz primenu drugih metoda i tehnika. Metode i tehnike u oblasti moralnog razvoja i vaspitanja i rezultati dobijeni njihovom primenom, omogućili su određivanje i izbor "modela" moralnog vaspitanja, kao načina mišljenja o negovanju, procenjivanju i delovanju u određenim vaspitnim situacijama. Modeli podrazumevaju stanovište o tome kako se ljudi moralno razvijaju, kao i principe ili strategije za podsticanje moralnog razvoja. U celini, modeli pružaju široke osnove nauci o vaspitanju: mobiliju osećanja, podstiču mišljenje i potkrepljuju akcije, naglašava prof. J. Đorđević.

Herš, Miler i Filding (Hersh, Richard, Miller, John, Fielding, Glen, 1980) izdvajaju šest modela moralnog vaspitanja: 1. formiranje razložnog stava (James Shever); 2. uvidljivost prema drugima (Peter McPhall); 3. razjašnjavanje vrednosti; 4. analiza vrednosti; 5. model kognitivnog moralnog razvoja (L. Kohlberg), i 6. model društvenog delovanja (Fred Newmann). Prof. J. Đorđević se slaže sa autorima koji smatraju da je pomenute modele najbolje posmatrati u jedinstvu kako bi što uspešnije i objektivnije mogli da odgovore složenostima moralnog razvoja i vaspitanja.

Ono što smatramo posebno značajnim u opusu prof. J. Đorđevića je njegovo promišljanje o daljim, dugoročnijim koracima u vaspitnom radu. On je uvek naglašavao da se pedagogija kao nauka ne bavi samo problemima prošlosti i sadašnjosti, već je orijentisana i na budućnost. Zbog toga je neophodno razrađivati i razvijati i metode prognoziranja (futurologije), koje mogu da odgovore potrebama sagledavanja budućnosti, perspektiva i njenih vizija. Njima posebno doprinose metodološke analize društveno-moralnog vaspitanja. Pod predviđanjem i prognoziranjem u pedagogiji da podrazumeva proces dobijanja relevantnih informacija u cilju organizovanja sadržaja, sredstava, metoda i formi vaspitno-obrazovne delatnosti u najširem smislu te reči. Istraživanje budućnosti je područje multidisciplinarnog i interdisciplinarnog pristupa.

Futurološke metode i predviđanja dele se na dve grupe: 1. *subjektivne ili kvalitativne metode* (intuitivne metode, interpretativne metode, preskriptivne metode, normativne metode) i 2. *objektivne ili kvantitativne metode* (metode zasnovane na merenjima, deskriptivne metode, eksplorativno-analitičke i dr.). Značajno načelo metodološke futurologije odnosi se na primenu kombinacije različitih metoda i postupaka i prognostičko prosuđivanje.

Svima onima koji nastavljaju da istražuju navedenu vaspitnu problematiku, prof. dr Jovan Đorđević dao je u svojim pisanim radovima, predavanjima i konsultacijama jasna, naučno utemeljena, usmerenja, čime je sve odgovorne istraživače obavezao da dalja istraživanja budu na odgovarajućem naučnom nivou...

Doc. dr Aleksandar Stojanović

ПОДСТИЦАЈНИ ПРИМЕРИ У СПАЈАЊУ ТАЛЕНТА И УПОРНОСТИ

Научни профил и допринос колега Босиљке и Јове Ђорђевића развоју наше педагошке теорије и праксе добро је познат свима који се баве педагошким радом па би поновно истицање онога што је већ познато било сувишно. О њима би, мислим, ваљало говорити као о подстицајним примерима како се спајањем талента, упорности и енергије постижу највећи научни успеси. Њих двоје потврђују исправност Маркове мисли да "нема широког друма који води у науку, и изгледе да ће се успети на њене светле висове имају само они који се не плаше умора при пењању њеним стрмим стазама." Они који хоће да се баве педагошким радом, у Ђорђевићима имају најбоље могуће узоре у истраживачким хтењима, свестраном аналитичком приступу истраживаним проблемима, дубини закључивања, научној акрибији, целовитости сагледавања, познавању светских педагошких токова, одупирању политичком волунтаризму. Бити самосталан мислилац у савременим условима није лако. То подразумева и храброст да се заплива уз воду и одрицања од многих погодности ако сте спремни на компромисе са етичким начелима. И по научној храбrosti и по етичnosti, они су светли примери.

Снага ума је незаобилазан услов у пручавању сваке суштине, али је недовољна ако изостане неопходна људскост. Ђорђевићи имају и једно и друго, а то је било драгоцено у мојој сарадњи са њима. Са Боском сам почeo сарађivati још док сам радио у експерименталној школи „Браћа Рибар“. У завидне резултате и висок углед те школе уградјени су њено знање и труд. Председник ОЕЦД-а господин Гас и његови експерти, после посете, припремили су веома повољан извештај о овој школи. Сарадња са Ђорђевићима настављена је у Педагошкој академији, а Јова је био један од утемељивача ове установе пошто је био у матичној комисији.

Стицајем околности, одлазак у пензију Јована и Босиљке Ђорђевић, као и Николе Поткоњака, се покlopio са периодом када су отворени и своју мисију започели учитељски факултети у Србији који су им широм отворили своја врата. Учитељски факултет у Београду нашао је у њима сјајне сараднике. За мислеће људе, какви су Ђорђевићи, пензија не постоји. Факултет се трудио да им обезбеди радне и техничке услове, а они су узвратили и свој научни потенцијал уложили у реализацију важних пројеката. Босиљка Ђорђевић, у којој су срећно спојене неколико драгоцене одлике – изразита аналитичко-синтетичка способност, научна савесност, завидна радна енергија и смисао за тимски рад, изванредно је

водила први пројекат на Учитељском факултету *Даровити и (не)успех* на основу кога је настала најпоузданја и најдокументованја студија о овом питању на нашим просторима. То је најсигурнији водич за рад са талентованим ученицима. Објављивањем ове студије, започета је веома плодна издавачка делатност на Факултету. И други запажени пројекат *Наша основна школа будућности*, око кога је оккупљен велики број сарадника који је по аналитичности стања, дубини закључивања и препорукама за будућност, веома актуелан и теоријски, и практично врло битан за концепирање наше основне школе, такође је врло успешно водила Босиљка Ђорђевић. То је била друга студија коју је, након оснивања и почетка рада, објавио Учитељски факултет. *Експерименталне школе као носиоци развојних промена* је трећи пројекат у који су осмишлили и, уз помоћ сарадника, реализовали Боску и Јово. Све објављене студије су биле су врло тражене и рекордно брзо су стигле до корисника.

Факултет је настојао да постане средиште педагошких збивања, да унесе у нашу образовну стварност новине из света, да подстакне истраживачки дух и анализу школске праксе па је, у ту сврху, окупљао познате педагошке ствараоце и организовао низ научних скупова (Реформа школе, Чиниоци и индикатори и методе унапређивања васпитања и образовања, Иновације у настави). Циљ је био и да сеширајавност више заинтересује за унапређивање васпитања и образовања, а за такву активност били су неопходни врсни зналци широких интересовања, завидне културе, познаоци светских образовних токова. Све то поседују Ђођевићи и још један квалитет више – спремност да својим знањем помогну. У припреми и реализацији свих научних скупова учествовали су Боска и Јово Ђорђевић. Њихова помоћ у организовању сарадње с Руском академијом образовања и научни допринос у тој сарадњи била нам је драгоценна. И ми смо у њима имали људе за равноправан и богат научни дијалог са светским познатим ауторима и иноваторима какви су В. В. Давидов, ученик и сарадник чуvenог Виготског, затим Амонашвили и други. У заједничком часопису *Образовање – теорија и пракса*, који је покренули РАО и Учитељски факултети Србије, поред радова В. В. Давидова, председника РАО Петровског и других познатих академика РАО, били су и веома вредни текстови Јове Ђорђевића.

У новопокренутој едицији (наставак едиције из Осијека) на Учитељском факултету у Београду Савремена педагошка мисао, објављена је изузетно запажена монографија *Настава и учење у савременој школи Јована Ђорђевића*.

У оквиру посебне едиције о педагошко-психолошкој служби школе преведено је и неколико вредних књига чији су редактори били Босиљка и Јован Ђорђевић. Њихови текстови у часописима, излагања на научним скуповима, ставови о текућој образовној политици, увек су изазивали посебну пажњу и били повод за размишљање о постојећем и предстојећем. Имали су покретачку снагу. Широка је скала њиховог научног и стручног ангажовања, огроман је допринос који су уткали у резултате Учитељског факултета.

Хвала за оно што сте дали развоју учитељског факултета у почетним корацима његовог рада. Ваши стваралачки потенцијали су и даље веома завидни па зато очекујемо нове доприносе. Нашу сарадњу увек сам схватао као проверено пријатељство у коме се сусрећу идеје, мисли, намере и рађају подстицаји за нешто ново и боље.

Опростите што о вама нисам говорио толико добро колико сте ви заслужили.

Академик Младен Вилотијевић
САО Београд

УВОДНИ ИМПУЛСИ

Mojca Juriševič

Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

mojca.jurisevic@guest.arnes.si

PREMISLEK O KAKOVOSTI: GLAS NADARJENIH UČENCEV V IZOBRAŽEVALNEM KONTEKSTU

“Kar je potrebno in zadostno za nenadarjene je potrebno, a nezadostno za nadarjene, ki potrebujejo več in drugačne učne izkušnje, da bi lahko uresničili svoje potenciale.” A.J. Tannenbaum

Obdobje postmoderne je na preizkušnjo postavilo različne vidike izobraževanja, med njimi denimo premislek o temeljnih konceptih, njihovo transcendenco od nespremenljivega k fluidnemu in poudarjanje njihovega razumevanja z vidika širšega kulturnega konteksta. V skladu s temi premiki je bilo v zadnjih desetletjih zaznati tudi različne spremembe na področju izobraževanje nadarjenih učencev (npr. konceptualizacija nadarjenosti, cilji izobraževanja nadarjenih, modeli izobraževanja nadarjenih) zato se zdi smiselnost pozornosti posvetiti raziskovanju kakovosti tega razvoja. Ta potreba v sodobnem času sicer dobro prepoznana, a še vedno brez ustrezne raziskovalnega podstata ter jasnih odgovorov na ključna vprašanja o kakovosti. Kakorkoli, kakovost v izobraževanju nadarjenih učencev je danes pojmovana kot dinamičen in večplasten fenomen, ki je prednostno mišljen v smislu potrebe, ne luksuza, in usmerja h kulturi odličnosti, katere cilji in standardi pa so lastni posameznim deželam in kontekstom. Poleg tega gre na tem mestu omeniti tudi raznolikost v pojmovanju mehanizmov, ki opredeljujejo osnovni okvir kakovosti v izobraževanju nadarjenih učencev. Po UNICEFovi opredelitvi tako denimo obravnavamo pet razsežnosti, s katerimi je mogoče misliti kakovost v izobraževanju s sistemskoga gledišča, in sicer: kakovost učencev, kakovost učnih okolij, kakovost vsebin, kakovost procesov in kakovost dosežkov. Te razsežnosti so med seboj soodvisne in v medsebojni interakciji ter tvorijo sistem izobraževalnega konteksta, v katerem so nadarjeni učenci deležni učne podpore do mere, ki jim omogoča uresničevanje njihovih potencialov oz. izražanje odličnosti. Glavni problem predavanja je zato usmerjen h globljemu razumevanju tega, kako nadarjeni učenci doživljajo učno podporo, ki so je deležni v šoli, po drugi strani pa k iskanju rešitev glede zagotavljanja kakovosti v izobraževanju nadarjenih učencev na osnovi predstavljenih raziskovalnih spoznanj z vidika nadarjenih učencev (»glas nadarjenih učencev«). Diskusija temelji na izsledkih nacionalne raziskave, v kateri je sodelovalo 954 nadarjenih učencev iz slovenskih osnovnih in srednjih šol, prav tako tudi njihovi učitelji, nenadarjeni sošolci, starši, šolski koordinatorji za delo z nadarjenimi in ravnatelji šol ($N_{\Sigma} = 5533$). Izpostavljena raziskovalna spoznanja na osnovi triangulacije (Kako dobro izvajamo izobraževanje nadarjenih?, Kako vemo, da izobraževanje nadarjenih dobro izvajamo?, Kako lahko zagotovimo kakovostno izobraževanje nadarjenih?), vodijo od bolj objektivnih elementov ocenjevanja kakovosti v izobraževanju nadarjenih k bolj subjektivnim, in sicer socialni percepciji nadarjenih učencev ter razhajanjem med zaznano dejansko in potrebno oz. želeno učno podporo ter ne nazadnje k socialnim in učnim potrebam nadarjenih učencev, ki jih kaže upoštevati v smislu zagotavljanja kakovosti v izobraževanju. Premislek o kakovosti tako odpira številna vprašanja o konceptualizaciji kakovosti v izobraževanju nadarjenih učencev in se osredinja na ugotavljanje mehanizmov za zagotavljanje kakovosti oziroma mehanizmov, ki spodbujajo razvoj učnih okolij z namenom optimalne učinkovitosti za uresničevanje potencialov nadarjenih učencev.

Ključne besede: kakovost v izobraževanju, izobraževanje nadarjenih učencev, izobraževalni kontekst, sistemski pristop, uresničevanje potencialov.

Mojca Juriševič

University of Ljubljana, Faculty of Education

REFLECTION ON QUALITY: A VOICE OF GIFTED STUDENTS IN THE EDUCATIONAL CONTEXT

“What is necessary and sufficient for the nongifted is necessary but insufficient for the gifted, who need more and different learning experiences to match their potentials.” A.J. Tannenbaum

In the postmodern era, education has been challenged by many issues, such as rethinking and transcending key concepts from fixed to more fluid and highlighting the understandings from the broader cultural context. Following these shifts in the recent decades, many changes have been implemented in gifted education (e.g., conceptualization of giftedness, goals in gifted education, models of GE provision), and it seems reasonable that the increasing attention has to be paid to the quality research of these developments as well. Although this need

is currently well recognised, we still do not have enough research findings neither clear answers to these crucial questions about quality. However, today's concept of quality in (gifted) education is dynamic and multifaceted, and is seen basically in terms of its necessity, not luxury, striving towards a culture of excellence of which objectives and standards vary throughout the world and contexts. Moreover, there is also a variation in the basic mechanisms for establishing the framework of the quality education. Following the UNICEF's definition, there are five dimensions which define quality education from the systemic point of view: quality learners, quality learning environments, quality content, quality processes, and quality outcomes. These dimensions are interdependent and are in interaction with each other to form a system or educational context in which gifted students are supported in their learning to the extent that facilitate the realization of their potentials (i.e. the manifestation of excellence). The main problem in the presentation is thus devoted to the deeper understanding on how the gifted students experience the support they get in school for their learning and what it can be concluded on the basis of research findings in order to determine and provide the quality education from this point of view (i.e. "voice of gifted students"). The discussion is based on the results of a national survey which involved 954 gifted students from Slovenian elementary and secondary schools, their teachers, non-gifted peers, parents, school coordinators for gifted education, and school principals ($N_{\Sigma} = 5533$). The highlighted research findings on the basis of the triangulation (How good we are in doing it?, How do we know that we are doing it well?, What can we do to provide quality?) lead from more objective elements of quality assessment of gifted education to more subjective ones in terms of gifted students' social perceptions and discrepancies found between the real and required learning support, finally underlying the social and learning needs expressed by gifted students which should be taken into consideration. The reflection on quality opens many questions regarding conceptualization of quality in gifted education and finally focuses on searching for mechanisms to provide quality, i.e. to stimulate the development of learning environments to be optimally effective in realization of gifted students' potential.

Key words: quality in education, gifted education, educational context, systemic approach, realizing potentials.

Проф д-р Љупчо Кеверески

Педагошки факултет-Битола

kever@mt.net.mk

КВАЛИТЕТОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА НАДАРЕНИТЕ И ТАЛЕНТИРАНИТЕ ИМПЕРАТИВ И ПРЕДИЗВИК ВО 21. ВЕК

Ние сме предизвикани образоването на надарените да го погледнеме не од нашето минато и сегашност, туку од нивната иднина која е веќе наша сегашност.

Научните собири во организација на Високата школа за стручни студии за васпитувачи „Михаило Павлов“ -Вршац ако со својата 18 годишна организација ја верифицираа својата физичка полнолетност во третирање на надареноста низ еден отиштествен, институционален и персонален дискурс веќе веднаш со 19 средба на тема КВАЛИТЕТОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА НАДАРЕНИТЕ се тестира неговата академска зрелост.

Ако го посматраме концептот, категоризацијата, пристапите и поимањето на квалитетот, квалитетот во образованието посебно квалитетот на образование на надарените и талентираните во еден општествено-историски континуум можеме да констатираме дека се срекаваат две конфронтацијачки ориентации во однос на операционализација и валоризација на концептот квалитет. Едната традиционалната ориентација повеќе се приклонува кон тезата дека проценката на квалитетот во принцип зависи од тоа кој го проценува и контекстот во кој се посматра кој во себе имплицира видлива идеолошка матрица и доза на субјективна проекција. Во овој контекст можеме да констатираме дека концептот на квалитетот е повеќе „плод на политичката мода“ (Becher 1999); и кој е „непостојан и оптоварен со вредности“ (Harvey and Green, 1993), и тоа субјективно операционализирани.

Додека другата современата ориентација академски концептуализирана во опсервацијата на концептот на квалитетот тргнува од тезата дека тој зависи исклучиво од објективни релевантни стандарди и критериуми. Во прилог на оваа полемика зборува и McConville (1999) дека „не постои дефиниција, меѓутоа, квалитетот ќе го препознаете кога ќе го пронајдете,“ што зборува дека на потребата од потрага, респект, поддршка и афирмација на квалитетот им нема алтернатива.

Што е квалитет во образованието посебно на надарените односно како тој се опсевира во академските кругови? Од анализата на трудовите кои ја третираат оваа проблематика можеме да се сложиме со голем број на експерти кои тврдат дека постои вистинска конфузија околу неговото дефинирање која е резултат

на постојниот антагонизам помеѓу традиционалните и современите концепти кои во своите теориски и емпириски елаборации нудат своја аргументација. Но, без оглед на постојната концептуална поларизација околу концептот на квалитетот можеме да идентификуваме некои сепаратни или интегрални видувања кај авторите. Тие можат да бидат основа во обликувањето на мозаикот на поимот квалитет погледнат дури и од европската образовна перспектива. Квалитетот на образоването на надарените можеме да го погледнеме како: релативна, а не апсолутна големина, објективна, а не субјективна, динамичка, а не статична категорија, мултидимензионално, а не ендодимензионална детерминирана појава, квалитативно, а не квантитативно операционализиран конструкт и сл. Овој пристап сметам дека повеќе отвара дивергентни отколку нудење на конвергентни пристапи и погледни кон она што следува и е во фокус на 19 тркалезна маса.

Потребата да во 21. век се повеќе да се дебатира за квалитетот на образоването посебно на надарените и талентираните во академските кругови е инспирирана според мене од се повеќе очигледната теза која има длабоки општествено-историски корени, а таа е: НЕСПОСОБНИТЕ СЕ СПОСОБНИ ДА ГИ ОНЕСПОСОБАТ СПОСОБНИТЕ што зборува за еден парадосално инверзен шок за квалитетот.

Интеграцијата на квалитетното образование за надарените и талентираните во проектирани образовни перспективи претставува реален индикатор за нивото за хуманистичката ориентација на образовниот концепт на секоја земја. Како резултат на тоа образовните концепти во балканското, европското и поширокото светско окружување трагаат по универзалните атрибути кои го легитимираат КВАЛИТЕТОТ ВО ОБРАЗОВАНИЕТО. Образоването на надарените и талентираните односно постигнување на поголем квалитет во нивното образование претставува мултидимензионално условена и детерминирана цел кој има свој историски континум изразен како ВЧЕРА-ДЕНЕС-УТРЕ.

Европскиот образовен простор во овој континум еволуира и бара од нашето окружување перцепирање и воспоставување на стандарди во постигнување на квалитетно образование кои се ослободени од традиционлните општествени и ментални клишеа кои кореспондираат со светските трендови и искуства. Предходните погледи, опсервации и импресии се повод да се актуелизираат, бараат и понудат одговори на неколку полемични и дискутибилни прашања и тоа:

- Што се подразбра под квалитет на образоването со акцент на надарените?
- Кои се општествените и институционалните претпоставки кои што го детерминираат квалитетот на образоването на надарените?
- Какви се компетенциите на релевантните субјекти во третманот на надарените и талентираните?
- Каково е влијанието на образовните традиции врз квалитетот на образоването на надарените?
- Која е новата улога на надарените и талентираните во новото време и обезбедувањето на квалитетот на нивното образование?
- Кои се перспективите во изградувањето на квалитетот на образоването во балканско и европско окружување?
- Каде се движат светските трендови во перцепција на квалитетот на образоването на надарените и талентираните?
- Кои се одговорите? Што потоа? Кои се новите предизвици во областа на изградување и воспоставување на квалитет во образоването на надареноста?

Овој сет на прашања верувам дека е доволно инспиративен за нашата академска дебата која отвора можности за размена и спротиставување на идеи, концепти и решенија кои се во функција на остварување и подобрување на квалитетот на образоването на надарените и талентираните. На крајот нашите теориски и емпириски сознанија и искуства би понудиле компромисни решенија и алтернативи кои се во функција на обезбедување на услови за квалитетно образование на надарените и тоа ДЕНЕС.

До сега дебатата за квалитетот на опитиот третман на надарените и талентираните во различни географски и институционални простори и системи беше некаде под површината на нашите опсервации како би ги нарекле Ид со фројдовскиот речник. Денес дебатата е експлицитна и е на површината, а релевантната проценката за квалитетот стигнува од учениците односно од пошироката јавност.

Затоа квалитетот на образоването на надарените и талентираните останува императив и предизвик во 21. век за сите нас, во академската и пошироката општествена средина.

Единствен компромис во потрагата за квалитетот на образоването на надарените и талентираните е нашата тенденција за уште поголем квалитет.

На крај, уште еднаш би сакал да го истакнам сензibilitетот на организаторот за идентификација на вистинска тема во вистинско време на вистинско место.

Со почит,

Проф. д-р Љупчо Кеверески

Prof. Ljupco Kevereski
PhD, Faculty of Education - Bitola

THE QUALITY OF THE EDUCATION OF THE GIFTED AND TALENTED IMPERATIVE AND CHALLENGE IN THE 21st CENTURY.

We are challenged to see the education of the gifted not from our past and present, but from their future which is already our present.

If the scientific conferences in organization of The Higher school for specialized studies for pre-school teachers "Mihailo Palov" – Vrshac with their 18 years' organization have verified their physical maturity in treating of the talent through a social, institutional and personal discourse, right after the 19th conference on the subject THE QUALITY OF THE EDUCATION OF THE GIFTED their academic maturity is tested.

If we monitor the concept, the categorization, the approaches and the defining of the quality, the quality in the education especially the quality of the education of the gifted and talented in one socially – historical continuum we can state that two confronting orientations in regard of the operationalization and valorization of the concept of quality are introduced. One is the traditional orientation which is more inclined toward the thesis that the valorization of the quality generally depends of the person who evaluates and the context being monitored which implies by itself visible ideological matrix and dose of subjective projection. In this context we can state that the concept of the quality is more than "an outcome of the political fashion" (Becher 1999); and which is "inconstant and preoccupied with values" (Harvey and Green 1993), and subjectively operationalized.

The other contemporary orientation is academically conceptualized in the observation of the concept of the quality which starts with the thesis that strictly depends of the objective and relevant standards and criteria. In regards to this polemics also talks McConville 1999 "there is no definition, however, you would recognize the quality when you would find it" which talks that the need of search, respect, support and affirmation of the quality has no alternative.

What is the quality of the education especially for the gifted or in other words how is it observed in the academic circles? From the analysis of the works which treat this problem we can agree with the great number of experts who assert that there is real confusion regarding its defining which comes as a result of the constant antagonism between the traditional and contemporary concepts which in their theoretical and empirical elaboration offer their own argument. But, regardless of the constant conceptual polarization concerning the concept of the quality we can identify several separate and integral views of the authors. They can be the basis of the shaping of the mosaic of the quality concept viewed even from the European educational perspective. The quality of the education of the gifted can be seen as: relative and not absolute value, objective and not subjective, dynamic and not static category, multidimensional and not one-dimensional determined occurrence, qualitatively and not quantitative operational construct, etc. I assume that this approach opens more divergent than offering convergent approaches and views of what comes next and what is in the focus of the 19th round table.

The need to debate more about the quality of the education especially for the gifted and talented children in the academic circles in the 21st century according to me is inspired by more obvious thesis which has deep socially – historical roots which is as follows: THE INCAPABLE ARE CAPABLE OF DISABLING THE CAPABLE which talks for one paradoxically inverted shock for the quality.

The integration of the qualitative education of gifted and talented in the projected educational perspectives presents real indicator for the level of the humanistic organization in the educational concept of every country. As a result of that, the educational concepts of the Balkans, Europe and the wider worldly surrounding are in search for universal attributes which legitimate THE QUALITY OF THE EDUCATION. The education of the gifted and talented in other words the accomplishing of bigger quality of their education presents multi-dimensional conditioned and determined objective which has its own historical continuum expressed as YESTERDAY – TODAY – TOMORROW.

The European educational area in this continuum evolves and from our surroundings requires perception and establishing standards in accomplishing qualitative education which are released from the traditional social and mental clichés which correspond to the worldly trends and experiences.

The previous views, observations and impressions are motifs for actualizing, searching and offering answers for several polemical and disputable questions:

- What is the meaning of the quality of education regarding the gifted?
- Which are the social and institutional assumptions which determine the quality of the education of the gifted?
- What are like the competencies of the relevant subjects in the treatment of the gifted and talented?

- What is the influence of the educational traditions on the quality of the education of the gifted?
- Which is the new role of the gifted and talented in modern time and the providing of the quality for their education?
- Which are the perspectives for the building of the quality of the education in the surrounding of the Balkans and Europe?
- Where are headed the world trends in relation with the perception of the quality of the education of the gifted and talented?
- Which are the answers? What after that? Which are the new challenges in the area of building and establishing quality in the education of the talent?

I believe that this set of questions is inspiring enough for our academic debate which offers possibility for exchange and confronting ideas, concepts and solutions which are in function of realization and improvement of the quality of the education of the gifted and talented. At the end, our theoretical and empirical findings and experiences would offer compromising solutions and alternatives which are in function of providing conditions for qualitative education of the gifted even TODAY.

*So far, if the debate for the quality of the common treatment of the gifted and talented children in different geographical and institutional areas and systems was somewhere under the surface of our observations which we would call *Id* according to the Freud's dictionary, today it is explicit and it is on the surface for which the estimate of the quality reaches from the students or in other words from the wide publicity.*

At the end, once again I would like to emphasize the sensibility of the organizer for select the right subjects, in the right time, on the right place.

We are challenged to challenge all of those who can give their contribution on the way: "how to accomplish the objective called **QUALITY OF THE EDUCATION**"?

The only compromise in the search of the quality of the education of the gifted and talented is our tendency for much bigger quality.

REZIMEI

Dr Milica Andevski

Filozofski fakultet, Novi Sad

andevski.milica@yahoo.com

Dr Mira Vidaković

Fakultet za Menadžment, Sremski Karlovci

mira.vidakovic@yahoo.com

DAROVITI U ILUZIJAMA PEDAGOŠKOG I NEOLIBERALNOG PRINCIPA

Paradoksalno je da što se više objavljuje, zaseda i polemiše, o pitanjima obrazovanja, vaspitanja i obrazovne politike, čini se da zamršenost u toj oblasti postaje veća. Propagirane i pokrenute takozvane temeljne reforme obrazovnog sistema, naglo smenjuju jedna drugu, bez sagledavanja učinka/koristi pojedinačnih mera i koncepata, bez saznanja šta je i zašto dovelo do uspeha, a šta i zašto nije (npr. refleksija PISA, TIMSS - istraživanja u Srbiji). Svođenje bilansa reformskih decenija bilo bi moguće kada bi istorijsko sećanje bilo sastavni deo aktuelnih analiza, ali empirijsko istraživanje - aktuelni miljenik obrazovne politike - to ne može ponuditi, a čini se da javni diskurs za to nije ni zainteresovan.

U slučaju zamršenog stanja obrazovanja i vaspitanja, najviše trpe sami učesnici – daroviti. Ličnu odgovornost za školski sistem ne vide kako ministar obrazovanja, tako ni nastavnici koji su u debati o sistemu vaspitanja i obrazovanja izgubili pedagoški princip i, kao posledica toga, izgubili sposobnost da uvide suštinu. Gotovo sve druge nauke o čoveku daju pedagozima savete pozivajući se na proverena naučna saznanja svoje discipline, te se težišta uticanja smenjuju kao različite mode. Pedagoška praksa je postala interesantno probno tržište za čitav niz susednih nauka koje tu promovišu svoje „proizvode“, a u praktičnom delovanju nastavnika nalaze se ciljevi koje postavljaju mas-mediji, koji se vlastima čine važnim. Sama nauka o vaspitanju ne nudi jasnou orijentaciju, distancira se od aktuelnih problema škole. Predstave o individualnosti, duhovnom rastu i odrastanju darovitih, počivaju na socijalnim i ekonomskim iluzijama, na predstavi „fleksibilnog“ učesnika tržišta koji slobodno odlučuje prema situaciji na tržištu. Psihologizacija i ekonomizacija pedagogije uključile su u sebe takve oblike rezistencije na kritiku – što sa druge strane predstavlja upravo ono što čini pogled na svet.

Ključne reči: pedagoški princip, neoliberalni princip, ekonomizacija, psihologizacija, daroviti

Milica Andevski, PhD

Faculty of Philosophy, Novi Sad

Mira Vidaković, PhD

Faculty of Management, Sremski Karlovci

THE GIFTED IN PEDAGOGICAL AND NEOLIBERAL PRINCIPLE ILLUSIONS

Paradoxically, the more the issues of education, upbringing and education policy are published, are in sessions and under polemics, it seems that the intricacies in the field are becoming greater. Propagated and initiated the so-called fundamental reforms of the education system, are rapidly alternating one another without consideration of effects/benefits of specific policies and concepts, without knowing what it is and why it has led to success, and what did not and why it did not (e.g. reflection PISA, TIMSS - researches in Serbia). The balance reduction of decades of reforms would be possible if the historical memory would be an integral part of the current analyses, but empirical research - the current darling of educational policy - cannot offer it, and it seems that public discourse even is not interested in it.

In the case of the complex situation of education those who suffer the most are the participants themselves - the gifted. Neither the Minister of Education nor the teachers see the personal responsibility for the school system that have lost the pedagogical principle in a debate about the education system, and as a result, lost the ability to realize the essence. Almost all the other human sciences give the educators advice relying on proven scientific knowledge of their discipline so that the focuses of the influences alternate as different fashions. Pedagogical practice has become an interesting test market for a number of neighboring sciences promoting therein their "products", and in the practical operation of the teachers are the goals set by the mass media, which seem relevant to the authorities. The very science of education does not provide clear guidance; it is being distanced from the current problems of the school. Notions on individuality, spiritual growth and growing up of the gifted are based on social and economic illusions, on the presentation of the "flexible" market participants who freely decide according to the market situation. Psychologisation and economization of pedagogy involved in themselves such forms of resistance to criticism - which in turn is exactly what makes the view of the world.

Key words: pedagogical principle, the neo-liberal principle, economization, psychologisation, the gifted.

Проф. др Радован Антонијевић

Филозофски факултет Универзитета у Београду

Одељење за педагогију и андрагогију

radovanantonijevic@f.bg.ac.rs

ЕФИКАСНОСТ И ЕФЕКТИВНОСТ КАО ДИМЕНЗИЈЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА ДАРОВИТИХ

У оквиру скупа различитих димензија које детерминишу квалитет образовања, ефикасност и ефективност представљају комплементарне димензије квалитета образовања, које су међусобно тесно повезане. Такав њихов однос јавља се у различитим областима и нивоима образовања, а јавља се и у области образовања даровитих. Ефикасност образовања даровитих односи се на начин функционисања било ког система или процеса, у области образовања даровитих. У овој области, за неки унапред планирани и организовани процес може се сматрати да се ефикасно одвија уколико свака наредна фаза у том процесу представља у што је могуће већој мери *неометано оптимално кретање ка предвиђеном исходу процеса*. Дакле, под ефикасношћу образовања даровитих може се сматрати процесуално остварење постављених циљева и задатака образовања, на оптималном (најбољем могућем) нивоу. Ефективност образовања даровитих односи се, пре свега, на резултат (исход) који се остварује у некој области функционисања система, односно у реализацији неког процеса. На тај начин концептуализована је ефективност и као димензија образовања у стратегији реформе система образовања и васпитања у Србији. У целини, ефикасност и ефективност образовања даровитих представља скуп показатеља успешности реализације свих предвиђених циљева и задатака образовања даровитих.

Кључне речи: даровити, квалитет образовања, ефикасност образовања, ефективност образовања.

Radovan Antonijević (Ph.D.), Assoc. Prof.

University of Belgrade, Faculty of Philosophy

Department of Pedagogy and Andragogy

EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS AS DIMENSIONS OF QUALITY OF EDUCATION OF GIFTED

In the group of different dimensions that determine the quality of education, efficiency and effectiveness are complementary dimensions of quality of education, which are closely related. That their relationship occurs in different areas and levels of education, and it occurs in the field of education of gifted. The efficiency of education of gifted refers to way of functioning of any system or process in education of gifted. In this area, for a planned and organized process can be considered to be effectively carried out if each successive stage in the process if it occurs as the optimal path to the intended outcomes of education process, in the greatest possible extent. Thus, the efficiency of education of gifted can be considered as a procedural realization of the aims and objectives of education, at the optimal (best possible) level. The effectiveness of education of gifted refers primarily to the result (outcome) that is realized in an area functioning of the system and the implementation of a process. In this way, the effectiveness is conceptualized as a dimension of education reform strategy in the education system in Serbia. In general, the efficiency and effectiveness of gifted is a set of indicators for successful implementation of the prescribed aims and objectives of education of gifted.

Key words: gifted, quality of education, efficiency of education, effectiveness of education.

Dr Jasmina Arsenijević

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Kikinda

minapane@open.telekom.rs

Dr Željko Vučković

Pedagoški fakultet, Sombor

PSIHOLOGIZACIJA I EKONOMIZACIJA PEDAGOŠKOG RADA SA DAROVITIMA

У јавном дискурсу, од kraja шездесетих година, опис задатака педагошког деловања и образовне традиције са даровитима доспео је у зaborав или снаžно потиснут у надметању са идеолошким противничима од којих ће се *psiologizacija i ekonomizacija* у овом раду детаљније анализирати.

У деловању са даровитима снаžно је prisutna psihologizacija свих педагошких relevantnih činjenica, задатака и *zahteva na neposredne, naročito emocionalne, ljudske dimenzije односа*. У оквиру ове тенденције iščezава не само категорија захтева, него и социјално, као чувар и посредник нормативних димензија. Социјално, као

pedagoška kategorija, biva isključeno i redukovano na neposredan nivo odnosa, a sa njim su potisnute i unutrašnje osnovne strukture – pravila i odstupanja – sve ono što uređuje i normira svakodnevni život darovitih. Ono što se sada u školi dešava, pokazuje šta se dešava onom društvu kada takvi regulativi izostaju ili se više ne uzimaju za ozbiljno. Promena opisana kao "psihologizacija" je toliko uznapredovala da se u javnoj argumentaciji podrazumeva i zbog toga jedva primećuje ili uopšte posmatra kao problem. Ona ima pozitivne, ali, nažalost, i negativne posledice za javno razumevanje pedagoških interpretacija i radnji sa darovitim. U pozitivne se, bez sumnje, ubraja porast razumevanja i empatije. Ipak, značajna negativna nuzpojava je u tome da se na ovaj način izgrađuje predstava o individualnosti i individualizaciji koja počiva na političkim, socijalnim i ekonomskim iluzijama i u tom pogledu je kao pedagoški lajtmotiv u stvari neprikladna.

Ključne reči: psihologizacija, ekonomizacija, zahtevi, daroviti.

Jasmina Arsenijević, PhD

Professor of Faculty of Pre-School Teacher Training, Kikinda

Željko Vučković, PhD

Pedagogical Faculty, Sombor

PSYCHOLOGISATION AND ECONOMIZATION OF THE PEDAGOGICAL WORK WITH THE GIFTED

In public discourse, from the end of the sixties, the job description of the pedagogical activity and educational traditions with the gifted has gone into obscurity or strongly suppressed in competition with ideological opponents of which *psychologisation* and *economization* will be further analyzed in this paper.

In the activities with the gifted, psychologisation of all pedagogically relevant facts, tasks and *requires* is strongly present on the immediate, especially emotional dimensions of human relationships. Within this tendency not only the category of requirements is fading, but also the social one, as guardian and mediator of normative dimensions. Socially, as a pedagogical category, is being excluded and reduced to the direct level of relations and with it also suppressed are the inner core structures - the rules and variations - all of which regulates and standardizes the daily life of the gifted. What happens in the school now, shows what happens in the society when such regulations are absent or no longer taken seriously. The change described as "psychologisation" has advanced so far that it is implied in the public argument, and therefore it is hardly noticeable or even seen as a problem. It has positive as well as negative consequences, unfortunately, for the public's understanding of pedagogical interpretations and working with the gifted. Classified without doubt in the positive consequences is the increase of understanding and empathy. However, significant negative side effect consists in the fact that in this way the notion of individuality and individualization, based on political, social and economic illusions has been constructed and in this respect as a pedagogical leitmotif is in fact inappropriate.

Key words: psychologisation, economization, requirements, the gifted.

Doc. dr. Snežana Babić-Kekez¹

Univerzitet u Novom Sadu,

Prirodno-matematički fakultet, Medicinski fakultet, Novi Sad

babic@psok.org.rs

KVALITET OBRAZOVANJA DAROVITIH STUDENATA I OBRAZOVNE POLITIKE

U radu se razmatra pozicioniranje zahteva za kvalitetom obrazovanja darovitih studenata u strateškim dokumentima, u cilju razvoja i unapređenja obrazovne politike. Jedan od osnovnih zadataka, koji proizilazi iz cilja Lisabonske strategije (2002,8), a predstavlja osnovni razvojni cilj svih promena u sferi obrazovanja, ekonomije i društva u zemljama Evropske unije, jeste *povećanje kvaliteta obrazovanja i sposobljavanja u skladu sa novim zahtevima društva zasnovanog na znanju i modernizacija nastavnog procesa i procesa učenja*. Ostvarenje ovog zadatka zahteva modernizaciju i unapređenje kvaliteta ukupnog sistema obrazovanja, pre svega, kako je u strateškim dokumentima navedeno, ujednačavanjem sistema standarda kvaliteta. Pitanje koje se nameće je: da li standardizacija visokoškolske nastave, u cilju osiguranja kvaliteta, ograničava razvoj darovitih?

¹ Rad predstavlja rezultat rada na projektu „Pedagoški pluralizam kao osnova strategije obrazovanja”, br. 179036 (2011–2014), čiju realizaciju finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

Ukoliko je standardizacija definisana na više nivoa, znači da su ciljevi i ishodi na svakom od nivoa i dalje okvir za rad sa darovitim. Da li se u tom okviru može optimalno razviti stvaralaštvo i kreativnost? Da li nedostaci biheviorističkog, ali i humanističkog pristupa kvalitetu obrazovanja, otvaraju vrata funkcionalističkim shvatanjima ili nekom novom pristupu u kreiranju obrazovnih politika? Odgovore je moguće tražiti u svakom od koncepata kvaliteta obrazovanja, a pre svega odgovor na pitanje kako odrediti kriterijume kvaliteta u svakom od njih. Problem koji se, nadalje, otvara je pitanje kompetencija visokoškolskih nastavnika da prepozna potrebu svakog od studenata, pre svega darovitog, i da na najbolji mogući način osiguraju potreban nivo znanja za njihov dalji razvoj. Isto tako, upitno je da li postoji materijalna, tehnička i društvena podrška za rad sa darovitim studentima, kako bi se osigurao i zadržao kvalitet, i na kom je od standardizovanih nivoa u svakoj visokoškolskoj ustanovi pojedinačno. U ovom radu, analizom strateških dokumenata visokog obrazovanja EU i kod nas, sagledane su mogućnosti za dalje kreiranje politike obrazovanja i razvoja darovitih.

Ključne reči: kvalitet obrazovanja, visokoškolska nastava, obrazovne politike.

Snežana Babić-Kekez, PhD

University of Novi Sad,

Faculty of Science, Medical Faculty, Novi Sad

GIFTED STUDENTS EDUCATION QUALITY AND EDUCATIONAL POLICY

In this paper is considered positioning of demands for quality in education of gifted students in strategic documents toward development and improving educational policy. Main task which stems from the goal of Lisbon strategy (2002, 8) and represents main task for development of all changes in the area of education, economics and society in the EU countries is to increase education quality and training in accordance with new demands of society based on knowledge and modernizing teaching process and learning process. Realization of this task demands modernizing and quality improvement for system of education in total. Primarily, as strategic documents specify unification of the system of quality standards. The question is whether standardization of high school teaching, toward insuring quality, restricts the development of the gifted? If standardization is defined on more levels, goals and outcomes on every level is a frame for working with the gifted. Can that frame be optimal in developing creativity? Are disadvantages of behavioral and human approach to education quality open the door to functional understandings or some new approach in creating educational policy? The answers can be found in each of the concepts of education quality and primarily how to determine quality criteria in every one of them. Problem that further occurs is the question of competence of high school teachers to recognize every students' need, primarily the gifted ones' and to ensure required level of knowledge in the best possible way. Also, it's questionable is there any material, technical or social support for working with gifted students to ensure and retain quality and on which of the standardized level in every institution individually. Analyzing strategic documents of EU and our high school education, possibilities for further creation of education policy and development of the gifted are perceived in this paper.

Key words: education quality, high school teaching, education policy

Бережнова Елена Викторовна,

доктор философских наук,

профессор кафедры философии

МГИМО-Университет (Россия, Москва)

lina164@yandex.ru

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК КРИТЕРИЙ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

Автор статьи рассматривает профессиональную компетентность как критерий качества подготовки будущих учителей. В статье обосновывается тезис о том, что функцию интегрального показателя качества подготовки педагога может и должно выполнять сложное умение – решение проблемных педагогических задач.

Ключевые слова: качество подготовки педагога, критерий качества, профессиональная компетентность, проблемные педагогические задачи.

Bereznova E. V.
Philosophy Department
MGIMO-University (Moscow, Russia)

PROFESSIONAL COMPETENCE AS A QUALITY CRITERION OF FUTURE TEACHERS' EDUCATION

The author of the article surveys professional competence as teachers' training quality criterion. There is a justification that the function of an integrated indicator of the quality of teachers' training can and has to accomplish quite a difficult skill – the solution of pedagogical problems.

Key words: teachers' training quality, quality criterion, professional competence, pedagogical problems.

Dr Blanka Bogunović, vanredni profesor
Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu
bbogunovic@rcub.bg.ac.rs
Dr Tijana Mirović, asistent
Fakultet muzičke umetnosti, Univerzitet umetnosti u Beogradu
tijana.mirovic@gmail.com

PROFESIONALNE KOMPETENCIJE MUZIČKI DAROVITIH NA KRAJU VISOKOG MUZIČKOG OBRAZOVANJA

Istraživanje se nadovezuje na niz postojećih, koja se bave ishodima muzičkog obrazovanja za darovite. Dosadašnji nalazi ukazuju na slabu "ekološku valjanost" profesionalnih kompetencija stečenih na nivou visokog obrazovanja i na njihova ograničenja u okvirima zahteva tržišta i radnih uslova u savremenim društvenim uslovima. Koristeći *kvalitativnu metodologiju* imali smo namenu da detaljnije ispitamo stavove muzički darovitih o ishodima visokog muzičkog obrazovanja i njihovoj profesionalnoj perspektivi. *Ciljevi* istraživanja: 1) ustanoviti stavove studenata muzike o vrstama i stepenu (ne)stečenih kompetencija za poslove u okviru šest profesionalnih usmerenja koji postoje na tržištu rada u Srbiji (muzička pedagogija, izvođaštvo, stvaralački rad, rad u medijima, muzička produkcija, poslovi u okviru popularnih muzičkih žanrova) i 2) ustanoviti koje poslove smatraju (ne)poželjnim i zašto. *Uzorak* ($N=69$) čini 58 studenata osnovnih akademskih studija i 11 studenata master i doktorskih studija Fakulteta muzičke umetnosti u Beogradu. Preliminarni *rezultati* potvrđuju, u velikoj meri prethodne, da studije obezbeđuju znanje i veštine za "tradicionalna" muzička usmerenja (muzičko izvođenje i pedagogija), dok su stečene kompetencije za "nove" muzičke poslove i neformalne muzičke pravce minimalne. Profesionalna orijentacija je uglavnom usmerena ka "sigurnim" poslovima uz prisustvo otvorenosti za druge mogućnosti.

Ključne reči: muzička darovitost, visoko muzičko obrazovanje, kompetencije, znanje i veštine, profesionalne perspektive

Dr Blanka Bogunović, associate professor
Faculty of Music, University of Arts in Belgrade
Dr Tijana Mirović, assistant
Faculty of Music, University of Arts in Belgrade

PROFESSIONAL COMPETENCIES OF MUSICALLY GIFTED AFTER HIGH MUSIC EDUCATION

This research expands the sequence of existing ones, which were dealing with outcomes of gifted music education. Findings pointed out weak "ecological validity" of professional competencies acquired at the level of high education and their limitations when mastering diverse demands and working conditions in contemporary social circumstances are in question. Using *qualitative methodology*, we intended to investigate more thoroughly attitudes of musically gifted about outcomes of High music education and their professional perspectives. *Research aims:* 1) to identify music students' attitudes concerning kinds and degree of (non)acquired competencies for working in the field of six professional directions which exist at the job market in Serbia (music education, performance, creative work, media, music production, popular music genres) and 2) to determine which occupation they consider as (non)eligible and why. *The sample* ($N=69$) consisted of 58 bachelor music students and 11 students of master and doctoral studies at the Faculty of Music in Belgrade.

Preliminary results confirmed, to great extent previous ones, that high music education establishes knowledge and skills for “traditional” music directions (music education and performance), while acquired competencies for “new” music jobs and informal music paths are minimal. Professional orientation is mainly directed towards “safe” working places with inclination to openness for other possibilities.

Key words: musically gifted, High Music Education, competencies, knowledge and skills, professional perspective

Adrijan Božin

Viorika Paser

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače- Vršac

a.bozin@gmail.com

OBRAZOVANJE NASTAVNIKA-PRETPOSTAVKA KVALITETNE VASPITNO-OBRASOVNE PODRŠKE DAROVITIMA

Uloga nastavnika u obrazovanju darovitih je implicitno ili eksplisitno izražena u mnogim radovima na temu darovitosti. Ova činjenica pokreće pitanje kompetentnosti nastavnika da ispune očekivanu ulogu u pružanju vaspitno-obrazovne podrške darovitoj deci. Brojni autori ukazuju na nedovoljno posvećivanje pažnje darovitim u kurikularnim sadržajima obrazovanja budućih nastavnika. Autori ovog rada se zalažu za uvođenje didaktike darovitih u program studija budućih nastavnika. Ova studijska disciplina predstavljalala bi didaktički okvir za koncipiranje posebnih poglavlja o radu sa darovitim u okviru metodika pojedinih nastavnih predmeta. Ovim bi se obezbedili poželjni ishodi u edukaciji budućih nastavnika koji bi predstavljali osnovu njihove kompetentnosti za rad sa darovitim, što je početni korak u njihovom profesionalnom razvoju nakon završenih studija.

Ključne reči: obrazovanje nastavnika, didaktika darovitih, vaspitno-obrazovna podrška darovitim

Adrijan Božin

Viorika Paser

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” Vrsac

TEACHER EDUCATION – ASSUMPTION OF HIGH QUALITY OF UPBRINGING-EDUCATIONAL SUPPORT TO THE GIFTED

The role of teachers in gifted education is implicitly and explicitly expressed in a number of papers on giftedness. The fact raises the question of competency of teachers to fulfil the expected role in giving upbringing-educational support to gifted children. Numerous authors emphasize the lack of attention to the gifted in curricular contents of education of future teachers. The authors of the present paper advocate for introduction of didactics of the gifted in the study programs of future teachers. The mentioned discipline of study would represent a didactical framework for conceiving special chapters dealing with work with the gifted within teaching methodologies of individual teaching subjects. In such a way desirable outcomes could be reached in education of future teachers which would be the base of their competency for work with the gifted, thus being the first step in their professional development after graduation.

Key words: teacher education, didactics of the gifted, upbringing-educational support to the gifted.

Доц. др Зорица Цветановић

Универзитет у Београду,

Учитељски факултет

zorica.cvetanovic@uf.bg.ac.rs

НАСТАВА МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА И УЧЕНИЦИ ДАРОВИТИ ЗА ГОВОРНУ ВЕШТИНУ

Настава матерњег језика реализује се на свим нивоима образовања. Она подразумева учење и примену језичких правила, читање и тумачење књижевних текстова, богаћење активног и пасивног речника, као и развијање дијалога и уобличавање усменог и писменог изражавања. Овај сегмент образовног процеса значајно утиче на усмени и писмени говор ученика, а посебно на унапређивање њихових комуникативних способности. У оквиру наставе матерњег језика издавају се ученици даровити за вештину и уметност говорења. Они у комуницирају показују посебну вештину организовања говора у

различитим ситуацијама. Њихова даровитост долази до изражавају управо на наставним часовима матерњег језика, кад разговарају о књижевним текстовима, говорно их интерпретирају или говоре о одређеној теми. У раду ће бити приказани начини унапређивања наставе матерњег језика у функцији квалитетног образовања даровитих за говорништво.

Кључне речи: даровити, настава матерњег језика, говорне вежбе, говорништво.

Zorica Cvetanović, PhD

University of Belgrade

Teacher Training Faculty

TEACHING MOTHER TONGUE AND STUDENTS GIFTED IN SPEAKING SKILL

Mother tongue classes are organised at all levels of one's education. They imply learning and the application of language rules, reading and the interpretation of literary texts, the enrichment of active and passive vocabulary as well as the development of a dialogue and the ability to express oneself orally and in a written form. This segment of the educational process influences pupils' oral and written abilities and the development of their communicative skills in particular. In mother tongue classes there are pupils who have the gift and artistic ability of speaking. In their communication they show a special skill how to formulate their speech in different situations. Their gift is particularly emphasized in mother tongue classes when they discuss literary texts, interpret them orally or speak about a particular topic. This paper will show the ways how to improve mother tongue classes in order to provide quality education for the pupils gifted for oratory.

Key words: gifted, mother tongue classes, speaking practice, oratory

Др Јелена Цветковић

Др Миомира Ђурђановић

Мр Данијела Здравић Михаиловић

Факултет уметности, Универзитет уметности у Нишу

lesnjakjelena@gmail.com

АПСОЛУТНИ СЛУХ - ДАРОВИТОСТ ИЛИ РЕЛАТИВНИ ПОТЕНЦИЈАЛ

У раду се истиче улога и значај апсолутног слуха - једног од кључних чинилаца музичке предиспозиције у генералном смислу речи. Циљ рада јесте да се тумачењем феномена *апсолутни слух* у контексту савременог музичког образовања искристалише свест о важним питањима попут механизма груписања, односно организације музичких информација, с обзиром на сложеност и брзо смењивање огромног распона звучних утисака који нас окружују и пред наш слушни систем постављају изузетно сложене захтеве тумачења звучног спектра. Као чист пример когнитивне способности, ова варијанта слуха произлази из интеракције генетских фактора и утицаја из спољашњег окружења, и показује како гени и искуство могу да се допуњују у њеном настанку. Иако се на апсолутни слух гледа као на предуслов за успех у области музике, поседовање апсолутног слуха не значи априори и предност у односу на релативне слухисте. Резултат развијања слуха у уско усмереној пракси и преувеличано значење које може бити дато овој компоненти музикалности може прузроковати деформације, пре него квалитет и нарочиту способност.

Кључне речи: апсолутни слух, когнитивна способност, музичке предиспозиције, савремено музичко образовање

PhD Jelena Cvetković

PhD Miomira Đurđanović

MA Danijela Zdravić Mihailović

Faculty of Arts, University of Nis

ABSOLUTE PITCH – A GIFT OR A RELATIVE POTENTIAL

This essay will point out the roll and importance of the absolute pitch – one of the key elements of musical predisposition in general terms. The goal of this essay is to crystallize the perception of important questions like the mechanism of grouping, i.e. the organization of music information, in relation to the complexity and quick succession of a wide range of audio impressions which surround us and put our auditory system to the test of

interpreting complex requirements of the sound spectrum by explaining the phenomenon of *the absolute pitch* in the context of contemporary music education. As a clear example of a cognitive ability, this type of hearing results from the interaction of genetic factors as well as the influence of the external surroundings, and it shows how genes and experience can complement each other while creating it. Even though having an absolute pitch is seen as a prerequisite for being successful in music, a person with an absolute pitch does not have an a priori advantage in relation to a person with a relative absolute pitch. Such kind of auditory development in a narrowly-specified practice as well as the exaggerated emphasis on this component of musicality can, as a result, lead to deformation rather than quality and remarkable ability.

Key words: absolute pitch, cognitive ability, musical predisposition, contemporary music education

Јован Ђорђевић

Српска академија образовања

ДИДАКТИЧКИ ОБЛИЦИ, ПОСТУПЦИ, ОРГАНИЗАЦИЈА САДРЖАЈА И МЕТОДЕ ПРИМЕРЕНЕ ОСОБЕНОСТИМА И ПОТРЕБАМА ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА

За прилагођавање наставних садржаја и обезбеђивање квалитетног образовања, садржаја, метода, средстава и стила рада, различитих нивоа способности, неопходно је добро упознати својства и потребе даровитих ученика како бисмо могли да донесемо јасне, адекватне и ефикасне одлуке за примену програма и организовање васпитнно-образовног рада. Даровити ученици воле да дискутују и расправљају о оним питањима за која нису заинтересовани остали ученици; они су способни за шире сагледавање проблема повезивања узрока и последица и апстрактно мишљење; досетљиви су и имају смисла за имагинацију; способни су да брзо схвате процес; показују интересовање и ентузијазам за различите активности и занимања (имају бројне хобије); упорни су и осетљиви, способни за уживљавање – емпатију; у стању су да сагледају сличности и разлике, да открију теже ухватљиве везе и односе.

Поред природе и особености оваквих ученика, треба добро познавати и њихова интересовања, жеље и потребе.

Са овим су повезани и организациони облици рада ученика, као што су: акцелерација (убрзано напредовање); рад у редовним одељењима са обогаћеним програмима; хомогено груписање (специјализована одељења, разреди за даровите, пилот-разреди и слично), као и њихове различите комбинације. Постоје разлози за и против примене наведених облика рада.

Даровити ученици имају *потребу за изазовима*, тешкоћама у решавању проблема, и треба им омогућити да раде независно и самостално; потребно им је мање времена и напора за учење него другим ученицима, што може да представља и велику замку за њихов укупан рад и постизање очекиваних резултата.

За остваривање неопходног квалитета образовања треба им омогућити такво поучавање и учење које им највише одговара: индивидуализацију и диференцијацију наставе, проблемску наставу, тимску наставу, која претпоставља флексибилну организацију и флексибилно време за рад, примену "модула" различитог трајања и у различитим комбинацијама, рад у великим и малим групама, самостални рад као и интензивно коришћење савремених техничко-технолошких и других средстава.

Савремена дидактика указује на улогу, значај и вредност наставних метода које имају *вишеструки утицај* за даровите ученике и њихов развој. То се, пре свега, односи на методе и поступке који омогућавају да се пасивна знања трансформишу у активна, а омогућавају и откривање нових знања и њихову примену. Проблемске методе, као и методе самосталног стицања и усвајања знања, испуњавају оба поменута услова.

Интелектуално васпитање, једно од битних страна образовног процеса, није доволно за рад са даровитим ученицима. Интелектуално васпитање треба уско повезати са *васпитањем осећања и воље, са етичким васпитањем и понашањем*, као и са *стваралаштвом*, као компонентама не само интелектуалног већ укупног (тоталног) развоја. Креативност се односи на способност да се пронађу *нова решења*, сагледају проблеми из *новог угла, нове идеје* и увиђања, што се приhvата као нешто што има социјалну, духовну, естетску, научну или техничку вредност. Креативни прилази су и идеје које остварују *нове везе, слободно изражавање ученика и оплемењивање индивидуалности*.

Кључне речи: даровитост, облици рада у настави, индивидуализација, проблемска настава, тимска настава, методе, креативност.

Jovan Djordjević

Serbian Academy of Education
Belgrade

DIDACTIC FORMS, ACTIONS, ORGANIZATION OF CONTENTS AND METHODS APPROPRIATE FOR SPECIFIC FEATURES AND NEEDS OF GIFTED STUDENTS

In order to adjust teaching contents and ensure higher quality of education, contents, methods, means and style of work, various level of abilities, it is necessary to get to know the specific features and needs of gifted students to make clear, adequate and efficient decisions for implementation of the program and organization of upbringing-educational work. Gifted students like to discuss and debate on the issues other students are not interested in; they are capable for broader consideration of the problem, for making connections between causes and consequences and abstract thinking; they are witty and have sense for imagination; they are able to understand the process quickly; they show enthusiasm and interest in versatile activities and interests (they have numerous hobbies); they are persistent and sensitive, and able to show empathy; they are capable of considering similarities and dissimilarities, to reveal links and relations which are not easy to grasp.

Apart from the nature and specific features of such students, a teacher should also get to know their interests, desires and needs well.

Organizational forms of work of students are also related to this; they refer to the following: acceleration (faster advancement); work in regular classes according to enriched programs; homogenous groupings (specialised classes, classes for gifted, pilot-classes, etc) as well as their various combinations. There are reasons for and against the application of the stated forms of work.

Gifted students should have the *need for challenges*, difficulties in problem solving, and they should be provided with the opportunity to work independently and on their own; they need less time and efforts to learn than other students, which can be a serious trap for their complete work and reaching of expected results.

In order to ensure the necessary quality of gifted education, gifted students should be provided with such teaching and learning which suits them best: individualization and differentiation of teaching, problem teaching, team work, assuming flexible organization and flexible time for work, application of "modules" of various duration and in different combinations, work in large and small groups, independent work, as well as intensive use of modern technical-technological and other means.

Modern didactics has pointed out to the role, importance and value of teaching methods which have *multiple influences* on gifted students and their development. This refers, before all, to the methods and procedures which facilitate passive knowledge transform into active and enable discovery of new knowledge and its application. Problem methods, as well as methods of independent knowledge acquisition fulfil both of the mentioned conditions.

Intellectual upbringing, one of the important sides of educational process, is not sufficient for work with gifted students. Intellectual upbringing should be closely connected with *upbringing of emotions and volition*, with *ethical upbringing and behaviour*, as well as with *creativity*, since these are components of not only intellectual but *total development*. Creativity refers to ability to find *new solutions*, consider problems from *new angles, new ideas* and observations, which is accepted as something that has social, spiritual, aesthetic, scientific or technical value. Creative contributions are also ideas which realize *new relations, free expression* of students and refinement of individuality.

Key words: giftedness, forms of work in teaching, individualization, problem teaching, team work, methods, creativity.

Проф. др Милош Ђорђевић,

Висока школа стручних студија за васпитаче

„Михаило Палов“ Вршац

milosdjordj@yahoo.com

ФИЛОЗОФСКИ И КРИТИЧКИ ЗАСНОВАН ПОЈАМ КРИТИКЕ

Полазећи од два циља скупа: освајања слободе деловања личности по узору на савремене филозофске дискусије које воде ка стварању компетенција очекиваних у савременом радном и друштвеном контексту (1) и „култура учења“ као индикатора квалитета високошколског образовања даровитих студената, рад указује на значај спознаје филозофски и критички заснованог појма критике код студената.

На примеру анализе кратких народних форми: пословица и изрека и анализе неких одредница теорије и поетике дечје књижевности откривамо могућности унапређења логичког мишљења и критичке свести студената према човековој пракси. Свест о функцији критике у друштву у том процесу је од пресудног значаја за њихов став према друштву и проблемима које треба да решавају.

Кључне речи: *критика, пословице, изреке, дечја књижевност, поетика, теорија књижевности*.

Prof. Dr Miloš Đorđević

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”
Vršac

PHILOSOPHICALLY AND CRITICALLY GROUNDED NOTION OF CRITICISM

Starting from the two aims of the conference: winning the freedom of action of a personality according to contemporary philosophical discussions leading to creation of competencies expected in modern working and social context and “learning culture” as an indicator of quality of higher education of gifted students, the paper points to the importance of insight into philosophically and critically grounded notion of criticism in students.

According to the analysis of short folk literary forms: proverbs and sayings and analysis of certain determinants of theory and poetics of literature for children we have revealed the possibilities to improve logical thinking and critical awareness of students in regard to human action. The awareness on the function of criticism in this process is decisive for their attitude towards society and problems they are supposed to solve.

Key words: criticism, proverbs, sayings, children literature, poetics, literary theory.

Prof.dr Miroslava Đurišić-Bojanović

Filozofski fakultet u Beogradu
mdjurisic@rcub.bg.ac.rs

TIMSKO I INDIVIDUALNO POSTIGNUĆE U KREATIVNOM REŠAVANJU PROBLEMA

Istraživanje je imalo za cilj da ispita razlike u uspešnosti između individualnog i timskog kreativnog rešavanja problema. Istraživački problem se bazira na raširenoj pretpostavci da je timski učinak u rešavanju problema superiorniji u odnosu na individualni i da to važi u slučaju kreativnog rešavanja problema. Polazimo od pretpostavke da timsko rešavanje problema može dati bolje rezultate, ali samo pod određenim uslovima. Pretpostavili smo da snaga ega i osobina dominantnost/submisivnost mogu biti značajni moderatori kreativnog timskog učinka. Ispitivanje je dizajnjirano kao eksperimentalno sa primenom metoda kvantitativne i kvalitativne analize. Ispitivanje je izvedeno na uzorku studenata psihologije Filozofskog fakulteta u Beogradu (N=35). Korишćeni su sledeći instrumenti u istraživanju: Skala dominantnosti i submisivnosti (Pantić, 1991), Katelova skala ego snage (Cattell, 1978) i test kreativnog timskog rešavanja problema (Bojanović, 2000). Nalazi ovog istraživanja mogu da pomognu u razumevanju psiholoških mehanizama koji doprinose uspehu u timskom rešavanju kreativnih problema.

Кључне речи: timsko/ individualni učinak, kreativno rešavanje problema, ego snaga, dominantnost/submisivnost.

Prof. Dr Miroslava Đurišić-Bojanović

Philosophical Faculty in Belgrade

TEAM AND INDIVIDUAL ACHIEVEMENT IN CREATIVE PROBLEM SOLVING

The study was aimed to investigate the differences in performance between individual and team creative problem solving. The research problem is based on the widespread assumption that the team performance in problem solving is superior compared to individual. We start from the assumption that a team problem solving can give better results but only under certain conditions. We hypothesized that ego strength and dominance / submissiveness may be important moderators of the creative team performance. The study was designed as an experimental with the application of methods of quantitative and qualitative analysis. The study was conducted on the convenient sample of psychology students of the Faculty of Philosophy in Belgrade (N = 35). The following instruments were used in the research: the scale of dominance and submissiveness (Pantic, 1991) Catell's Ego Strength Scale (Cattell, 1978) and Test of creative team problem solving (Bojanović, 2000). The findings of this research can help in obtaining better knowledge of psychological mechanisms contributing to team success in solving creative problems.

Keywords: team / individual performance, creative problem solving, ego strength, dominance / submissiveness.

Dr. Ivan Ferbežer

Slovenia, Europe

T: 00386 (0) 2 661 19 31

M: 00386 (0) 41 866 222

ivan.ferbezer@siol.net**KVALITATIVNE SPREMEMBE IZOBRAŽEVANJA NADARJENIH V 21. STOLETJU**

Začetek 21. stoletja je bil zaznamovan z obsežnimi spremembami v pogledih na številne dejavnike (faktorje), ki vplivajo na izobraževanje nadarjenih učencev. Omenjene spremembe so bile povzročene tako z novimi znanji, kakor tudi z reorganizacijo obstoječih znanj. Opaziti je mogoče pet glavnih dimenzijs teh sprememb:

1. Pogled na koncepcijo (pojmovanje) inteligentnosti
2. Pogled na vprašanje, kdo je nadarjen
3. Diferenciacija kurikuluma za nadarjene
4. Bitka vrednot enakosti in odličnosti
5. Nov, olajšan dostop do svetovnega znanja skozi tehnologijo, ki omogoča vse življensko učenje in spremenjeno vlogo učitelja ter učenca

Ključne besede: Edukacija nadarjenih učencev, pet glavnih dimenzijs sprememb

Dr. Ivan Ferbežer

Slovenia, Europe

T: 00386 (0) 2 661 19 31

M: 00386 (0) 41 866 222

QUALITY CHANGES IN GIFTED EDUCATION IN THE 21 ST CENTURY

Abstract: The beginning of the 21 st Century has been marked by sizable shifts in our opinions on a number of factors that affect the education of gifted students. Such changes have been brought about by new knowledge, plus reorganization of existing information. Five major dimensions can be noted:

1. Our view of the concept of intelligence
2. Our view on who is gifted
3. Our differentiation of curriculum for gifted students
4. Our struggle over the competing values equity vs. Excellence
5. New easy access to the world's knowledge through technology which makes lifelong learning a possibility and changes the role of teacher and student.

Key words: Education of gifted students, five major dimensions of changes

Ancuța Frantă

DPPD- Universitatea de Vest din Timișoara

ancafrantz@yahoo.com**PENTRU EDUCAREA ELEVILOR SUPRADOTAȚI**

Pentru a valorifica potențialul elevilor dotați și supradotați, se apelează la strategii de instruire diferențiată a acestora. Succesul implementării strategiilor nu depinde doar de calitatea și structura curriculumului, ci și de măiestria, dar mai ales de nivelul de pregătire a cadrelor didactice. Pornind de la aceste lucruri, dorim să urmărim importanța formării cadrelor didactice pentru a lucra cu supradotații, rolul lor în educarea elevilor, precum și, evidențierea competențelor și caracteristicilor necesare cadrelor didactice în activitatea cu aceștia.

Cuvinte cheie: elevi supradotați, instruire diferențiată, formarea inițială a cadrelor didactice

Ancuta Frantă

DPPD- Universitatea de Vest din Timisoara

PERSPECTIVES OF TEACHER TRAINING FOR WORK WITH GIFTED STUDENTS

To capitalize the potential of gifted students we have to appeal to differentiated training strategies. The success of implementing these strategies does not only depend on the quality and structure of the curriculum but also on the mastership especially on the level of training of the teachers. Taking these things into account, we want to

aim at the importance of training teachers to work with gifted students, at their part in the students development, as well as at making evident the skills the teachers need when working with this apart category of students.

Key words: gifted, differentiated instruction, teachers' formation

В.С. Глаголев,

доктор философских наук,

профессор кафедры философии

МГИМО-Университет (Москва, Россия)

silvari@mail.ru

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ И ОБУЧАЮЩИЕ ФАКТОРЫ В РАЗВИТИИ ОДАРЕННОСТИ ШКОЛЬНИКОВ И СТУДЕНТОВ

В статье рассматривается актуальная проблема преодоления дискредитации вузов и профессорско-преподавательского состава вузами-конкурентами и СМИ. Отмечается необходимость восстановления презумпции доверия к учебным программам, содержанию лекций преподавателей, толерантного отношения к спектру мнений и подходов, высказываемых на семинарах студентами разного уровня подготовки, аксиологической ориентации и работоспособности. Подчеркивается необходимость проблематизации обсуждения ключевых вопросов общекультурной и специальной подготовки студенчества к выполнению будущих профессиональных обязанностей, последовательного знакомства питомцев вузов с дискуссионными и даже сенсационными ситуациями, возникающими в соответствующих отраслях знания. вместе с тем, выделяется опасность ориентации студентов на парадигмальные и необоснованные феномены, обсуждаемые в ходе научных и околонаучных дискуссий. Вкус к воспитанию объемного внимания закладывается у будущих студентов в школьные годы. Поэтому программы школы должны содержать систематическое обсуждение актуальных вопросов вузовской и академической науки с ориентацией на одаренных детей.

Ключевые слова. Социальный фактор, одаренность, презумпция доверия к вузу и профессорско-преподавательскому составу, аудиторная работа, внеаудиторное освоение стандартов обучения, решение творческих заданий.

Prof. dr V.S. Glagolev

Philosophy Department

MGIMO-University (Moscow, Russia)

SOCIO-CULTURAL AND EDUCATIONAL FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF GIFTED STUDENTS AND STUDENTS

In the article the problem of overcoming the current discrediting of universities and the faculty universities, competitors and the media. Notes the need to restore confidence in the presumption of curriculum, content, faculty lectures, tolerant attitude to the spectrum of opinions and attitudes expressed by students in seminars at various levels of training, axiological orientation and performance. Emphasizes the need for problematization discuss key issues of common cultural and special training students to meet future professional responsibilities, serial dating pets universities with controversial and even sensational situations arising in the relevant disciplines. however, the risk is allocated to student orientation parascientific and unreasonable phenomena discussed in the scientific and pseudo-scientific discussions. Taste of attention to the education of the volume is laid at the future of students in the school years. Therefore, school programs should include a systematic discussion of topical issues of higher education and academic research with a focus on gifted children.

Key words. Social factor endowments, the presumption of trust in the university and the faculty, classroom work, extracurricular development of training standards, the solution of creative tasks.

Doc. dr Aleksandra Gojkov Rajić

Univerzitet u Beogradu

Učiteljski fakultet, Beograd

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac

rajis@nadlanu.com

OBRADA KNJIŽEVNOG TEKSTA KAO FAKTOR PODIZANJA KVALITETA NASTAVE STRANOG JEZIKA ZA DAROVITE

Budući da daroviti predstavljaju posebnu grupu koja se ističe svojim sposobnostima i interesovanjima, kreativnošću, znatiželjom i drugim već poznatim karakteristikama koje ih odvajaju od ostatka populacije, za njih je i u domenu učenja stranog jezika potrebno obezbediti adekvatnu, dovoljno dinamičnu i izazovnu nastavu koja zadovoljava njihove potrebe i prati njihov tempo učenja. Takođe je opšte poznato da se oni retko nalaze u homogenim grupama, već su najčešće integrirani u mešovite grupe zajedno sa ostatkom populacije. Ovakva konstelacija prouzrokuje često niz problema čiji koren leži u nedovoljnoj izazovnosti i nedovoljnoj dinamičnosti nastave stranog jezika za darovite, odnosno dosadi koja iz njih proizilazi. U radu se traga za mogućim rešenjima ovog problema i navode primeri mogućeg organizovanja za darovite adekvatne i izazovne nastave stranog jezika bez remećenja rada ostatka grupe. U tu svrhu mogu dobro poslužiti književni tekstovi na jeziku koji se uči, koji predstavljaju bazu za široku paletu mogućnosti rada na njima. U zavisnosti od uzrasta o kome je reč, na njima se može učiti čitanje, odn. razumevanje, usvajati nova leksika, širiti dijapazon već poznatih reči uočavanjem njihove upotrebe u različitim novim kontekstima, učiti različiti oblici gramatičkih pravila i još mnogo toga, sve do analiziranja teksta kao umetničkog dela i diskutovanja o njegovom sadržaju, doživljaju i idejama, čime se, opet, razvijaju aktivne jezičke veštine, to jest pisanje i govor. Ovakav rad je posebno pogodan za realizaciju preporučene individualizacije nastave jer gotovo da i ne remeti rad ostatka grupe, a predstavlja veliko poboljšanje njenog kvaliteta za darovitog pojedinca.

Ključne reči: književni tekst, daroviti, individualizacija, nastava stranog jezika

Dr Aleksandra Gojkov Rajić

Belgrade University

Teacher training faculty, Belgrade

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vršac

THE ROLE OF A LITERARY TEXT IN QUALITY INCREASE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING FOR THE GIFTED

Having in mind that the gifted are a specific group exceptional according to their abilities and interests, creativity, curiosity as well as others generally recognized characteristics making them special in regard to the rest of population, it is necessary to provide them with adequate, sufficiently dynamic and challenging teaching in the domain of foreign language teaching in order to meet their needs and be in step with their pace of learning. It is also generally known that they are rarely parts of homogenous groups, but that they are most often integrated into mixed groups, together with the rest of population. Such a constellation frequently causes a whole range of problems, rooted in the lack of challenge and insufficient dynamics of foreign language teaching for the gifted, i.e. boredom as its consequence. The paper searches for possible solution of the problem, stating the examples of possible organization for the gifted. i.e. adequate and challenging foreign language teaching, not disturbing the work of the rest of the group. Literary text in the language that is being learnt can serve well for this purpose, having in mind that they are a base for numerous possibilities of work. Depending on the age of students, a literary text can be used in order to learn reading, i.e. comprehension, acquire new vocabulary, broaden the diapason of already known words through perception of their usage in various new contexts, learn various forms of grammar rules and for many more activities – to the analysis of the text as a work of art and discussion on its contents, perception and ideas, thus developing active language skills, i.e. writing and speaking. Such a work is appropriate for realization of recommended individualization of teaching, since it does not disturb the work of the rest of the group, while it is at the same time a great improvement of its quality when gifted individuals are in question.

Key words: literary text, the gifted, individualization, foreign language teaching.

Grozdanka Gojkov

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „M.Palov“ Vršac
i Učiteljski fakultet Univerziteta u Beogradu- Nastavno odeljenje Vršac
ggojkov@hemo.net

**KRITIČKO RAZMIŠLJANJE KAO INDIKATOR KVALITETNOG
OBRAZOVANJA DAROVITIH**

Tekst se bavi kritičkim mišljenjem kao indikatorom kvaliteta obrazovanja darovitih studenata, usvari daju se nalazi jednog eksplorativnog istraživanja (N-112 studenata visokih akademskih postignuća- Fil. fak. u Novom Sadu i NIŠU, Učiteljski fak. Univerziteta u Beogradu-nastavno odeljenje u Vršcu i Visoke vaspitačke škole „M. Palov“ u Vršcu).

Teorijsku osnovu istraživanja čini emancipatrorna didaktika i kritička pedagogija. Polazi se od kritičkog stava same nauke, Popovog kritičkog racionalizma i predstava da je naučno saznanje proizvod spoljnih falsifikata teorijskih postupaka, iz čega proizilaze zahtevi za stalnim kritičkim stavom prema naučnom znanju. U sklopu ovoga, razmatra se i Fajerabendovo shvatanje kritičkog stava u metodologiji, odnosno odstupanje od metodoloških postupaka i pluralizacija oblika razmišljanja kao sigurnost za kontrolu kvaliteta mišljenja i njegovu optimalizaciju.

Cilj istraživanja je da se sagleda u kojoj meri su na visokoškolskom nivou prisutni oblici nastavnog rada i metode koje doprinose kritičkom razmišljanju kao aspektu samorefleksivnog i metakognitivnog razmišljanja darovitih studenata, čime se dolazi do elemenata za razmišljanje o efikasnosti reforme visokoškolskog obrazovanja iz ugla iskustva učenja darovitih studenata.

Osnovni nalazi:

- refleksivno razmišljanje potisnuto je zahtevima za reproduktivnim znanjem;
- individualni proces učenja uzmiče naspram normiranog, usko vođenog učenja sa malo rizika-perspektive u učenju usmeravaju se pogodnim trenucima- intenzivna didaktizacija akademskog učenja.

Ključne reči: daroviti studenti, kvalitet visokog obrazovanja, kritičko razmišljanje.

Grozdanka Gojkov

Preschool Teacher Training College “M. Palov” Vrsac
Teacher Training Faculty, Belgrade University – Teaching Department in Vrsac

**CRITICAL THINKING AS AN INDICATOR OF QUALITATIVE
EDUCATION OF THE GIFTED**

The text deals with critical thinking as an indicator of quality of gifted students education; namely, it gives the findings of an explorative research (N-112 students with high academic achievements – Philosophical Faculty in Novi Sad and Nis, Teacher Training Faculty – Belgrade University – Teaching Department in Vrsac and Preschool Teacher Training College “M. Palov” Vrsac.

Theoretical framework of the research is placed within emancipatory didactics and critical pedagogy. The starting point is the critical standpoint of science itself, Popper's critical rationalism and an assumption that scientific insight is a product of external forgery of theoretical actions, resulting in demands for constant critical attitude towards scientific knowledge. Within such a framework Feyerabend's view on critical attitude in methodology is considered, i.e. deviation from methodological procedures and pluralisation of forms of thinking as certainty for control of quality of thinking and its optimization.

Research aim is to consider to what an extent forms of teaching work and methods are present at higher education level contributing to critical thinking as an aspect of self-reflective and meta-cognitive thinking of gifted students, in order to identify the elements for thinking about efficiency of the reform of higher education from the angle of learning experience of gifted students.

Main findings:

- reflective thinking is suppressed by the demands for reproductive knowledge;
- individual learning process withdraws when faced with standardized, narrowly guided learning with little risk – perspectives in learning are oriented towards convenient moments – intensive didactization of academic learning.

Key words: gifted students, higher education quality, critical thinking.

Anton ILICA, Ph.D.,
University “Aurel Vlaicu” Arad
anton.ilica@yahoo.com

DIDACTIC COMPETENCE AND THE REFORMERS OF EDUCATION

We start from a **hypothetical statement**: the primary attribute of an educational system is/is not to develop competences. From here we identify the following **issues**: which is a system's ability to generate competences? Who demands (and how are they configured) such competences? Which are the components of a competence? Which is the pedagogy's role in the competence demand and offer equation? In this study with a strong analysis character the author brings several arguments to determine the meaning of this concept in a relationship with a possible reform in the educational system.

Key words: competence, pedagogy, education, educational reform

Anton ILICA, Ph.D.,
University “Aurel Vlaicu” Arad

COMPETENȚA DIDACTICĂ ȘI REFORMIȘTII EDUCAȚIEI

Pornim de la o **afirmație ipotetică**: atribuția esențială a unui sistem de învățământ superior este/nu este de a forma competențe. De aici decurg următoarele **probleme**: Care este capacitatea unui sistem de a genera competențe? Cine solicită (și cum se configurează) asemenea competențe? Care sunt componentele unei competențe? Care este rolul pedagogiei în ecuația cerere și ofertă de competențe? În studiu cu caracter de analiză fundamentală a unor concepte esențiale pentru domeniul pedagogiei, autorul aduce o seamă de argumente pentru determinarea sensului conceptului în relație cu o posibilă reformizare a învățământului.

Cuvinte cheie: competență, pedagogie, învățământ, reformă educațională.

Александра Карапић
Музичка школа „Коста Манојловић“, Београд
salle@sezampro.rs

СТИЦАЊЕ РИТМИЧКО-МЕТРИЧКИХ ВЕШТИНА ТОКОМ ОБРАЗОВАЊА МУЗИЧКИ ДАРОВИТИХ

Перцепција, разумевање и репродукција ритма представљају основу вештина које се стичу у оквиру музичко-теоријских дисциплина у образовању музички даровитих и условљавају квалитет слушања и извођења музичког дела. Дидактички приступи ритмично-метричком аспекту извођења музичких примера у настави солфеја у музичком образовању у Србији се током времена мењају. С обзиром на то да постоје различите теоријске и методичке концепције односа ритма и музичког метра, указала се потреба да се емпиријским приступом истражи овај, за многе педагоге солфеја контроверзан, однос, што до сада није примењивано у нашој средини.

Предмет истраживања односи се на сагледавање ритмично-метричке међувисности путем репродуковања аудитивно („по слуху“) и визуелно (из нотног текста) перцепционог садржаја различите ритмично-метричке сложености. Циљ истраживања је да установимо успешност у меморисању и мануелном извођењу ритма и пулса (једног од основних елемената музичког метра) у задацима прогресивне сложености на узрастима од 12-16 година. Узорак чини 60 ученика два завршна разреда основне музичке школе и првог разреда средње музичке школе „Коста Манојловић“ у Београду. Учесници су два сета задатака извели мануелном репродукцијом на електронским бубњевима *Yamaha Drum Pro DD-55 Digital Percussion* у студију музичке школе „Коста Манојловић“. Добијени подаци, снимљени су и обрађени компјутерским програмима *Advanced Audio and Post Production System – Steinberg Nuendo ver. 4.3.0 build 371, Apple Quicktime pro 7, Avid Sibelius 7, Microsoft Excel 2010* и *CorelDraw X6*. Њихова квантитативна обрада реализована је програмским пакетом за обраду података *IBM SPSS Statistics ver. 21*.

Прелиминарни резултати указују на важну улогу музичког описмењавања у процесу разумевања ритмично-метричких елемената и њихових односа, као и на педагошке поступке који могу да допринесу квалитету савладавања градива у области ритма и унапређењу педагошког процеса стицања ритмично-метричких вештина даровите деце у основној и средњој музичкој школи.

Кључне речи: ритам, музички метар, солфејо, образовање музички даровитих

Aleksandra Karalić

Musical School "Kosta Manojlovic", Belgrade

ACQUISITION OF RHYTHMIC-METRIC SKILLS DURING EDUCATION OF MUSICALLY GIFTED

Perception, understanding and reproduction of rhythm represent the basic skills acquired within music-theory disciplines in education of musically gifted and they influence the quality of listening and performing music. Didactic approaches to rhythmic/metric aspect of performing of musical examples in solfeggio tuition in a frame of music education in Serbia have been changing over time. Considering existence of different theoretical and methodical conception of relationship between rhythm and music meter, there is a need to explore, with empirical approach, this, for many solfeggio educators controversial relationship, not applied before in our environment.

Subject of the research relates to the comprehension of rhythmic-metric interdependence in reproduction of a audio ("according to hearing") and visually ("from notes") perceived content of different rhythmic/metric complexity. Research aims to establish rate of success in memory-storing and manual performance of rhythm and pulse (one of the basic elements of music meter) in tasks of progressive complexity, at the age of 12-16 years. Sample included 60 pupils of two final grades of elementary music school and first grade of secondary music school "Kosta Manojlovic" from Belgrade. Participants did manual reproduction of two sets of tasks on electronic drums *Yamaha Drum Pro DD-55 Digital Percussion* in "Kosta Manojlovic" music school recording studio. Acquired data were recorded and processed in *Advanced Audio and Post Production System – Steinberg Nuendo ver. 4.3.0 build 371, Apple Quicktime pro 7, Avid Sibelius 7, Microsoft Excel 2010* and *CorelDraw X6* software packages. Quantitative analyses were done with *IBM SPSS Statistics ver.21* date processing software package.

Preliminary results indicate important role of musical literacy in the process of understanding rhythm-metric elements and relationships, as well as pedagogic methods that can contribute to quality of mastering rhythmic material and improvement of pedagogic process in acquiring rhythmic-metric skills of gifted children in primary and secondary music school.

Key words: rhythm, music meter, solfeggio, education of musically gifted

Gabriela Kelemen, Ph.D

University Aurel Vlaicu from Arad

gabrielakelemenuav@gmail.com

CALITATEA EDUCAȚIEI, EXPRESIE A EXCELENȚEI

Supradotatii reprezintă comoara cea mai de preț a unei națiuni, se consideră că aceștia reprezintă motorul care pune în mișcare progresul social. De aceea societatea, politicile educaționale este necesar să pună accent pe implementarea unor strategii care să susțină educația acestor tineri sub toate aspectele, de la principiile de implementare la resursele financiare. Cel mai important aspect în ridicarea calității educației supradotaților îl reprezintă identificarea, asigurarea suportului social și emoțional, construirea unui curriculum diferențiat, pe baza unui plan individualizat de învățare, resurse umane, materiale și financiarre. Asigurarea standardelor de calitate a educației pentru supradotați reprezintă garanția unei educații eficiente și succsul lor în dezvoltarea potențialului lor în conformitate cu dotarea.

Cuvinte cheie: supradotați, calitate, eficiență, excelență, identificare, implementare

Gabriela Kelemen, Ph.D

University Aurel Vlaicu from Arad

EDUCATION QUALITY AS AN EXPRESSION OF EXCELLENCE

The gifted are the most valuable treasure of a nation; they are considered the engine that puts social progress into movement. Therefore, the society, the educational policies have to implement certain strategies that would sustain the education of such teenagers in all its aspects, from implementation principles to financial resources. The most important aspect in improving the education quality of the gifted is the identification, the assurance of social and emotional support, the development of a differentiated curriculum based on an individual learning plan and human, material and financial resources. the assurance of quality standards in the education of the gifted is the guarantee of an effective education and a proof of their success in developing their potential according to their giftedness.

Keywords: the gifted, quality, effectiveness, excellency, identification, implementation

Проф д-р Љупчо Кеверески,
Педагошки факултет-Битола
kever@mt.net.mk

КВАЛИТЕТОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА НАДАРЕНите И ТАЛЕНТИРАНите КАКО ИМПЕРАТИВ И ПРЕДИЗВИК ВО 21 ВЕК.

Интеграцијата на надарените и талентираните во проектирани образовни перспективи претставува реален индикатор за нивото за хуманистичката ориентација на образовниот концепт на секоја земја. Во таа смисла образовните концепти во балканското, европското и поширокото светско окружување трагаат по еден универзален и вечен феномен со заеднички атрибути наречен КВАЛИТЕТ ВО ОБРАЗОВАНИЕТО. Образованието на надарените и талентираните односно постигнување на поголем квалитет во нивното образование претставува мултидимензионално условена и детерминирана цел кој има свој историски континум изразен како ВЧЕРА-ДЕНЕС-УТРЕ.

Трудот има за цел да актуелизира и се обиде да даде одговор на неколку полемични и дискутиабилни прашања и тоа:

- Што се подразбра под квалитет квалитет на образованието со акцент на надарените,
- Кои се општествените и институционалните претпоставки го детерминираат квалитетот на образованието на надарените,
- Какви се компетенциите на релевантните субјекти во третманот на надарените и талентираните,
- Каково е влијанието на образовните традиции врз квалитетот на образованието на надарените,
- Која е новата улога на надарените и талентираните во новото време и обезбедувањето на квалитетот на нивното образование,
- Кои се перспективите во изградувањето на квалитетот на образованието во балканско и европско окружување,
- Каде се движат светски трендови во перцепција на квалитетот на образованието на надарените и талентираните,
- Кои се одговорите? Што по тоа? Кои се нови предизвици во областа на надареноста?

Овој сет на прашања отвара можности за размена и спротивставување на идеи, концепти и решенија кои се во функција на остварување и подобрување на квалитетот на образованието на надарените и талентираните. На крајот трудот врз основа на теориските и емпириските сознанија и искуства нуди компромисни решенија и алтернативи кои се во функција на обезбедување на услови за квалитетно образование на надарените и тоа ДЕНЕС.

Клучни зборови: квалитетно образование, надарени и талентирани, имоеративи, предизвици

PhD. Ljupco Kevereski,
Faculty of Pedagogy in Bitola

QUALITY OF EDUCATION FOR GIFTED AND TALENTED AS AN IMPERATIVE CHALLENGE IN THE 21ST CENTURY

The integration of Gifted and Talented in the projected educational perspectives is a real indicator of the level of humanistic orientation of the educational concept of each country. In this sense, educational concepts in Balkan, European and broader global environment are searching for a universal and eternal phenomenon with common attributes called *quality education*. The Education of Gifted and Talented or achieving better quality in their education is multidimensional and determined conditional order that has its historical continuum expressed as YESTERDAY-TODAY-TOMORROW.

The labor aims to actualize and try to answer several controversial and debatable issues such as:

- What do we mean under quality education with emphasis on the Gifted?
- What do the social and institutional conditions determine the quality of education of the Gifted?
- What are the competencies of the relevant subjects in the treatment of the Gifted and Talented?
- What is the impact of educational traditions on the quality of education of the Gifted?
- What is the new role of the Gifted and Talented in the new time and ensuring the quality of their education?
- What are the perspectives in the development of quality education in Balkan and European environment?
- Where are the global trends ranging in perception of quality of education of Gifted and Talented?
- What are the answers? What after that? What are the new challenges in the field of the Talents?

This set of questions opens the opportunities for exchange and confrontation of ideas, concepts and solutions for the purpose of achieving and improving the quality of education of Gifted and Talented. At the end, the labor

offers some compromise solutions and alternatives, based on theoretical and empirical knowledge and experience that are aimed at providing conditions for quality education of the Gifted nowadays.

Key words: quality education, Gifted and Talented, imperatives, challenges

Проф. д-р Љупчо Кеверески,

Претседател на Македонска асоцијација за надарени и талентирани

М-р Весна Хорватовиќ,

Директор на Бирото за развој на образованието на Р. Македонија

kever@mt.net.mk

**КВАЛИТЕТОТ НА ОБРАЗОВАНИЕТО НА НАДАРЕНите И ТАЛЕНТИРАНИТЕ ВО Р.
МАКЕДОНИЈА**

Подобрувањето на квалитетот на образованието во секоја земја претставува императивна потреба на креаторите на образовната политика. Во таа смисла Р. Македонија прави сериозни чекори во редизајнирање, реконцептуализација и рекомпонирање на постојните општествени, институционални и индивидуални механизми, концепти, капацитети, претпоставки и други иновативни перспективи.

Во трудот ќе биде направена рекапитулација на досегашните активности, промени и резултати но, и ќе бидат акцентирани идните проекции и тенденции кои ги прави Р. Македонија во функција на задоволување на образовните, социо-емоционални и други потреби на надарените и талентираните како и овозможување на услови за поттикнување и развој на надареноста во поширока смисла.

Целта на трудот е да се афирмираат и уште повеќе сензибилизираат релевантните фактори кои ја креираат образовната политика во Р. Македонија и во тој контекст третманот на надарените и талентираните.

Очекуваме досегашните преземени активности и постигнати резултати во областа на надареноста во Р. Македонија да бидат потик за преземање на нови иновативни решенија во процесот на остварување на поквалитетно образование на надарените и талентираните.

Клучни зборови: Квалитет, образование, надарени и талентирани, проекции

PhD. Ljupcho Kevereski,

President of the Macedonian Association for Gifted and Talented

MA Vesna Horvatovic,

Director of the Bureau for Development of Education of the Republic. Macedonia

**QUALITY OF EDUCATION FOR GIFTED AND TALENTED
IN REPUBLIC OF MACEDONIA**

Improving the quality of education in each country is an imperative need of the policy-makers. In this sense Republic of Macedonia has made serious strides in redesigning, re-conceptualization and structuring of existing social, institutional and individual mechanisms, concepts, capabilities, assumptions and other innovative perspectives.

In the labor will be made a recapitulation of the past activities, changes and results but also will be emphasized the trends and future projections which Republic of Macedonia will make in order to meet the educational, socio-emotional and other needs of Gifted and Talented as well as enabling conditions to encourage and develop talents in a broader sense.

The purpose of the labor is to promote and to sensitize relevant factors that create educational policy in the Republic of Macedonia and in that context the treatment of Gifted and Talented. We expect that the current actions taken and results achieved in the field of talents in Republic of Macedonia will be an encouragement to pursue innovative solutions in the process of achieving quality education of Gifted and Talented.

Key words: Quality education, gifted and talented, projections

Mr Slavica Komatin

AGENDA, Centar za podršku porodici, Beograd
vet.gaj@open.telekom.rs

DA LI DAROVITA DECA IZ ROMSKE NACIONALNE ZAJEDNICE IMAJU ŠANSE U NAŠEM OBRAZOVNOM SISTEMU

U radu se iznosi mišljenje da na kvalitet obrazovanja dece iz romske nacionalne zajednice utiču mnoge prepreke sa kojima se ne suočavaju ostala deca u našem obrazovnom sistemu i da su te prepreke posebno izražene kada su u pitanju talentovana romska deca.

Često se uzroci neadekvatnog obrazovanja romske populacije traže u karakteristikama same zajednice kojoj pripadaju i opisuje se na koje sve načine ona svojim tradicionalizmom, inertnošću i neadekvatnom saradnjom sa školskim sistemom nepovoljno deluje na obuhvat i kvalitet obrazovanja Roma.

Fokus ovog rada je u analizi društvenih okolnosti koje, umesto da deluju stimulativno, zapravo predstavljaju prepreke u obrazovanju romske dece i punom razvijanju njihovih potencijala. Posebno se bavi problemom tzv. *institucionalne diskriminacije* romske populacije, analizirajući odnos relevantnih državnih institucija prema ključnim preprekama u obrazovanju dece iz romske zajednice i prepoznavanju njihovih kvaliteta.

Ove prepreke ponekad su nepremostive za razvijanje talenata nadarene dece iz romske etničke zajednice, zbog čega je na gubitku ne samo romska etnička zajednica na putu svoje emancipacije već i društvo u celini.

Ključne reči: Romi, obrazovanje, kvalitet obrazovanja Roma, institucionalna diskriminacija

Slavica Komatin, MA

AGENDA, Centre for Family Support
Belgrade

DO TALENTED ROMA CHILDREN HAVE A CHANCE IN EDUCATIONAL SYSTEM IN SERBIA

A standpoint has been stated in the paper that quality of education of children from Roma national community is influenced by a number of obstacles other children in educational system in Serbia do not face, as well as that these obstacles are especially expressed when gifted Roma children are in question.

Inappropriate education of Roma population is often attributed to the characteristics of social community they belong to, often describing all the ways their traditionalism, inertia and inadequate cooperation with school system have unfavourably influenced the coverage and quality of Roma education.

The focus of this paper is on the analysis of social circumstances which, rather than stimulating, actually represent obstacles in education of Roma children and full development of their potentials. The paper specially deals with the problem of the so called *institutional discrimination* of Roma population, by analyzing the attitude of relevant state institutions towards key obstacles in education of children from Roma community and recognizing their quality.

These obstacles are sometimes insurmountable in regard to the development of talents of Roma gifted children; as a consequence, not only Roma ethnical community on the way to its own emancipation is at loss, but also society as a whole.

Key words: Roma, education, quality of Roma education, institutional discriminat

Др Драгољуб Крнета

Филозофски факултет Пале
krnetad@teol.net

УЛОГА НАГРАДЕ И КАЗНЕ У ПОДСТИЦАЊУ ДАРОВИТИХ

У раду се анализирају резултати истраживања перцепције награда и казни у подстицању даровитих ученика. Истраживање је реализовано на узорку ученика завршних разреда основних и средњих школа који имају изразиту способност у некој активности и ученика који немају изразите способности. Полазна хипотеза је заснована на досадашњим сазнањима да примјена различитих подстицаја може бити дјелотворна у постизању бољих резултата или кориговању неадекватних облика понашања. Другим ријечима, у истраживању се пошло од претпоставке да ће добијени резултати показати дјелотворност коришћених награда и примјењених казни у свакодневном раду, те да ће бити идентификовани најфrekventniji поступци наставника у постизању бољих резултата или кориговању неадекватних

облика понашања код свих ученика а посебно код даровитих. Таква очекивања заснована су на сазнањима да ефекти примјене различитих награда и казни могу варирати.
Кључне ријечи: награде и казне, подстицање даровитих, истраживање.

Dragoljub Krneta, PhD

Filozofski Fakultet, Pale

krnetad@teol.net

ROLE OF REWARD AND PUNISHMENT IN ENCOURAGING GIFTED CHILDREN

This paper analyses the results of the research of perception of rewards and punishments to encourage gifted students. The survey was conducted on a sample of students in their final year of primary and secondary schools which have high abilities in some activity and students who do not have high abilities. The premise is based on the current knowledge that different incentives can be effective for achieving better results or correcting inappropriate behavior. In other words, the research is based on the assumption that the obtained results are likely to demonstrate the effectiveness of rewards and penalties applied in everyday work, and that will identify the most frequent methods used by teachers in achieving better results or correcting inappropriate behavior for all students and especially for the gifted. These expectations are based on the knowledge that the effects of the different rewards and punishments can vary.

Keywords: reward and punishment, encouraging gifted, research.

Доц. др Љиљана Крнета

Факултет Политичких наука, Бања Лука, РС, БиХ

krnetaljiljana@yahoo.com

Габријела Бундало

ОШ Пазар, Тузла, ФБиХ

alejirbag@gmail.com

ПЕРЦЕПЦИЈА САДАШЊОСТИ И ВИЗИЈА БУДУЋНОСТИ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА

У контексту сагледавања битних питања квалитета образовања даровитих ученика, свакако је и школска успјешност даровитих. У том смислу реализовано је истраживање на узорку од 262 даровита ученика, са циљем да се испита перцепција садашњости и визија будућности даровитих ученика, као одреднице свијести о себи. Добијени резултати истраживања указују да постоји статистичка значајна разлика у перцепцији садашњости између даровитих и осталих ученика, док резултати који су добијени у испитивању визије будућности између даровитих и осталих ученика, не показују да постоји статистичка значајна разлика у перцепцији будућности. Ово чини сегмент емоционално-вриједносног оквира личности даровитих и осталих ученика, и може утицати на школску успјешност.

Кључне ријечи: даровити, успјешност, свијест о себи

Ljiljana Krneta, PhD

Fakultet Političkih nauka, Banja Luka, RS, BiH

Gabrijela Bundalo

OŠ Pazar, Tuzla, FBiH

PERCEPTION OF PRESENT AND VISION OF FUTURE OF GIFTED STUDENTS

In the context of important issues concerning the quality of education of gifted children is certainly giftedness and school success. In this sense, a survey is realised on a sample of 262 gifted students, in order to investigate the perceptions of the present and the vision of future of gifted students, as determinants of self-consciousness. The results showed that there is statistically significant difference in perception of present between gifted and other students, while results obtained in researching the vision of the future of gifted and other students does not show a statistically significant difference in the perception of the future among these students. This is a segment concerning values and emotional framework of gifted and other students, and may affect school performance.

Key words: giftedness, school success, self-awareness

Dr Zora Krnjaić, naučni saradnik

Institut za psihologiju

Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu

zkrnjajic@f.bg.ac.rs**KARIJERNO VOĐENJE I SAVETOVANJE DAROVITIH STUDENATA**

U radu se razmatra uloga karijernog vođenja i savetovanja studenata u unapređivanju kvaliteta visokog obrazovanja, a posebno se razmatraju načini podrške ostvarivanju potencijala darovitih studenata i njihovog profesionalnog razvoja. Karijerno vođenje i savetovanje obuhvata niz aktivnosti koje se odnose na informisanje, savetovanje, uključivanje studenata u različite programe (npr. radionice, programe obuka, prakse, volontiranja) i sl. Stipendiranje je jedan od vidova podrške darovitim studentima u planiranju i vođenju karijere, daljem obrazovanju i profesionalnom usavršavanju. Stipendisti Fonda za mlade talente Republike Srbije, najuspešniji studenti u pogledu efikasnosti studiranja i proseka (preko 9.00), imaju i mogućnost da se za podršku obrate Centru za karijerno vođenje i savetovanje stipendista Fonda. Podaci i iskustvo u radu sa njima govore da je i najuspešnijim studentima potrebna podrška ove vrste.

Ključne reči: darovitost, karijerno vođenje i savetovanje, studenti, stipendije

Napomena: Rad je urađen u okviru projekta „Identifikacija, merenje i razvoj kognitivnih i emocionalnih kompetencija važnih društву orijentisanim na evropske integracije“ (br. 179018) koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Ph.D. Zora Krnjaić, Research Associate

Institute of Psychology

Faculty of Philosophy, University of Belgrade

CAREER GUIDANCE AND COUNSELLING OF THE GIFTED STUDENTS

The role of career guidance and counselling for the education quality improvement is discussed in this paper. The especial focus is put on possibilities for support to potential fulfilment of the gifted students and their professional development. Career guidance and counselling includes set of activities concerning information, counselling and students involvement in different programmes (eg. workshops, education programmes, practical work programmes) etc. Scholarships are one type of support to gifted students in planning and managing their career, further education and professional development. Recipients of scholarship given by Fund for Young Talents of Republic of Serbia, the most successful students (with highest achievements in higher education), have the possibility to get support from the Centre for Career Guidance and Counselling of the Fund for Young Talents. Data indicate that even the most successful gifted students need this type of support.

Key words: giftedness, careers guidance and counselling, students, scholarship

This work was conducted under the project "Identification, measurement and development of the cognitive and emotional competences important for a Europe-oriented society" (no. 179 018) funded by the Ministry of Education, Science and Technological Development of Republic of Serbia.

Dr Svetlana Kurteš

Univerzitet u Portsmutu, Velika Britanija

Evropska mreža za interkulturne obrazovne aktivnosti (ENIEDA)

s.kurtes@googlemail.com**RAZVOJ KLJUČNIH KOMPETENCIJA U LINGVISTIČKOM I INTERKULTURNOM OBRAZOVANJU:
KONSTRUKTIVISTIČKI PRISTUP**

Rad se bavi nekim teorijskim i praktičnim pitanjima iz oblasti jezičkog i interkulturnog obrazovanja, naročito pitanjima razvoja jezičkih i interkulturnih veština i kompetencija i značaja koji one mogu imati na profesionalna i akademска postignuća pojedinca. Visok stepen razvijenosti ovih veština od ključne su važnosti za uspešnu komunikaciju u interkulturnim okolnostima. Ovom problematikom naročito se bave nadležne evropske institucije, medju kojima je i Savet Evrope, koji u okviru Komiteta za obrazovanje ima i posebno Odjeljenje stranih jezika. Neke od značajnijih inicijativa ovog tela su Zajednički evropski okvir za jezike i Referentni nivoi opisa nacionalnih i regionalnih jezika.

Drugi deo rada ukratko se bavi nekim praktičnim pedagoškim pristupima ovoj problematici, odnosno praktičnom primenom ključnih pojmoveva konstruktivističkog pristupa metodici nastave stranih jezika i njihovog uticaja na

savremenu nastavu stranih jezika, programe i ciljeve izučavanja stranih jezika. Naglašava se da bi ove ciljeve trebalo konkretnizovati kroz studijske programe za koje se student opredelio, a koji bi bili prilagodljivi i potrebama tržista rada. Konstruktivistička paradigma, koja potrebe studenta stavlja u prvi plan, po svojoj suštini je interaktivna i dijaloška, a karakteriše je prilagodljivost različitim stilovima učenja, akademskim tradicijama i multimodalnim okvirima.

Ključne reči: kompetencije, jezičko obrazovanje, interkulturno obrazovanje, Savet Evrope, konstruktivizam u obrazovanju.

Svetlana Kurteš

University of Portsmouth, UK

European Network for Intercultural Education Activities (ENIEDA)

DEVELOPING KEY COMPETENCES IN LINGUISTICS AND INTERCULTURAL EDUCATION: A CONSTRUCTIVIST APPROACH

The presentation revisits some theoretical and practical issues in the field of linguistic and intercultural education, focusing on the development of linguistic and intercultural skills and competences and the importance they could have on the individual and his/her academic and professional attainment. Well-developed linguistics and intercultural skills are instrumental in creating a competent communicator able to function effectively in intercultural settings – a concept further elaborated in a number of recommendations and documents proposed by relevant European institutions dealing with the promotion of multilingualism and multiculturalism in the member states. One such institution is the Council of Europe, whose Modern Languages Section of the Committee for Education continues to lead and foster initiatives that encourage and improve linguistic education across sectors. Among the most prominent initiatives of this kind are the *Common European Framework for Languages* (CEF) and the *Reference Level Description for National and Regional Languages* (RLD).

The second part of the presentation briefly discusses some practical pedagogical approaches to linguistic and intercultural education, and, more precisely, how the implementation of some key concepts of the Constructivist learning theories on language pedagogy transformed the nature of the modern classroom, curriculum design and learning outcomes. When designing a course and planning learning activities, the Constructivist teacher primarily focuses on how to maximise expected learning outcomes, both in terms of acquiring subject specialist knowledge and transferable skills and competences. These outcomes should be contextualised within the students' chosen programme of study, but also be flexible enough to respond to constantly evolving labour market requirements. The Constructivist paradigm, being in its essence learner-centred, is interactive and dialogic, creating a supportive and flexible learning environment, able to cater for a variety of learning styles, scholarly traditions and multimodal frameworks.

Key words: competences, linguistic education, intercultural education, Council of Europe, Constructivism in education.

Prof. dr Dušanka Lazarević

Univerzitet u Beogradu, Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja

dusanka.lazarevic@fsfv.bg.ac.rs

AKADEMSKI SELF-KONCEPT I ŠKOLSKO POSTIGNUĆE DAROVITIH UČENIKA

U savremenoj literaturi o obrazovanju darovitih učenika sve je prisutnije interesovanje za vezu između školskog postignuća i akademskog self-koncepta ovih učenika. Rezultati istraživanja ukazuju da je akademski self-koncept jedan od faktora školskog postignuća i da između njih postoji uzajamna povezanost, što je potvrđeno i kod darovitih učenika. Međutim, istraživanja o relaciji akademskog self-koncepta i školskog postignuća kod darovitih učenika ukazala su na izvesne specifičnosti u formiranju njihovog akademskog self-koncepta u zavisnosti od karakteristika sredine za učenje. Saznanje da se akademski self-koncept darovitih menja u zavisnosti od karakteristika sredine za učenje u pogledu strukture odeljenja prema sposobnostima učenika, pokrenulo je istraživanja o karakteristikama sredine za učenje u kojoj postoje uslovi za razvoj pozitivnog akademskog self-koncepta darovitih učenika. U radu se prikazuju rezultati ovih istraživanja i navode se njihove pedagoške implikacije za razvoj akademskog self-koncepta darovitih učenika.

Ključne reči: akademski self-koncept, školsko postignuće, daroviti učenici, sredina za učenje.

Napomena: Rad je realizovan u okviru projekta „Identifikacija, merenje i razvoj kognitivnih i emocionalnih kompetencija važnih društvu orientisanom na evropske integracije“, evb: 179018 čiju realizaciju finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

Dušanka Lazarević, PhD
University of Belgrade
Faculty of Sport and Physical Education

ACADEMIC SELF-CONCEPT AND ACADEMIC ACHIEVEMENT OF GIFTED STUDENTS

Recent literature dealing with gifted students focuses more on relationship between school achievement and academic self-concept of those students. Research results demonstrate that academic self-concept influences school achievement and that these two have mutual influence, which was confirmed also for gifted students. However, research on relations between academic self-concept and school achievement pointed on certain specificities in development of academic self-concept depending on the characteristics of learning environment. Findings that academic self-concept changes depending on the structure of the class based on the abilities of the students, influenced researchers to investigate specific environment characteristics that instigate positive development of academic self-concept of gifted students. This paper presents results of those researches and discusses educational implications for development of academic self-concept of gifted students.

Key words: academic self-concept, academic achievement, gifted students, learning environment.

Acknowledgement

This article is the result of the project "Identification, measurement and development of the cognitive and emotional competences important for a Europe-oriented society" No.179018, financially supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development Republic of Serbia.

Mr Nataša Lalić-Vučetić, istraživač saradnik
nlalic@rcub.bg.ac.rs

Dr Snežana Mirkov, naučni saradnik
Institut za pedagoška istraživanja, Beograd
smirkov@rcub.bg.ac.rs

PREPOSTAVKE KVALITETNIJEG OBRAZOVANJA DAROVITIH: PODSTICANJE INICIJATIVE NASTAVNIKA

U radu se razmatra potreba za savremenim pristupom i oblicima rada sa darovitim učenicima u cilju razvijanja njihove kreativnosti, inicijative, unutrašnje motivacije i potrebe za doživotnim učenjem. Ostvarivanje tog cilja u isto vreme doprinosi i unapređivanju kvaliteta nastave. Mreža podrške, koja obuhvata profesionalne i naučne institucije, kao i organizacije koja se bave darovitim, predstavlja preduslov za uspostavljanje viših standarda kvaliteta u obrazovanju darovitih. Kad je u pitanju uloga škole, usavršavanju i menjanju strategija u obrazovanju uopšte, a posebno obrazovanju darovitih, mogu doprineti: kontinuirano obrazovanje nastavnika, a posebno osposobljavanje nastavnika kao „refleksivnih praktičara“, razvijanje višeg stepena podrške nastavnicima i podsticanje motivacije za inoviranje nastave, podsticanje fleksibilnosti u kreiranju i realizaciji programa za darovite, podsticanje njihove autonomije u izradi i realizaciji konkretnih zadataka u vaspitno-obrazovnom radu.

Ključne reči: daroviti učenici, nastava, nastavnik.

**Napomena.* Članak predstavlja rezultat rada na projektima „Unapređivanje kvaliteta i dostupnosti obrazovanja u procesima modernizacije Srbije (Ev. br. III 47008) i „Od podsticanja inicijative, saradnje i stvaralaštva u obrazovanju do novih uloga i identiteta u društvu“ (Ev. br. 179034) koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije (2011-2014).

Nataša Lalić-Vučetić, MA
Dr Snežana Mirkov
Institute for Pedagogic Research, Belgrade

ASSUMPTIONS QUALITY GIFTED EDUCATION: STIMULATING INITIATIVES TEACHER

The paper discusses the need for a modern approach and forms of work with gifted students to develop their creativity, intrinsic motivation and the need for lifelong learning. Achieving this goal at the same time contributes to improving the quality of teaching. Support network, which includes professional and scientific institutions, and organizations involved in the gifted, is a prerequisite for the establishment of higher standards of quality in gifted education. When it comes to the role of schools, upgrading and changing strategies in education in general and gifted education can contribute to: continuing education teachers, and special training of teachers

as "reflective practitioners" develop a higher level of support for teachers, and providing motivation for the innovation of teaching, encouraging flexibility in designing and implementing programs for the gifted, encouraging their autonomy in the development and implementation of specific tasks in the educational work.

Key words: gifted students, teaching, students.

*This article is the result of the projects "Improving the quality and accessibility of education in modernization processes in Serbia" (No. 47008) and "From encouraging initiative, cooperation and creativity in education to new roles and identities in society" (No. 179034), which are financially supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia (2011-2014).

Biljana Lungulov, MA

biljana.lungulov@gmail.com

Prof. dr Olivera Gajić

gajico@ff.uns.ac.rs

Filozofski fakultet u Novom Sadu

Odsek za pedagogiju

FENOMEN KVALITETA VISOKOG OBRAZOVANJA I OBRAZOVNE POTREBE DAROVITIH STUDENATA²

Autorke u radu razmatraju fenomen kvaliteta visokog obrazovanja ukazujući na značaj različitih dimenzija i indikatora od kojih treba poći prilikom razumevanja složenosti procesa osiguranja kvaliteta. Savremene reformske tendencije, najviše su usmerene u pravcu razvoja kulture osiguranja kvaliteta, uvažavajući nove obrazovne potrebe korisnika, društva i zajednice. U radu će biti posebno razmatran značaj razvoja područno-specifičnih i opštih kompetencija studenata, koje predstavljaju jedan od važnih standarda kvaliteta visokog obrazovanja. U svetu razvoja ključnih kompetencija i veština za 21. vek, obrazovne potrebe darovitih studenata nameću više standarde obrazovanju. Iz perspektive kvaliteta nastave i obrazovanja, suština je šta daroviti studenti dobijaju visokim obrazovanjem, koliko se potencijali mogu razviti i obezbediti stimulativna sredina za učenje i profesionalno i lično napredovanje.

Ključne reči: *kvalitet, visoko obrazovanje, daroviti student, kompetencije.*

Biljana Lungulov, MA

Prof. Dr Olivera Gajić

Philosophical Faculty Novi Sad

Pedagogy Department

PHENOMENON OF QUALITY IN HIGHER EDUCATION AND EDUCATION NEEDS OF GIFTED STUDENTS³

The authors survey the phenomenon of higher education quality indicating the importance of different dimensions and indicators that should be the base point during the understanding of complexity of a process of quality assurance. Modern reform tendencies are mostly directed towards the cultural development, quality assurance, appreciating new education needs of the users, society and community. The importance of development of area-specific and general competences of students, which represent one of the important quality standards of higher education, will be especially considered in the paper. In light of development of key competences and skills for the 21st century, the education needs of gifted students impose higher standards in education. From the perspective of the teaching and education quality, the gist is what gifted students get from higher education, how much the potentials could be developed and provision of stimulating studying environment and professional and personal progress.

Key words: *quality, higher education, gifted students, competences.*

² Rad je nastao u okviru projekta „Kvalitet obrazovnog sistema Srbije u evropskoj perspektivi (KOSSEP)“ br. **179010**, koji se realizuje na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i finansiran je od strane Ministarstva za prosvetu, nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

³ This paper is a part of a project “The Quality of Education System of Serbia in European Perspective (KOSSEP)” number **179010**, which is realized at The Faculty of Philosophy in Novi Sad and it is financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development of The Republic of Serbia.

Doc. Dr Jelena Maksimović
jelena.maksimovic@filfak.ni.ac.rs
Mr Jelena Petrović
jelena.petrovic@filfak.ni.ac.rs
Univerzitet u Nišu, Filozofski fakultet

ULOGA ŠKOLSKIH PEDAGOGA U OBRAZOVANJU DAROVITIH

Usmerenost prema razvoju obrazovanja darovitih važna je zbog njihove vrednosti za društvo u kojem žive. Razvoj darovitosti u velikoj meri zavisi od efikasnog delovanja školskog pedagoga. U istraživanju je korišćena deskriptivna metoda koja će omogućiti sagledavanje različitih metodoloških pristupa u proučavanju problema o pedagogu kao faktoru podsticanja darovitosti. U istraživanju je korišćena skala procene Likertovog tipa za ispitivanje stavova pedagoga o podsticanju darovitosti (SSPD) sačinjena od 26 ajtema. Istraživanje je realizovano u osnovnim školama na teritoriji Leskovca i Niša. Rezultati istraživanja pokazali su da pedagozi darovitost najčešće prepoznaju putem opštih intelektualnih sposobnosti koje obezbeđuju uspeh u učenju, ali uz intelektualne sposobnosti procenjuju i svojstva ličnosti darovitih učenika, da pedagozi najčešće koriste sledeće načine identifikacije darovitih učenika: testove inteligencije i specifičnih sposobnosti, testove ličnosti i testove kreativnosti, zatim da pedagozi u okviru planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada škole, razumeju i podržavaju program rada sa darovitim učenicima, da vrše stalnu edukaciju nastavnika za rad sa darovitim učenicima, kao i da imaju pozitivan stav o saradnji sa nastavnicima u podsticanju darovitosti kod dece, i sa roditeljima u podsticanju darovitosti kod dece.

Ključne reči: Darovitost, Školski pedagog, Obrazovanje, Nastavnici

Dr Jelena Maksimović
Jelena Petrović, MA
Niš University
Philosophical Faculty

ROLE OF SCHOOL PEDAGOGUES IN GIFTED EDUCATION

The focus towards the development of gifted education is important for their value to the society in which they live. Developing talent largely depends on the efficient use of school counselor. The study used the descriptive method that will allow viewing of different methodological approaches to the problems of the educator as a factor encouraging talent. We used the Likert Scale to investigate the attitudes of teachers on encouraging talent (SSPD) made up of 26 items. The survey was conducted in elementary schools in Leskovac and Niš. The results showed that teachers often recognize giftedness through general intellectual ability that ensures success in learning, but to assess intellectual ability and personality characteristics of gifted students, the teachers usually use the following ways of identifying gifted students: tests of intelligence and specific abilities, personality tests and tests creativity, then teachers in the planning and programming of the educational work of the school, understand and support the program of work with gifted students, to conduct continuing education teachers to work with gifted students, and to have a positive attitude towards cooperation with teachers to encourage gifted children and parents in encouraging gifted children.

Key words: Giftedness, School Educator, Education, Teachers

Др Славица Максић, научни саветник
Институт за педагошка истраживања, Београд
smaksic@ipisr.org.rs

УПРАВЉАЊЕ КРЕАТИВНОШЋУ У ШКОЛИ: КАРИКА КОЈА НЕДОСТАЈЕ ИЛИ НЕМОГУЋА МИСИЈА

Резултати испитивања и искуства из школске праксе указују да су неки наставници, одељења и школе више, а други мање, активни и успешни у погледу пружања подршке креативности ученика. Како се креативна испољавања ученика не прате систематски, нити имају битног утицаја на њихово постигнуће и статус у школи, остаје отворено питање зашто се поједини наставници труде, шта или ко иницира креативно изражавање ученика у школским ситуацијама, и како или чиме се оваква понашања могу умножити. У раду се анализирају резултати испитивања имплицитних теорија креативности наставника основне школе који се односе на улогу школе у подстичању креативности. Већина наставника је

изразила уверење да школа може много да допринесе развоју креативности, а као једну од мера за подстицање креативности виде управљање креативношћу. Управљање креативношћу односи се на препознавање креативних потенцијала ученика, њихово усмеравање, мотивисање и обезбеђивање других услова за креативно изражавање. У завршном делу рада, дискутују се модалитети изграђивања механизма за управљање креативношћу и услови за њихову ефикасну примену.

Кључне речи: управљање креативношћу, наставници, основна школа, ученици, имплицитне теорије.

Slavica Maksić, PhD, Principal Research Fellow
The Institute for Educational Research, Belgrade, Serbia
smaksic@ipisr.org.rs

MANAGING CREATIVITY AT SCHOOL: MISSING LINK OR IMPOSSIBLE MISSION

Research findings and school practice point at that some teachers, classes, and schools are more than others active and successful in nurturing students' creativity. Neither the fact that students' creative production is not evaluated systematically nor it has any significant impact on students' academic achievement nor does status at school raise the question why some teachers make efforts, what or who does initiate creative expression of students in school setting, and how these creative behaviors can be multiply. Paper is devoted to the analyses of research findings from the study of primary school teachers' implicit theories of creativity which are related to the role of the school in students' creative expression. Majority of teachers declared that school could contribute a lot to the development of students' creativity, and they saw managing creativity as one of the measures for supporting creativity. Managing creativity is dealing with the recognition of students' creative potentials, their guidance, motivation, and giving other kinds of provision for creative expression. In the concluding part of the paper, modes of building the managing creativity mechanism and conditions for their efficient implementation are discussed.

Key words: Managing creativity, teachers, primary school, students, implicit theory.

Проф. др Данило Ж. Марковић
Српска академија образовања, Београд
dacamarkovic@yahoo.com

СПЕЦИФИЧНОСТ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА ДАРОВИТИХ

Аутор у раду отпочиње разматрање освртом на појмовну одређеност квалитета образовања указујући на његову социјално-сазнајну развојност и сазнајно-социјалну условљеност у савременом глобализирајућем друштву са карактеристикама информацијског друштва.

У контексту оваквог приступа аутор предлаже општу дефиницију квалитета образовања у савременом брзомењајућем друштву и посебну дефиницију квалитета образовања даровитих. Основне парадигме те посебне дефиниције образовања даровитих су: међуусловљеност опште дефиниције квалитета образовања са личносно-сазнајним особинама даровитих; креативно-иновативно промишљање квалитета општих садржаја образовања са становишта потреба даровитих, промишљање посебних садржаја образовања даровитих са становишта њихове улоге у стварању нових знања и хуманистичких односа у друштву.

Кључне речи: квалитет, образовање даровитих

Prof.Dr Danilo Z. Markovic
Serbian Academy of Education, Belgrade

SPECIFIC FEATURES OF THE QUALITY OF GIFTED EDUCATION

At the outset of the paper, the author starts his considerations with the review of the notional determination of quality of education, pointing to its social-cognitive development feature and the fact that it is cognitive-socially conditioned in contemporary global society with all the characteristics of information society.

In the context of such an approach, the author suggests a general definition of quality of education in the modern fast changing society and a special definition of quality of education of the gifted. The main paradigms of the special definition of education of adults are: interdependence between general definition of education quality and

personal-cognitive features of the gifted: creative-innovative reflection on the quality of general contents of education from the standpoint of the needs of the gifted, consideration of specific contents of gifted education from the standpoint of their role in creating new knowledge and humanistic relations in society.

Key words: quality, gifted education.

Maja Matrić

Studentica doktorskog studija na Pedagoškom fakultetu u Mariboru, Slovenija

maja.matic@gmail.com

KAKO OSNOVNOŠOLSKI UČITELJI DOJEMajo SPLOŠNO NADARJENE UČENCE, UČENCE Z MOTNJO VEDENJA IN OSEBNOSTI TER LIKOVNO NADARJENE UČENCE?

Pregled literature o nadarjenih učencih izpostavlja pomembno vlogo učiteljev pri prepoznavanju nadarjenih učencev. Tako je z učiteljevo usposobljenostjo pogojeno uspešno delo z nadarjenimi učenci. Pričujoči članek ponuja pregled literature iz področja dela z nadarjenimi, pri čemer je posebej osvetljen odnos učiteljev do koncepta nadarjenosti. Raziskave kažejo, da lahko ravno odnos učitelja pozitivno ali negativno vpliva na njegovo prepoznavanje nadarjenih in delo z nadarjenimi. V literaturi ravno tako zasledimo podatke, da so lahko, splošnemu prepričanju navkljub, tudi nadarjeni učeno in vedenjsko težavni, kadar njihovi potenciali niso ustrezno izkorisčeni. Vendar lahko neveč učitelj takšnega učenca enostavno označi za vedenjsko težavnega, porednega ali lenega. Ravno zaradi tega nas je zanimalo, v katerih primerih mnenje učiteljev o nadarjenih učencih sovpada z mnenjem o učencih z motnjo vedenja in osebnosti; pri tem smo posebej izpostavili tudi likovno nadarjenost. V raziskavi so sodelovali 103 učitelji iz slovenskih osnovnih šol, izvajali pa smo jo v marcu in aprilu, 2013. V raziskavi uporabljeni instrument je ugotavljal, katere opise oziroma pridrževale bi učitelji najpogosteje uporabili za opisovanje učencev iz posameznih skupin.

Ključne besede: nadarjenost, likovna nadarjenost, učenci z motnjo vedenja in osebnosti, mnenje učiteljev, dojemanja učiteljev

Maja Matrić

Doctoral student at

the Faculty of Education in Maribor, Slovenia

HOW DO ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS PERCEIVE GIFTED STUDENTS, STUDENTS WITH EMOTIONAL/BEHAVIOUR DISABILITIES AND ARTISTICALLY GIFTED STUDENTS?

Various authors have emphasized the important role educators have in identifying gifted students. Therefore teachers' abilities to recognize gift determines their work with the gifted students. Our research is based on existing literature on the education of the gifted, emphasizing teachers' attitude towards giftedness. Namely, previous research has pointed out that teachers' attitudes can have a positive or negative effect on their ability to recognize gift and their work with the gifted. Also, gifted students can, contrary to prevailing belief, have learning and/or behaviour difficulties when their gift is not properly employed. An unskilled teacher can therefore label such a student as problematic, naughty or lazy. Our research aimed at exploring the degree to which teachers' opinions about the gifted coincide with their opinion of the students with emotional/behaviour difficulties, paying special attention to artistic giftedness as well. The research was conducted in March and April, 2013, and it included 103 teachers from Slovenian elementary schools. The instrument we used was designed to determine which expressions/adjectives teachers would most commonly use to describe students from particular groups.

Key words: giftedness, artistic giftedness, EBD students, teacher opinion, teacher attitude

Prod. Dr Lizica MIHUT,

University "Aurel Vlaicu" Arad

rectorat@uav.ro

NOUTAȚI PRIVIND EDUCAȚIA DIN ROMÂNIA

Întâlnirile anuale de la Vârșeț (ajunse aproape la un sfert de veac) se desfășoară sub umbrela, devenită slogan a „copiilor supradotați” și „a creativității”. E un pretext de a stimula interesul operatorilor educaționali din diferite sisteme de învățământ de a se pronunța asupra chestiunilor care ar conduce la îmbunătățirea educației

tinerilor și a societăților publice. În acest an (2013), voi exprima câteva opinii despre politica educațională din România și despre modul de aplicare a acesteia în sistemul nostru național de învățământ.

Cuvinte cheie: sistem de învățământ, Universitatea Aurel Vlaicu, Arad, criza din educație

Lizica MIHUT, Ph.D.,
University "Aurel Vlaicu" Arad

NOVELTIES ON EDUCATION IN ROMANIA

The Annual Meetings in Vrsec (which reached almost a quarter of a century) are conducted on the topic of „gifted children” and „creativity, which became also a slogan. They are a good excuse to stimulate the educational operators` interest from different educational systems to debate on the issues that would lead to an improvement in teenagers` and public societies` education. This year (2013) I will express some opinions on the educational policy in Romanian and on the way it is applied in our national educational system.

Key words: educational system, Aurel Vlaicu University of Arad, educational crisis

Dr Jovana Milutinović, vanredni profesor
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
jovanam@uns.ac.rs

Dr Sladana Zuković, docent
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu
sladjanaz71@gmail.com

KVALITETNO OBRAZOVANJE DAROVITIH U KONTEKSTU MODELAA ŠKOLOVANJA DECE KOD KUĆE

Poslednjih nekoliko decenija su potreba za poboljšanjem kvaliteta obrazovanja i nezadovoljstvo školom u evropskom prostoru obrazovanja rezultirali, između ostalog, pluralnom pedagoškom scenom. U ovom radu predstavljen je model školovanja dece kod kuće, s posebnim osvrtom na obrazovne mogućnosti koje ovaj model pruža darovitim učenicima. Ova opcija školovanja danas stiče sve veću popularnost, budući da je sve više roditelja koji veruju da škola ne može da obezbedi adekvatno obrazovanje za njihovu decu. Kada je reč o razlozima zbog kojih se roditelji opredeljuju da obrazuju decu kod kuće, ne mogu se zanemariti ni religijski, niti liberalni motivi, pri čemu roditelji darovitih ovaj model biraju više iz pragmatičnih razloga. Polazeći od stava da mogućnost izbora predstavlja sredstvo poboljšanja kvaliteta obrazovanja i uzimajući u obzir rezultate dosadašnjih studija o obrazovanju darovite dece kod kuće, autorke teksta zaključuju da bi ovaj model školovanja mogao biti od izuzetne koristi za darovite.

Ključne reči: alternative u obrazovanju, daroviti učenici, kvalitet obrazovanja, školovanje dece kod kuće.

Dr Jovana Milutinović, Associate Professor
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad
Dr Sladana Zuković, Assistant Professor
Faculty of Philosophy, University of Novi Sad

QUALITY EDUCATION FOR THE GIFTED IN THE CONTEXT OF HOMESCHOOLING

In recent decades, the need to improve the quality of education, and dissatisfaction with school in the European education space, resulted, among other things, in plural pedagogical scene. This paper presents a model of homeschooling with a special emphasis on the educational opportunities which are offered to the gifted pupils by this model. Such option of schooling is gaining an increasing popularity today, since more and more parents believe that the school cannot provide an adequate education for their children. Concerning the reasons why parents choose to educate their children at home, there should be overlooked neither religious nor liberal motives, whereby parents of the gifted opt for this model more for pragmatic reasons. Arguing that the possibility of choice is a means for improving the quality of education, and taking into consideration results of the previous studies on education of the gifted children at home, the authors conclude that the this educational model could be of great use for the gifted.

Key words: educational alternatives, gifted pupils, education quality, homeschooling.

Мс Данијела Мишић

Универзитет у Нишу

Учитељски факултет у Врању

danielam@ucfak.ni.ac.rs

DRAMSKE RADIONICE ENGLESKOG JEZIKA – PRIMERI PODSTICANJA KREATIVNOSTI DAROIVITE DECE MLAĐEG UZRASTA

Autor u radu ukazuje da je za ovaj uzrast neophodna praktična primena jezika kako bi se omogućilo doživljavanje dramskog teksta saglasno psihofizičkom formiraju dečje individualnosti. Darovita deca poseduju naročito izražen smisao i potencijal za inovativne i kreativne primene jezika u raznim sferama umetnosti, nauke, svakodnevnog života. Kao i u maternjem jeziku, tako i pri učenju engleskog kao stranog, vrste kratkih tekstova omogućavaju učenje i bogaćenje dečjeg rečnika, razvoj ukupne duhovne prirode deteta kroz komunikaciju sa tekstrom preko akcija junaka. Jezička interakcija kroz dramsku radnju na odabranim primerima zadržava dečju pažnju, podstiče maštu, a vizuelnim elementima oslikava stvarne i imaginarnе situacije kroz jednostavni tekst engleskog jezika.

Кључне речи: Dramske radionice, engleski jezik, podsticanje dece, darovitost.

MSc Danijela Mišić

University in Niš

Teacher-training faculty in Vranje

ENGLISH LANGUAGE DRAMA WORKSHOPS – EXAMPLES OF STIMULATING CREATIVITY OF GIFTED CHILDREN OF YOUNGER AGE

The author in this paper points to the fact that for this age practical application of language is necessary in order to provide experience of dramatic text in accordance with psychophysical formation of children's individuality. Gifted children possess extremely conspicuous sense and potential for innovative and creative applications of language in different spheres of art, science, everyday life. Just like in mother tongue, in learning English as a foreign language, kinds of short texts provide learning and enrichment of children's vocabulary, development of overall spiritual nature of a child through communication with the text through heroes' actions. Linguistic interaction through dramatic action on chosen examples keeps children's attention, stimulates imagination, and with visual elements pictures real and imaginary situations through simple texts in English language.

Key words: Drama workshops, English language, stimulation of children, giftedness.

Проф. др Адријан Негру

Висока школа стручних студија за васпитаче „Михаило Палов“ Вршац

Учитељски факултет Београд

negruanastasia@yahoo.com

ДЕОНТОЛОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ У РАДУ СА ДАРОВИТОМ ДЕЦОМ

Без обзира на методолошке облике и њихову примену у образовном процесу, наставник се сукобљава са етичким дилемама које се не могу избећи и, можда, нису одговарајуће решење за учеснике образовног процеса. Једна од дилема представља сукоб имеђу вредности, тј. када је наставник у ситуацији да мора да изабере између две могућности. Такође, даровито дете долази у сукоб са способностима друге деце и тада се намеће потреба балансирања између њиховог општеј и појединачног напретка. Образовни систем ставља ученика у центар система вредности, а наставник треба да уложи време и креативност како би идентификовала ефикасане стратегије за све образовне субјекте. Теоретски, то је лаган посао, али током рада наставници морају да покажу неопходне компетенције, као и да донесу одлуке које са собом носе одговорност.

Кључне речи: етика, образовање, наставник, даровити.

Prof. dr Adrijan Negru
Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" Vrsac
Teacher Training Faculty, Belgrade

DEONTOLOGICAL IMPLICATIONS IN WORK CHILDREN

Despite different approaches and their application in the education of students, the teacher confronts the ethical dilemmas that can not be avoided, and perhaps not appropriate for the participants solved the educational process. One of the dilemmas is the Conflict among values, ie. when the teacher is in a position to have to choose between two options. Also a gifted child comes into conflict with the abilities of other children, and then there is a need of balancing their overall progress and pojedinačkog. The education system puts students in the center of the value system, a teacher needs to show loyalty to the manifold, to invest time and creativity to identify efiksane strategy for all educational subjects. Theoretically, it is an easy job, but during the work teachers must demonstrate the necessary competencies, and to make decisions that carry risk.

Keywords: ethics, education, teacher, gifted.

Др Маринел Негру
Учитељски факултет Београд
anastasianegru@yahoo.com

ПЕРСОНАЛИЗАЦИЈА УЧЕЊА КАО ПРИСТУП У ОБРАЗОВАЊУ ДАРОВИТИХ

У раду се разматра програм надарених и талентованих ученика млађих разреда основне школе. Програм чини еклектичку збирку појединачних и персонализованих програма, од којих је сваки сачињен у сарадњи с ученицима, њиховим родитељима и учитељима, што је основни циљ овог рада. Овакав приступ у дизајнирању и развоју програма могуће је применити и у другим околностима, али и да користи као освежење у образовању даровитих и талентованих. Начин на који овај програм задовољава холистичке потребе ученика води ка већој персонализацији у образовању на млађем школском узрасту.

Кључне речи: персонализација учења, образовање даровитих, млађи школски узраст.

Marinel Negru, PhD
Teacher Training Faculty Belgrad

PERSONALIZING LEARNING AS AN ACCES IN THE EDUCATION OF GIFTED

This paper outlines a programme for gifted and talented pupils in lower grades of primary school. The programme is comprised not of a single solution but as an eclectic collection of individual and personalised programmes. Each programme is developed in consultation with the pupils, their parents, and teacher, as this paper will describe. The model for programme design and development is replicable in other settings and serves as a model of good practice in gifted and talented education. The ways in which the programme meets holistic needs of pupils, in partnership with their families, leads the way to greater personalisation of learning in lower grades.

Key words: personalizing learning, gifted education, lower grades.

Doc. dr Tanja Nedimović
Visoka škola strukovnih studija za vaspitače
„Mihailo Palov“, Vršac
nedimovic.tanja@gmail.com

ULOGA NASTAVNIKA U RAZVOJU STVARALAČKIH SPOSOBNOSTI STUDENATA

Izmenama koje doživljava visoko obrazovanje, promenila se i funkcija nastavnika i te promene nisu i ne smeju da budu formalne već suštinske prirode. Kada se govori o odnosu studenata i nastavnika u visokom obrazovanju, akcenat treba da bude na razvoju intelektualnih i stvaralačkih sposobnosti studenata. Postavlja se pitanje kakva interakcija na relaciji nastavnik-student omogućava aktivnu saznajnu delatnost studenata i razvoj njihovih stvaralačkih kapaciteta? U ovom području, izdvajaju se dve osnovne celine i to: motivaciono-vrednosne i operacionalne kompetencije nastavnika. U okviru motivaciono-vrednosnih kompetencija nastavnika, kao bitne

karakteristike za razvoj stvaralačkih sposobnosti studenata izdvajaju se umeće da se izloži nastavni sadržaj, zanimljivost, entuzijazam, saradnja, takičnost, principijelnost, zahtevnost, društvenost, predusretljivost, stvaranje pozitivne klime, prevladavanje pozitivnih emocija, smisao za humor, predusretljivost, iskrenost i životni optimizam. U okviru operacionalnih kompetencija nastavnika, akcenat se pomera od *prenosioca* znanja studentima ka *rakovodioцу* saznajne delatnosti studenata.

Ključne reči: stvaralačke sposobosti, visoko obrazovanje, nastavnik, studenti

Dr Tanja Nedimović

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”

Vršac

THE ROLE OF TEACHERS IN DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS

Along with the changes higher education has undergone, the function of teachers has also changed and these changes cannot and must not be formal, but essential. In regard to the relationship between students and teachers within higher education, accent should be put on the development of intellectual and creative abilities of students. A question has been imposed referring to the kind of interaction on the relation teacher – student which should enable active cognitive activity of students and development of their creative capacities. Two basic fields have been identified: motivational-value and operational competencies of teachers. Significant characteristics within motivational-value competencies of teachers relevant for development of creative abilities of students are the following: being able to present teaching contents, being interesting, enthusiasm, cooperation, tact, being principled, demanding, having social skills, helpful, creating positive atmosphere, prevalence of positive emotions, sense of humour, sincerity and life optimism. Within operational competencies of teachers the focus has shifted from *transfer* of knowledge to students towards *managing* their cognitive activity.

Key words: creative abilities, higher education, teacher, students.

Проф. др Радмила Николић

Универзитет у Крагујевцу

Учитељски факултет у Ужицу

scholae50@yahoo.com

НЕКА ПИТАЊА КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА ДАРОВИТИХ

Чињеница да нема општеприхваћеног одређења квалитета у образовању говори о различитим концептима и полазиштима, односно схватањима, шта је квалитет, шта чини садржај квалитета, које су његове димензије, како се може мерити и шта изражава.

Схватање квалитета образовања зависи од циљева који се постављају образовању, на основу којих се постављају *стандарди* у виду вредности које треба у образовању достићи и који помажу организовању конкретних процеса и на које треба усмерити пажњу да би се достигли одређени критеријуми.

Глобализација је донела унификацију и стандардизацију, односно уједначавање, ради упоредивости одређених категорија у образовању и читавих система образовања. То се постиже увођењем истих и бројних механизама контроле квалитета не само на националном него и интернационалном нивоу. Процена квалитета на основу стандарда и индикатора постигнућа који се могу мерити, тврде неки теоретичари, временом воде стереотипном и једнообразовном начину рада усмереном ка постизању одређеног скора и високог резултата који постаје сврха образовања.

Истовремено се поставља питање да ли се поред резултата (скора) узимају у обзир вредности и контекст, субјективност и различитост битни за квалитет. У том контексту, у овом раду анализирамо *квалитет* постигнућа даровитих.

Кључне речи: квалитет образовања, даровити, стандарди, индикатори, постигнућа.

Professor Radmila Nikolić, PhD
University of Kragujevac
Teachers' Training Faculty, Užice

SOME ISSUES CONCERNING THE QUALITY EDUCATION OF GIFTED STUDENTS

The fact that there is no universally accepted definition of quality in education, tells of different concepts, starting points, and opinions on what is quality, what makes quality, what are its dimensions, can it be measured, and what does quality express.

Understanding of quality education depends on the goals of education, on the basis of which we set *standards* in the form of values that should be achieved in education, that help in the organisation of specific processes, and on which our attention should be focused in order to meet certain criteria.

Globalisation has brought unification and standardisation, in other words, harmonisation for the purpose of comparability of certain categories in education, and the whole education systems. This is achieved by introducing numerous and uniform mechanisms of quality control, not only at the national, but at international level as well. Quality assessment based on standards and quantifiable indicators of achievement, according to some theoreticians, leads in time to a stereotyped and uniform mode of work, focused on achieving a certain score and good results, which become a whole purpose of education.

At the same time, there is the question of whether, beside the results (score), values, context, subjectivity and diversity important for quality are taken into account. In this context, the authors of this paper analyse the *quality* of achievement of gifted students.

Key Words: quality of education, gifted students, standards, indicators, achievements.

Polonca Pangrčič, profesorica razrednega pouka
OŠ Cerkvenjak – Vitomarci, Cerkvenjak, Slovenija
polonca.pangrcic@guest.arnes.si

STRATEGIJE POUČEVANJA NADARJENIH UČENCEV ZA 21. STOLETJE

Dolgo časa je glavni predmet poučevanja nadarjenih bilo spodbujanje višjih miselnih procesov. Pod starim modelom so miselne spretnosti učili na abstrakten, teoretičen način. Takšni modeli kot so npr. Bloomova taksonomija so bili predstavljeni v upanju, da bodo učenci lahko prenesli razumevanje in uporabo teh prefijenih miselnih modelov iz enega vsebinskega polja na drugo. Nasproti temu, pa nov model povezuje miselne strategije s prefijenimi vsebinami, skozi široko raznolikost strategij.

V prispevku bomo podrobnejše opisali nove modele in strategije poučevanja nadarjenih učencev.

Ključne besede: poučevanje nadarjenih učencev, strategije poučevanja nadarjenih učencev, kurikularni modeli poučevanja nadarjenih

Polonca Pangrčič
Primary School Cerkvenjak – Vitomarci
Slovenia

STRATEGIES OF GIFTED STUDENT EDUCATION FOR 21ST CENTURY

For a long time the main object of gifted education was the stimulation of higher mental processes. Under the old model the thinking skills were often taught in an abstract, theoretical way. Such models as Bloom's taxonomy were presented with the hopes that the students could transfer their understanding and application of these sophisticated thinking models, from one content field to another. In contrast, the new model ties thinking strategies with sophisticated content through a wide variety of strategies.

In this paper we will describe the new models and strategies of gifted student education.

Keywords: gifted students education, strategies of gifted student education, curriculum models of gifted education

Проф. др Александар М. Петровић

Универзитет у Приштини,
Филозофски факултет у Косовској Митровици
Косово-Србија
aleksandarpel1@gmail.com

КУЛТУРА УЧЕЊА И ДАРОВИТИ СТУДЕНТИ ПРЕМА ПОИМАЊУ КВАЛИТЕТА ВИСОКОШКОЛСКОГ ОБРАЗОВАЊА

Конгруентни модел нововековног научног става је да човек кроз рад исказује своју суштину, а, уз борбу и љубав, показују се у њему и темељне црте људског опстанка. Јудско биће доспева до своје суштине преко темељног феномена васпитавања и образовања, са чиме се остварује и само разумевање бивствовања, па су то и основне категорије саморазумевања. Вредности и интереси заједнице у светско-историјским кретањима на тај начин пружају и одређења смисла живота појединца, сачињавајући његов животни позив кроз љубав, игру, култивацију и умирање. Култура учења подразумева и културну педагогију, јер оно што знамо нисмо још сасвим и упознали (Хегел), па педагошке категорије квалитета знања добијају на значају, нарочито када су у питању заинтересовани и надарени студенти. Квалитет образовања утолико непосредно зависи од спровођења критеријума излагања и усвајања култивисаних педагошких категорија. Начини обликовања друштвено-историјског бивствовања отварају се категоријално и по ширини, и по дубини, тако да сваку генерацију уводе у духовно-историјски контекст везе појма природе и добра, оријентишући се на `објективни дух` у његовом историјском испољавању.

Кључне речи: Конгруентни педагошки модели, Социјалне вредности и интереси, Даровити студенти, Култура учења, Квалитет и култивација едукативних категорија.

Prof. PhD Aleksandar M. Petrovic

University of Pristina
Philosophical phaculty in a Kosovska Mitrovica
Kosovo-Serbia

CULTURE OF LEARNING AND A GIFTENED STUDENTS IN A CONCEPTUALISATION OF A QUALITY OF A HI SCHOOL EDUCATION

Congruent model of a newages scientific statement is that the man throw working shows his essence, and with a love and fighting, shows to him fundamental skizze of his existing. Human being comes into his essence by the own phainomena of cultivation and education, with what he enriched understanding of the being alone, and by what they are a fundamental categories of a selfunderstanding. Values and interresses of a community in a world-historic mouvements, on that way takes the definitions of a sence of live a each single man, makng his colling in the life throw love, game, cultivation and dieing. Culture of learning means a cultural pedagogy, because that what we know is not yet exactly knowed (Hegel), with what a paedagogyc categories of a quality of knowing gives a significance, espetialy when the engifted students are in the question. Quality of a education in that sence dependes on some way from the realization of a criteria of lections and from the adopting of a cultivated paedagogic categoryes. The ways of the forming of the social-historical being is there categorically opened in extension, and by the deepness, on that way to be able to introduce every generation in a mind/historical context of conception of nature and good, been orientating on a `objective mind` in his historical exponence.

Key words: Congruent paedagogical models, Social values and interests, Engifted students, Culture of learning, Quality and cultivation of educational categories.

Проф. др Ружица Петровић

Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу - Јагодина
Висока школа стручних студија за васпитаче „Михаило Палов“ Вршац
prof.ruzica@gmail.com

ДАРОВИТОСТ И СТВАРАЛАШТВО УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА У ПРОЦЕСУ ОБРАЗОВАЊА

Апстракт: У раду се појмовно одређују категорије даровитости и стваралаштва и доводе у везу са улогом наставника и ученика у њиховом остварењу у образовном процесу. Наводе се и тумаче различите филозофске и научне теорије о даровитости и стваралаштву. Истражују се основне способности које наставник треба да поседује као и методе које треба да користи за адекватно препознавање потенцијала

ученика и за њихов целовит развој. Даровитост се не редукује на рационалну интелигенцију већ се схвата кроз контекст ширег духовног садржаја за чију је идентификацију неопходна појачана стваралачка сензибилност наставника.

У раду се издвајају начини којима наставник може да подстакне даровитост и стваралачку енергију ученика, као што су: а) афирмација чуђења као основног сазнајног порива, б) уочавање и мотивисање радозналости као добrog начина увођења у процес креативног мишљења, в) искрена посвећеност делу која, уколико своје природно извориште има у осећању љубави према ономе што се ради, непосредно води осећању задовољства и унутрашње испуњености, г) подстицање игре, маште, фантазије, имагинације, као неодвојивих елемената стваралачког израза, д) развој посматрачког дара као способности истанчаног чулног и духовног опажања којим се може открити латентна стваралачка енергија, ћ) изграђивање дисциплиноване, доследне и истрајне воље као поузданог начина да се покренута идеја или започето дело изведу до краја, е) афирмативан однос према раду и његово утемељење на уверењу да добра и велика дела не настају без великог напора, ж) неговање елоквенције као основе успешног развоја вештине вербалног комуницирања, з) јачање моралних квалитета као претпоставке осећања сигурности, флексибилности, емпатије, мотивисања духа толеранције и формирања позитивног животног става.

Кључне речи: даровитост, стваралаштво, образовање, дух, интелект, морал

Prof Dr Ružica Petrović

Faculty of Pedagogical Sciences of University in Kragujevac – Jagodina
Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov", Vrsac

**GIFTEDNESS AND CREATIVITY OF STUDENTS AND TEACHERS
IN EDUCATION PROCESS**

The paper determines the category notions of giftedness and creativity bringing them into relation to the role of teachers and students in their realization within educational process. Various philosophical and scientific theories on giftedness and creativity are outlined and explicated. Main abilities a teacher should have are examined, as well as the methods he or she should use in order to adequately recognize potentials of his/her students and encourage their comprehensive development. Giftedness is not reduced to rational intelligence; it is rather understood through the context of broader spiritual contents requiring emphasized creative sensibility of teacher in order to be identified.

The paper deals with the ways a teacher can encourage giftedness and creative energy of students, like, for example: a) affirmation of wonder as a basic cognitive urge, b) perception and motivation of curiosity as a good way of introducing students into the process of creative thinking, c) sincere dedication to work which, if it is naturally rooted in the feeling of love towards what is being done, immediately leads to the sense of content and inner fulfilment, d) encouragement of play, imagination, fantasy, as well as inseparable elements of creative expression, e) development of gift of observation as an ability of refined sensual and spiritual perception according to which latent creative energy can be revealed, f) nurturing of disciplined, principled and persisting volition as a reliable way to bring a conceived idea or what has been started to the end, g) affirmative attitude towards work and it being founded on the belief that good and great deeds cannot be brought to light without great efforts, h) nurturing of eloquence as the basis of successful development of verbal communication skills, i) empowerment of moral qualities as an assumption of the sense of security, flexibility, empathy, motivation of the spirit of tolerance and forming of positive attitude towards life.

Key words: giftedness, creativity, education, spirit, intellect, morality.

Jelena Portner Pavićević, dipl. psiholog – prof.

I osnovna škola, Varaždin, Hrvatska

portner.j@gmail.com

Mr.sc. Valerija Večei-Funda

OŠ Ante Starčevića, Lepoglava, Hrvatska

vveceifu@inet.hr

MEĐUKURIKULUM ODGOJA I OBRAZOVANJA DAROVITIH UČENIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Učenici s posebnim potrebama, prema zakonskim odredbama, su učenici s teškoćama u razvoju i daroviti učenici. Zakonski okvir (ne)pruža mogućnosti за инклузију уčenika s posebnim potrebama u osnovnu i srednju školu.

No, dosadašnji način potpore darovitim učenicima unutar školskog sustava pokazao je niz nedostataka i nedorečenosti. Potrebe svih sudionika inkluzije darovitih učenika (učenici, roditelji, učitelji) međusobno su povezane, ali nedovoljno definirane i usklađene.

Diskutabilan je i način praćenja razvoja novih generacija darovitih primjenom samo dosadašnjih metoda.

Utvrdjivanje potreba svih sudionika inkluzije darovitih potrebno je definirati istraživanjem.

Ono što pokazuje dosadašnje iskustvo u radu s darovitim je nedostatak međukurikuluma odgoja i obrazovanja darovitih učenika.

Želimo otvoriti put k novom dobu aktualizacije pojedinaca posebnih sposobnosti.

Ključne riječi: daroviti, kurikulum, inkluzija, potrebe

Jelena Portner Pavićević

I primary school, Varaždin, Croatia

Valerija Večeli-Funda, MA

Primary School Ante Starčevića, Lepoglava, Croatia

INTERCURRICULUM OF GIFTED STUDENT'S EDUCATION IN ELEMENTARY SCHOOL

Students with special needs, according to the legal provisions are students with disabilities and gifted students. Legal framework (not)provides opportunities for inclusion of students with special needs in elementary and high school.

However, the current way of support for gifted students within the school system revealed a number of flaws and ambiguities. The needs of all participants of inclusion of gifted students (students, parents, and teachers) are interrelated, but not well-defined and coordinated.

Questionable is the way of monitoring the development of new generations of gifted using only previous methods.

Determining the needs of all participants of inclusion of gifted is necessary to define by research. Previous experience in working with gifted shows a lack of intercurriculum in education of gifted students.

We want to pave the way toward a new era of actualization of individuals with special abilities.

Keywords: gifted, curriculum, inclusion, needs

Doc. dr Jelena Prtljaga

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače, Vršac

Učiteljski fakultet – Beograd, Nastavno odeljenje u Vršcu

jpiyan@sezampro.rs

KVALITET NASTAVE ENGLESKOG JEZIKA I MOGUĆNOSTI ZA RAD SA DAROVITIMA

Nije neophodno posebno navoditi razloge zbog kojih potreba za odgovarajućom metodikom nastave engleskog jezika, kao i materijalima za učenje, nikada nije bila izraženija. Da bi se na ovu potrebu odgovorilo, pojavila se čitava lepeza novih pristupa i gotovo svi su u skladu sa zahtevom za komunikacijom na engleskom jeziku. Samim tim, udžbenici koji se najčešće koriste za učenje engleskog jezika osmišljeni su na osnovu komunikativnog pristupa, odlikuju se izuzetnom metodičkom razrađenošću i njihova svrha je da, učeći iz njih, učenici steknu komunikativnu kompetenciju, ili, još bolje, interkulturnu komunikativnu kompetenciju. Posledica ovoga je utisak da su savremeni materijali i udžbenici za učenje engleskog jezika kao estranog, kao i sami nastavni metodi, doživeli preobražaj koji vodi ka funkcionalizmu i neposrednoj upotrebi, sužavajući sam pojam o jeziku i svodeći ga na njegov pragmatički nivo. Stoga se javlja pitanje koje se odnosi na meru do koje je kvalitet nastave engleskog jezika odgovarajući za rad sa lingvistički darovitim učenicima, koji iziskuje sadržaje, metode i strategije koji se razlikuju od onih koji danas dominiraju. U radu su predstavljeni rezultati analize materijala i udžbenika za učenje engleskog jezika koja je sprovedena da bi se utvrđili sadržaji i aktivnosti predviđeni za rad na času koji promovišu divergentno i figurativno mišljenje, inovativnost i kreativnost, odnosno razvijaju lingvističku darovitost.

Ključne reči: kvalitet nastave engleskog jezika, materijali za učenje, lingvistički daroviti.

Dr Jelena Prtljaga

Preschool Teacher Training College, Vrsac
Teacher Training Faculty, Belgrade

ENGLISH LANGUAGE TEACHING QUALITY AND POSSIBILITIES FOR WORK WITH THE GIFTED

The need for an appropriate English language teaching methodology seems as strong as ever. To address this need, a variety of new approaches have emerged and almost all of them are in accordance with the demand for communication. The textbooks most frequently used in the English language classrooms are designed according to communicative approach, they are highly methodologically elaborated and their purpose is for the learners to acquire communicative competence, or, even better, intercultural communicative competence. As a consequence, it seems that contemporary English language teaching materials and textbooks, as well as teaching methods have undergone a shift towards functionalism and immediate use, narrowing the notion of language and boiling it down to its pragmatic layer. Thus a question has been raised regarding the extent to which the quality of English language teaching is appropriate for work with linguistically gifted students. Therefore, analysis of English language learning materials and textbooks published by renowned British publishers has been carried out in order to detect contents and proposed in-class activities promoting figurative thinking and creativity, and thus developing linguistic giftedness.

Key words: English language teaching quality, learning materials, linguistically gifted.

Predrag Prtljaga, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ u Vršcu
jpiyan@sezampro.rs

KVALITET OBRAZOVANJA DAROVITIH U KONTEKSTU INFORMATIČKOG DRUŠTVA

Pre desetak godina, mišljenje i odnos prema sve većem uplivu informatike, komunikacija i elektronike u oblast obrazovanja polarizovao je učitelje, nastavnike, profesore: s jedne strane našli su se oni koji su s velikim, vrlo često preteranim, oduševljenjem prihvatali sve novine u ovoj oblasti, dok su s druge strane stajali oni koji su ovu pojavu doživljavali gotovo kao *pošast* koja se okomila na proces vaspitanja i obrazovanja, ali i njih lično.

Intenzitetom kakav nisu beležile prethodne industrijske revolucije, nastupio je period poznat pod nazivom *informatička revolucija* donoseći sa sobom i pojmove poput: *informatičko društvo, društvo znanja, celoživotno učenje* i sl. koji su podrazumevali jedinstvo informatike i obrazovanja. Navedeni pojmovi blisko su povezani i s novim/starim pojmom *kvalitet obrazovanja*, koji je, uslovljen ovim promenama, zahtevaо novu, aktuelizovanu definiciju i odgovarajuću primenu.

U situaciji kada je nemoguće prenebagnuti dominantnu ulogu elektronskih uredjaja, računara, mobilnih telefona, tablet uredjaja i interneta u procesu vaspitanja i obrazovanja mladih generacija, treba primetiti i čestu prekomernu upotrebu ovih resursa koja dovodi do neželjenih i negativnih posledica: otudjenosti, zavisnosti (Fejsbuk, tzv. društvene mreže, virtualne igre i svetovi...), ali i pojavu hroničnih oboljenja kao što su: gojaznost, deformacije kičme i sl.

Nakon ovih konstatacija, pojavljuje se dilema: mogu li se, ipak, informacione tehnologije koristiti kao sredstvo za identifikaciju i rad sa darovitim, pre svega u cilju poboljšanja kvaliteta obrazovanja ovog dela populacije. Činjenica da *društvo znanja* upravo počiva na talentovanim pojedincima i njihovim jedinstvenim znanjima i rezultatima zahteva da se smisleno i sa jasnom namerom informatička tehnologija intenzivno koristi u radu s darovitim.

Ključne reči: daroviti, informatika, kvalitet, obrazovanje.

Predrag Prtljaga

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vršac

QUALITY OF GIFTED EDUCATION IN THE CONTEXT OF INFORMATION SOCIETY

Ten years ago, the opinion and attitude towards all the increased influence of informatics, communication and electronics on the field of education polarized primary and secondary school teachers, professors: on the one hand, there were those who with great and very often excessive enthusiasm accepted all the novelties in the field,

on the other, there were those who experienced the phenomenon almost as a *plague* picking on the process of upbringing and education, and even on them personally.

With the intensity not seen in previous industrial revolutions, a period set in known as *information revolution*, bringing about new terms like: *information society*, *knowledge society*, *life-long learning*, etc. implying the unity of information technology and education. The stated terms are closely related to the new/old notion of *education quality*, which, under the influence of these changes, required new, current definition and suitable implementation.

In the situation in which it is impossible to ignore the dominant role of electronic devices, computers, mobile phones, tablet computers and the Internet in the process of upbringing and education of young generations, frequent excessive use of these resources should also be noticed, since it leads to undesirable and negative consequences: alienation, addictiveness (Facebook, social networks, virtual games and worlds...), as well as the appearance of chronic diseases, like, for example obesity, spine deformations, etc.

These statements lead to a dilemma: is it possible to use information technologies as a means for identification and work with the gifted anyway, before all in order to improve education quality of this part of population. The fact that *knowledge society* rests on nothing else but talented individuals and their unique knowledge and results has imposed a demand to meaningfully and with clear intention use information technology intensively in the work with the gifted.

Key words: the gifted, IT, quality, education.

Snežana Prtljaga

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac

[ptrljaga.snezana@gmail.com](mailto:prtljaga.snezana@gmail.com)

ULOGA INOVATIVNIH METODA U RADU SA DAROVITIM UČENICIMA

Problem kojeg smo već odavno svesni, a tiče se neadekvatnog pristupa i rada sa darovitim učenicima, i koji se već dugi niz godina pokušava rešiti, je izbegavanje pukog usvajanja velikog broja činjenica i izbegavanje formalnog savladavanja nastavnog programa. Takođe, problem se proširuje i čestom nekompetentnošću i pasivnošću nastavnika za promišljanje i implementiranje novih i drugačijih metoda u radu sa darovitim učenicima, što sve zajedno rezultira nezainteresovanosti i pasivnošću učenika, a posebno darovitih. Odakle krenuti? Mora se priznati da se u prosveti malo vodi računa o pozitivnoj selekciji nastavnicih kadra, te se postavlja pitanje da li loše pripremljeni nastavnici imaju svest i sposobnost o unapredjivanju svog rada? Jer, sve nastavne metode ostaju mrtvo slovo na papiru, ako nemamo nastavnike koji bi ih adekvatno implementirali.

Budući da je ovo zaista jedan kompleksan problem, mora se voditi računa o uzimanju u obzir svih ometajućih faktora (obimnost gradiva, nekompetencija i neispisanost nastavnika, zastarele metode rada, i sl.). U ovom radu se ne možemo baviti svim ometajućim faktorima, već ćemo se fokusirati na inovativnim metodama, tačnije na LDL metodi, odnosno metodi „učenja poučavanjem“, i pokušati da damo mali impuls za inoviranje rada sa darovitim učenicima.

Ključne reči: daroviti, inovativne metode, LDL metoda

Snežana Prtljaga

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov“

THE ROLE OF INNOVATIVE METHODS IN THE WORK WITH GIFTED STUDENTS

The problem we have been for a long time aware, referring to inadequate approach and work with gifted students while we have for many years now been trying to solve, is the avoidance of the mere acquisition of excessive number of facts and avoidance of formal acquisition of a curriculum. At the same time, the problem has spread to incompetence and passivity of teachers in regard to reflect on and implement novel and different methods with the gifted students, resulting in disinterestedness and passivity of students, especially gifted ones. Where to make a start in such circumstances? It has to be admitted that in the field of education little attention has been paid to positive selection of teaching staff, thus a question is to be raised if badly prepared teachers can have awareness and ability necessary to improve their own work. It seems that all teaching methods remain only a dead letter on the paper if there are no teachers who would implement them adequately.

Having in mind that this is a rather complex problem, all the disturbing factors have to be born in mind (excessiveness of teaching material, incompetence of teachers, lack of inspiration, outdated methods, etc). It goes beyond the scope of the paper to deal with all the disturbing factors, so the focus will be on innovative methods, more precisely on LDL method, i.e. the method “learning through learning” and efforts will be made to offer a modest impulse for innovating work with the gifted students.

Key words: the gifted, innovative methods, LDL method.

Доц. др Вера Ж. Радовић
Универзитет у Београду, Учитељски факултет
vera.radvovic@uf.bg.ac.rs

ИНДИВИДУАЛИЗОВАНИ МОНОЛОГ

У раду је анализиран приступ у раду са даровитим ученицима у оквиру редовне наставе, који подразумева кратке вербалне и невербалне интервенције у току усменог излагања наставника којима се излази у сусрет различитим образовним потребама ученика (нарочито ученика са вишом постигнућима и ширим интересовањима). Тај приступ односи се, пре свега, на садржајни квалитет вербалних порука наставника који се прилагођава посебним потребама ученика. Садржајном квалитету прилагођен је и методички квалитет, односно начин говорне активности и одговарајућа логичка структура која открива сазнајни пут у мери у којој је ученик овладао логичким операцијама и/или показује потенцијал за виши ниво датих операција. Наведени приступ учитељи и наставници основних школа ($N = 756$) високо су вредновали ($M = 4.50$), без обзира на разлике које постоје међу њима у погледу просечне дужине усменог излагања, професионалног статуса (разредна или предметна настава), пола и радног искуства. Закључак је да индивидуализовани монолог може да обогати дидактички приступ у раду са даровитим ученицима у редовној настави.

Кључне речи: индивидуализовани монолог/даровити ученици/редовна настава

Vera Ž. Radović, assistant professor
University of Belgrade, Teacher Training Faculty

INDIVIDUALIZED MONOLOGUE

In this paper we present and analyze the approach in working with gifted students in the regular classes, which implies short verbal and non-verbal interventions during the oral presentation by the teacher that she/he used to meet the diverse educational needs of students (especially students with higher achievements and wider interests). First of all, this approach relates to the quality of content of teacher verbal messages that adapts to special needs of gifted students. Quality of the content is in accordance with quality of methodological approach, way and logical structure of the oral presentation that reveals the cognitive path to the extent that the students have mastered logic operations and/or they show the potential for a higher level of cognitive operations. This approach was highly valued ($M = 4,50$) by elementary school teachers ($N = 756$), regardless of the differences among them in terms of the average length of an oral presentation, professional status (lower and upper grades of primary school), gender and work experience. The conclusion is that individualized monologue can enrich didactic approach in working with gifted students in the regular classroom.

Key words: individualized monologue/ gifted students/regular classes

Др Марија Д. Сакач
Др Мара Кнежевић
Педагошки факултет у Сомбору, Универзитет у Новом Саду
maraknez@sbb.rs

ОБРАЗОВНЕ СТРАТЕГИЈЕ У РАДУ СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА – ОБЛИЦИ И ПСИХОЛОШКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ

Традиционална школа је усмерена на ученике просечних способности. Како је забележен један релативно дуг временски период у коме је традиционалан наставни концепт доминирао, деца изнадпросечних способности запостављана су и онемогућавана у актуелизацији својих генетских потенцијала и развојних потреба. Недостатак пажње и стручног приступа овој популацији деце, генерисао је бројне пропусте у развоју њихових компетенција. Увођењем нових наставних модела и образовних интервенција, даровити ученици добијају шансу за напредовањем и уважавањем, на начин који је примерен у праћењу и подстицању њиховог развоја и постигнућа.

Међутим, одређене образовне стратегије генеришу и неке психолошке импликације које могу да буду релативно трајног карактера и које могу да обележе њихов даљни развојни пут. Развој, напредовање и образовање деце са високим IQ-ом продукује психолошке ефекте различитог карактера. Неки од њих се могу препознати као неравномеран однос између појединачних аспекта развоја. Исто тако, висок ниво когнитивног развоја даровитих ученика није, најчешће, праћен и социјално-емоционалним

компетенцијама, а снажно осећање самоевалуације, не представља увек предуслов за позитивну слику о себи.

Кључне речи: образовне интервенције, даровити ученици, психолошке импликације, образовне стратегије

Dr Marija D. Sakač

Dr Mara Knežević

Pedagogical Faculty in Sombor, Novi Sad University

EDUCATIONAL STRATEGIES IN THE WORK WITH TALENTED STUDENTS – FORMS AND PSYCHOLOGICAL IMPLICATIONS

Traditional school is focused on students with average ability. As it has been noted one relatively long period of time in which the traditional teaching concept was dominated, children with the above average abilities were neglected and restrained in the actualization of their genetic potential and development needs. The lack of attention and professional approach to this population of children has generated numerous failures in the development of their skills. The introduction of new models and educational interventions will be the chance for talented students for advancement and appreciation in a way which is appropriate for monitoring and encouraging their development and achievement.

However, certain educational strategies generate some psychological implications that may be relatively permanent and that may mark students' further development path. Development, promotion and education of children with high IQ produce psychological effects with different characteristics. Some of them can be identified as the uneven relationship between certain aspects of development. Also, a high level of cognitive development of talented students often is not accompanied by social and emotional competences, and strong sense of self-evaluation is not always a prerequisite for a positive self-image.

Keywords: educational interventions, talented students, psychological implications of educational strategies

М.В. Силантьева

доктор философских наук,

профессор кафедры философии

МГИМО-Университет (Москва, Россия)

silvari@mail.ru

ЦЕННОСТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ НЕФОРМАЛИЗУЕМЫЙ КОМПОНЕНТОВ ОБУЧЕНИЯ: ФИЛОСОФСКО-КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ

Предпочтение формальных стратегий оценки качества знаний – классический педагогический подход, отказ от которого для современного образования выглядит утопией. Однако в наши дни существенно меняются сами шкалы оценок. Это требует разработки новых стандартов, способных, с одной стороны, блокировать негативные последствия коммерциализации образования. С другой стороны, необходимо уточнение того «минимума знаний», без которого дипломированный специалист окажется дипломированным невеждой. Соответственно, сегодня явно артикулирован общественный запрос на пересмотр соотношения формальных и *принципиально неформализуемых* компонентов обучения, принятых в «классических» и «неклассических» образовательных подходах. Раннее выявление, поддержание и развитие одаренности со своей стороны предполагает уточнение роли и места таких компонентов в современных национальных системах образования. Их связь с ценностными базами национальных культур, - их «культурными кодами», - позволяет проследить наличие фундаментальных ценностей, обладающих определенным универсализмом. С помощью философско-компаративного анализа «работа» с такими ценностями позволяет проследить их уникальное прочтение в каждой культуре.

Ключевые слова. Современная педагогика, философия культуры, компаративный анализ, аксиологический подход, неформализуемые компоненты обучения, границы формализации, соотношение формальных и неформальных компонентов в определении одаренности.

Prof. Dr M.V. Silantjeva
Philosophy Department
MGIMO-University (Moscow, Russia)

NON-FORMALIZABLE COMPONENTS OF EDUCATION AS A SPECIFIC VALUE: PHILOSOPHICAL AND COMPARATIVE ANALYSIS

Preferred strategies for assessing the quality of formal knowledge - the classic pedagogical approach, the failure of which to the modern education seems utopian. Nowadays, however, do change significantly the scale of assessments. This requires the development of new standards that could, on the one hand, to block the negative effects of the commercialization of education. On the other hand, it is necessary to clarify that "a minimum of knowledge", without which the graduate will be certified ignoramus. Accordingly, today, clearly articulated public inquiry to review the relation of formal and non-formalizable principle components of training received in the "classical" and "non-classical" educational approaches. Early detection, maintenance and development of talent on the other hand involves the clarification of the role and place of such components in the modern national education systems. Their relationship with the value bases of national cultures - their "cultural codes" - allows you to trace the presence of the fundamental values that have a certain universality. With the help of philosophical and comparative analysis of the "work" with these values allows us to follow their unique interpretation of each culture.

Keywords. Modern pedagogy, philosophy of culture, comparative analysis, the axiological approach, non-formalizable components of education, the boundaries of formalization, the correlation of formal and informal components in the ascertainment of giftedness.

Проф. др Стана Смиљковић
Универзитет у Нишу
Учитељски факултет у Врању
stanas@ucfak.ni.ac.rs

КРЕАТИВНОСТ ДЕЦЕ У СТВАРАЊУ ЛИТЕРАРНИХ ТЕКСТОВА

Даровито дете може испољити своје таленте у једној или више области. На основношколском узрасту даровитост се препознаје на основу неких активности које се у одређеној ситуацији појаве. Међу њима треба поменути психофизичку активност деце која се испољава кроз радозналост, концентрацију на проблем, покушај самосталног изражавања, усклађеност интересовања, стално размишљање о задацима који га мотивишу на откривање одређених законитости у раду. Значајно је препознати напредовање детета – ствараоца и омогућити да се кроз активности стваралаштва мења и богати своју мисао и језик. Аутор рада посебну пажњу посвећује настајању литературних текстова младих и, кроз анализу која ће обухватити неколико примера, указује на специфичности текста и истиче улогу наставника у пружању подршке како се искре даровитости не би угасиле.

Кључне речи: Креативност, деца, стваралаштво, литературни текстови.

Prof. Stana Smiljković, Ph.D.
University in Niš
Teacher-training faculty in Vranje

CHILDREN'S CREATIVITY IN PRODUCING LITERARY TEXTS

Gifted child may manifest his/her talents in one or many areas. At primary school age giftedness is recognized according to some activities that appear in a certain situation. We should mention psychophysical activity of children which is manifested through curiosity, concentrating on a problem, attempt of self-expression, alignment of interests, constant thinking of the tasks that motivate them to discover certain regularities in work. It is very important to discover progress of a child-creator and to enable him/her to change himself/herself and to enrich his/her thought and language through creative activities. The author of the paper pays special attention to creation of literary texts of young people and by analyzing several examples she points to some specificities of the text and emphasizes teacher's role and support in cherishing the germs of giftedness.

Key words: Creativity, children, production, literary texts.

Prof . dr Dragica Stanojlović

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „ Mihailo Palov“ Vršac

drsdragica@hemo.net

MLADI U POKRETU

inicijativa Evropske unije kao mogućnost za implementaciju programa za darovite

Društvene, ekonomski, političke, tehnološke, ekološke i globalne promene koje se u savremenom svetu smenjuju vrstoglavom brzinom, uslovjavaju potrebu da obrazovni sistem bude prilagođen takvim kretanjima. Lisabonska strategija, usvojena 2000. godine u Evropskoj uniji, postavila je nove kriterijume za vrednovanje i sticanje znanja.

Postavljeni su ciljevi koji se odnose na sveobuhvatni i održivi ekonomski rast, a znanje je apostrofirano kao vrednost za čiju validizaciju su odgovrni svi nivoi vlasti u državnom sistemu.

Kako je obrazovanje u Lisabonskoj strategiji predstavljeno kao jedno od centralnih tema, koncipirano je više oblika inicijativa koje treba realizovati.

Mladi u pokretu je naziv jedne od inicijativa čiji je cilj unapređenje efektivnosti Evropskog visokog obrazovanja.

Ova inicijativa u svom obimnom programu predviđa integriranje i unapređivanje mobilnosti univerzitetskih istraživačkih programa u koji mogu da budu uključeni istraživači sa visokoškolskih ustanova država koje nisu članice Evropske unije. Cilj ovih inicijativa je stvaranje jedinstvenog obrazovnog programa Evrope, što bi omogućilo uklanjanje prepreka intenzivnije saradnji studenata i profesora svih evropskih država.

Inicijativa **Mladi u pokretu** otvara svojim programima mogućnosti za uključivanje studenata iz Srbije u istraživačke projekte, integrisane programe i druge oblike aktivne i kreativne saradnje.

Kao merilo kvaliteta koje bi opredeljivalo izbor studenata za učešće u ovoj inicijativi, postavljene su prvenstveno kompetencije koje uključuju znanje, sposbnosti i veštine predviđene strategijama u visokom obrazovanju.

Pošto su kompetencije jasno definisane kategorije i mogu da se validno kompariraju, u radu je iznet Evropski okvir ključnih kompetencija koje student treba da poseduje kao merilo kvaliteta.

Studenti koji uče brže od drugih, koji mogu da naučeno pretvore u program akcije, i imaju viziju promena uz sposobnost da se menjaju u skladu sa tom vizijom, mogu da se izdvoje u posebnu kategoriju označenu kao darovitost.

U radu je predstavljena strategija diferenciranja, kao jedan od programa, koja može da posluži kao pokazatelj posebnih kompetencija koje poseduju daroviti.

Pošto strategija diferenciranja postavlja pred visokoškolske ustanove zadatke da koncipiraju aktivnosti koje će ih promovisati kao inovatore u nekim oblastima obrazovnih strategija, uključivanje darovitih studenata u ove strategije omogućilo bi ustanovi da odgovori novim zahtevima u kvalitetu obrazovanja, a darovitim studentima bi predstavljala podstrek da svoja postignuća podignu na viši novo.

Strategija diferenciranja, koja podstiče inovatorske aktivnosti, motivisala bi darovite studente da svoje ideje predstave u međunarodnim projektima kao što su: učenje na daljinu /Distance Learning/, programi savremenih tehnološko-obrazovnih modaliteta, programi neformalnog učenja, istraživački i razvojni projekti u okviru postojećih programa /TEMPUS, ERASMUS, ERASMUS MUNDI, MARI KIRI i drugi/.

Predstavljanjem strategije diferenciranja kao jedog od programa u inicijativi **Mladi u pokretetu**, ovaj rad predstavlja jednu od odrednica koja treba da doprinese sveobuhvatnijem sagledavanju novih pravaca organizacije rada visokoškolskih ustanova u kontekstu osiguranja novog kvaliteta obrazovanja.

Ključne reči: kvalitet, evropski obrazovni proctor, strategija diferenciranja, mladi u pokretu

Dr Dragica Stanojlović

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vršac

YOUTH ON THE MOVE

the initiative of the European Union as a possibility for implementation of program for the gifted

Social, economic, political, technological, ecological and global changes have in contemporary world taken turns so fast that they have imposed the need for educational system to be adjusted to such movements and shifts.

The Lisbon strategy, adopted by the European Union in 2000, established new criteria for knowledge acquisition and evaluation. Aims have been defined referring to all-encompassing and sustainable economic growth and knowledge has been apostrophized as a value for whose validation all levels of government in a state system are responsible. Since education has been emphasized as one of the central issues by the Lisbon strategy, several forms of initiatives have been conceived. **Youth on the Move** is the name of one of the initiatives whose aim

was to improve effectiveness of European higher education space. In its extensive program the initiative anticipates integration and mobility improvement of university research programs involving researchers from higher education institutions from the countries which are not EU members. The aim of these initiatives is to create a common higher education space in Europe, enabling removal of obstacles to more intensive cooperation between students and professors from all European countries.

The initiative **Youth on the Move** has opened up possibilities for participation of students from Serbia in research projects, integrated programs and other forms of active and creative cooperation. Quality criteria according to who which students are supposed to be selected for taking part in the initiative refer first of all to competencies including knowledge, abilities and skills anticipated by higher education strategies.

Having in mind that competencies are clearly defined categories and can be compared in a valid way, the present paper outlines European framework of key competencies a student should have as a measure of quality. Students who learn faster than others, who can transform what they have learnt into program of action and have the vision of changes, along with the ability to change according to this vision, can be classified within a special category marked as category of gifted.

The paper has presented a differentiation strategy as one of the programs which can serve as an indicator of unique competencies characteristic for the gifted. Since the strategy of differentiation has imposed tasks upon higher education institutions to conceive activities which will promote them as innovators in certain fields of educational strategies, involvement of gifted students in these strategies would provide the institution with the opportunity to meet new demands in education quality; furthermore, it would be an incentive to gifted students to raise their achievements to a higher level.

Differentiation strategy which encourages innovative activities would motivate gifted students to present their ideas in international projects, like, for example: distance learning, the programs of modern technological-educational modalities, informal learning programs, research and developmental projects within existing programs (Tempus, Erasmus, Erasmus Mundus, Marie Curie, etc).

Presenting differentiation strategy as one of the programs within the initiative **Youth on the Move**, the paper emphasizes one of the guidelines which should contribute to more comprehensive consideration of new directions of work organization of higher education institutions in the contexts of new quality of education.

Key words: quality, European higher education space, differentiation strategy, young on the move.

Dr. Jasmina Starc

jasmina.starc@guest.arnes.si

Dr. Iva Konda

iva.konda@guest.arnes.si

Mag. Barbara Rodica

barbara.rodica@guest.arnes.si

Fakulteta za poslovne in upravne vede Novo mesto, Slovenija

Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto, Slovenija

SPOSOBNOSTI NADARJENIH ZA POSLENIH ZA UČENJE

Odkrivanje nadarjenosti se začne že v zgodnji mladosti; nadarjene je treba stimulirati in motivirati v rani mladosti. Prav tu se začne spoznavanje nadarjenih in njihovih lastnosti, posebnosti in zahtev. Biti nadarjen, talentiran, izjemen, naj bi bilo v sodobnem svetu, predvsem pa delovnem okolju najvišje priznanje, tako rekoč jamstvo za zvezdništvo. Že seznam lastnosti, ki jih psihologi pripisujejo takim osebam, odseva najbolj iskane prvine: željo po znanju, visoke standarde, sposobnost opravljanja več nalog, odličen spomin, hitro razumevanje, sposobnost opazovanja in odkrivanja povezav, ustvarjalnost in inventivnost, kritično in ocenjevalno razmišljanje ter uporabljanje moči abstrakcije za ugotavljanje povezave med vzrokom in učinkom. A svet ni vedno prijazen prostor za nadarjene. Nadarjenost namreč vse prevečkrat povzroča konflikte posamezniku in v okolju, v katerem se uči in ustvarja.

Ključne besede: nadarjeni odrasli, sposobnosti za učenje, učenje

Dr Jasmina Starc

Dr Iva Konda

Barbara Rodica, MA

Faculty of Business and Management Faculty, Novo Mesto, Slovenia

Business and Management College, Novo Mesto, Slovenia

SKILLS OF GIFTED EMPLOYEES FOR LEARNING

Discovering gift begins at an early age, gifted individuals should be stimulated and motivated at an early age. At this stage the recognition of gifted individual, their features, characteristic and requirements begins. Being gifted, talented, exceptional should be, in the modern world and especially in the working environment, the highest recognition, a guarantee of stardom, so to speak. A list of characteristics, which psychologists attribute to such people, shows the most requested elements: a thirst for knowledge, high standards, the ability to multi-task, good memory, quick comprehension, ability to observe and detect connections, creativity and inventiveness, critical thinking and evaluation, and use of abstract power in order to determine the connection between cause and effect. But the world is not always a friendly space for the gifted. Gifted all too often face the problem of being in a conflict with the environment he or she is learning and creating in.

Key words: gifted adults, learning abilities, learning

Milena Stipić, mast. pedag.

milenaletic@gmail.com

Dr Radovan Grandić

Filozofski fakultet, Novi Sad

grandic@neobee.net

LIDERSTVO U OBRAZOVANJU DAROVITIH

U radu se polazi od činjenice da liderstvo predstavlja kontroverznu i često zapostavljenu oblast u području obrazovanja darovitih. Iako se daroviti učenici često smatraju budućim liderima na lokalnom, državnom, nacionalnom i internacionalnom nivou, malo se preduzimalo kako bi im se pomoglo da razviju svoj liderski potencijal. U tom okviru, autori rada razmatraju mogućnosti uključivanja liderstva u kurikulum za darovite učenike, sa namerom da se ponude neke smernice svima onima koji su odgovorni za razvoj liderstva u populaciji darovitih.

Autori konstatuju da je cilj kultivisanja mladih lidera od ključne važnosti, kako za individue, tako i za društvo u celini. Zato bi ovaj cilj trebalo da postane sastavni deo školskog kurikuluma. Bez svršishodnih i namernih pristupa razvoju mladih lidera, samo nekoliko učenika će verovatno postati oni efikasni, odrasli lideri, a svet će nastaviti da traga za više njih.

Zaključuje se da postoji mnogo pristupa koji mogu da pripreme darovite učenike za uloge lidera sa krajnjim ciljem da svaki daroviti učenik razume važnost liderstva, shvati svoj liderski potencijal, usvoji znanje i veštine potrebne da postane efikasan lider i bude izložen svim putevima liderskog razvoja u školskom okruženju i van njega.

Ključne reči: liderstvo, darovitost, obrazovanje.

Milena Stipić, M. A.

Radovan Grandić, Ph.D.

Faculty of Philosophy, Novi Sad

LEADERSHIP IN EDUCATION OF GIFTED

In this paper the start point is the fact that leadership represents controversial and often neglected area in the field of education of gifted. Although gifted students are often considered to be future leaders at local, state, national and international level it is not much done to help them develop their leader potential. Within that frame, authors of the paper survey the possibilities of including leadership into curriculum for gifted students, with the intention to offer some guidelines to all who are responsible for development of leadership in gifted population.

Authors ascertain that the aim of cultivation of young leaders is of key importance both for individuals and society in general. Thus this aim should become constituent part of school curriculum. Without appropriate and

deliberate approaches to development of young leaders, only a few students will probably become the efficient, adult leaders, and the world will continue to search for more of them.

The conclusion is that there are a lot of approaches that can prepare gifted students for leader roles with the final aim that every gifted student understands the importance of leadership, that understands their leader potential, acquires knowledge and skills necessary for becoming an efficient leader and being exposed to all paths of leader development in the school environment and outside.

Key words: leadership, giftedness, education.

Prof. dr Petar Stojaković

Odsjek za psihologiju

Univerzitet u Banja Luci

petarstojakovic@yahoo.com

**INDIVIDUALIZACIJA NASTAVE KAO PRETPOSTAVKA UNAPREĐENJA KVALITETA
VASPITNOOBRAZOVNOG RADA SA DAROVITIM I TALENTOVANIM UČENICIMA**

Nastavni proces može da bude uspješno individualizovan na više načina, uključujući tu i obim sadržaja koji se prezentuju za određenu količinu vremena, njihovu složenost kao i tempo izlaganja ili instrukcije itd. Osnovu za individualizaciju čine razumijevanje, uvažavanje i identifikovanje individualnih razlika u sposobnostima i osobinama ličnosti među učenicima. Upravo stilovi učenja najbolje predstavljaju suštinu tih individualnih razlika među učenicima koji utiču na krajne ishode i efekte u učenju. Stilovi učenja se i mogu opisati kao tendencije u smislu da neki učenici preferiraju ili lakše uče verbalni materijal, a drugi postižu bolje rezultate u učenju ako u tom procesu ima što više vizuelnih sadržaja itd. Bilo bi i suviše zahtjevo očekivati od nastavnika da pribavi ili omogući za svakog učenika da koristi svoj preferirani način učenja, tj. onaj način učenja koji najviše odgovara njegovim sposobnostima i osobinama ličnosti. Ali, nastavnik može učiniti to da bar obezbijedi više opcija na raspolaganje učenicima. Isto tako, što nastavnici bolje poznaju sebe, svoje nastavne stilove i stilove učenja, tim više će biti u stanju da objasne šta se dešava u razredu i zašto. Ako nastavnik uvažava razlike u stilovima učenja kod svojih učenika, onda će i sam proces učenja imati veće efekte i bolje i kvalitetnije ishode samog procesa učenja. Da bi se to postiglo, potrebni su dobro pripravljeni i obrazovani nastavnici. Dobar vaspitnoobrazovni sistem treba da uvažava razlike u stilovima učenja i razlike u sposobnostima i osobinama ličnosti učenika, jer niko od učenika ne uči isti sadržaj na isti način. Zato svaki nastavnik treba da bude dobro pripremljen i dovoljno osposobljen da u svom nastavnom radu koristi više različitih metoda i materijala kako bi postigao gore navedene ciljeve za uspješniju individualizaciju nastavnog procesa. Sve ovo je još više važno za razvoj sposobnosti učenja i kreativnosti kod darovite i talentovane djece i učenika.

Ključne riječi: učenje, nastava, individualizacija, kognitivni stilovi, stilovi učenja, darovitost, talentovanost, dodatna nastava, kreativnost

Petar Stojakovic, PhD

Department of Psychology

University of Banjaluca

**INDIVIDUALIZATION OF THE TEACHING PROCESS AS A PRESUMPTION IN IMPROVEMING
QUALITY OF EDUCATION GIFTED AND TALENTED CHILDREN AND STUDENTS**

The teaching process in our schools today can be successfully individualized in many ways, including the amount of subject matter presented at a time, its complexity, and tempo of instruction. The basis for individualization is understanding and identifying objectively individual differences among pupils. Learning styles are individual differences that affect classroom learning. They could be tendencies to learn better from visual as opposed to verbal materials and so on. It may be too much to expect the teacher to provide every student with his or her preferred setting and support for learning. But the teacher can make options available. The more teachers learn about their own teaching and learning styles, the more they can explain what happens in the classroom and why. Once teachers gain an appreciation of the variety of learning styles, they can respect learning style differences and adapt their teaching styles for different situations. But to achieve all this we need good and well prepared and educated teachers. A good educational system should respect differences among students. Nobody does the same things in the same way, so children and students are also different in doing things differently. So, each teacher should be prepared to use a variety of methods and materials in order to be able to achieve these goals in individualization of the teaching process.

Key words: individualization, learning, teaching, multiplex learning abilities, creativity, learning styles, cognitive styles, individualization, individual differences, teaching styles

Doc. dr Aleksandar Stojanović

Učiteljski fakultet - Beograd

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ - Vršac

vsvaskatedrapp@hemo.net

UTICAJ OBRAZOVNIH STANDARDA NA KVALITET NASTAVE I KOMPETENCIJE DAROVITIH UČENIKA

Kritičke analize pedagoga i didaktičara o dometima i ograničenjima obrazovnih standarda su neprestane od njihovog uvođenja. Posebne stručne analize potrebne su da bi se sagledao doprinos standarda podizanju kvaliteta nastave u kojoj daroviti učenici mogu imati optimalne mogućnosti za razvoj svojih kompetencija (znanja, veština, sistema vrednosti, (meta)spособности). Tendencija da obrazovni standardi služe kao referentni okvir za programiranje, organizovanje i realizovanje procesa poučavanja i učenja u školi, i kao osnova za evaluaciju postignuća učenika, zahteva dalje naučne provere njihove opravdanosti u radu sa darovitim učenicima.

Značajno je zalažanje da standardi, strukturirani u više područja, doprinose integralnom pristupu obrazovanju i tako omogućavaju podizanje kvaliteta nastave. Posebno standardi usmereni na pojedinca (učenika) mogu doprineti osnovnom zahtevu savremene nastave – zahtevu za individualizacijom - čime se izlazi u susret potrebama darovitih učenika (identifikacija, podsticanje, podrška, praćenje, briga za napredovanje svakog pojedinačno, individualizovanje učenja itd.).

Međutim, pretpostavku da će uvođenje standarda povratno delovati na podizanje kvaliteta nastave, a to dalje uticati na kvalitet kompetencija svih učenika, dovode u pitanje podaci iz prakse. Naime, postavljeni standardi najčešće postaju „orientir“ za rad nastavnika, dolazi do preterane kontrole, ograničavanja slobode i kreativnosti nastavnika, što je nepovoljno za darovite učenike. Osim toga, negativna posledica je što kratkotrajno proverljiva postignuća postaju ciljevi nastave, čime se procesualnost nastave stavlja u drugi plan. Puno je pokazatelja da se više brine o efikasnosti školskog sistema i rada nastavnika, nego o kvalitetnijem obrazovanju darovitih učenika.

Ključne reči: kvalitet nastave, obrazovni standardi, daroviti učenici.

Dr Aleksandar Stojanović

Teacher Training Faculty – Belgrade

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov” – Vrsac

THE INFLUENCE OF EDUCATIONAL STANDARDS ON TEACHING QUALITY AND COMPETENCIES OF GIFTED STUDENTS

Critical analyses of pedagogues and didacticians of the reaches and limitations of educational standards have been going on since the standards had been introduced. What is needed refers to special professional analyses in order to consider the contribution of standards to an increase of teaching quality due to which gifted students could have optimal possibilities for development of their competencies (knowledge, skills, value system, (meta)abilities). The tendency for educational standards to serve as a referent frame for programming, organizing and realizing of the process of teaching and learning in school, as well as the grounds for evaluation of students' achievements, requires further scientific validations in order to become justified in work with gifted students.

The intention is significant for standards, structured into a number of fields, to contribute to integral approach to education, thus leading to teaching quality increase. This is especially true for the standards oriented towards an individual (student) which can contribute to the main demand of contemporary teaching – the demand for individualization meeting the needs of gifted students (identification, encouragement, support, monitoring, care for advancement of each of them individually, individualization of learning, etc).

However, the data coming from the world of practice raise doubt and bring the assumption into question that introduction of standards will have influence on teaching quality increase, which will further raise the quality of competencies of all students. Namely, the established standards have most often become “orienting-points” for teacher's work, which is unfavourable for gifted students. Apart from this, negative consequence is that short-term measurable achievements have become aims of teaching, thus putting the fact that teaching is a process into the second place. There are many indicators that more attention has been paid to the efficacy of school system and teacher's work than to higher quality of education of the gifted.

Key words: teaching quality, educational standards, gifted students.

Доц. др Буба Стојановић
Универзитет у Нишу
Учитељски факултет у Врању
bubastojanovic@gmail.com
bubast@ucfak.ni.ac.rs

БАЈКА КАО ПОДСТИЦАЈ ДАРОВИТИМА

Својим поетским светом, снагом уметничке речи, лепотом поетских слика и непоновљивом оригиналношћу, чудесним догађајима, несвакидашњим ликовима, језиком и стилом, бајка, како народна тако и ауторска, слика човека у свом богатству његових психичких и физичких особености. Истовремено, својом живописношћу и оригиналношћу омогућава детету богат и пун доживљај света који га окружује, задовољава његову потребу за слободним откривањем света, сталном акцијом, динамиком радње, али и развој говора, развој естетског осећања, бogaћење емоција, духовно испуњење задовољством читања, истраживања и стварања које подразумева стваралачки приступ бајци. У раду ће бити речи о стваралачком приступу бајци у млађим разредима основне школе и бројним подстицајима за даровите у смислу цртања, певања, писања, глуме и других облика изражавања индивидуалног доживљаја бајке. На конкретним примерима показаћемо могућности које бајка пружа у подстицању и неговању даровитости код деце предшколског и основношколског узраста.

Кључне речи: Бајка, стваралачки приступ, предшколски и основношколски узраст, даровитост, подстицај.

Docent Buba Stojanović, Ph.D.

University in Niš

Teacher-training faculty in Vranje

FAIRY-TALE AS AN INCENTIVE FOR GIFTED CHILDREN

With its poetic world, with power of the words of art, beauty of poetic images and unrepeatable originality, miraculous events, unusual characters, with its language and style folk fairy-tale as well as authors', pictures a human being with all his psychic and physical features. At the same time, with its vividness and originality it provides a child with a rich and full experience of the world around him, it fulfills his need to discover the world, with constant action, dynamics, as well as speech development, development of aesthetical feeling, emotional enrichment, spiritual fulfillment by the pleasure of reading, research and creation which means creative approach to a fairy-tale. In this paper the author deals with creative approach to fairy-tale in lower primary grades and numerous incentives for gifted children in terms of drawing, singing, writing, acting and other forms of expressing individual experience of a fairy-tale. On concrete examples we will show the possibilities that fairy-tale offers in stimulating and cherishing giftedness in preschool and primary schoolchildren.

Key words: Fairy-tale, creative approach, preschool and primary school age, giftedness, incentive.

Проф. др Љубивоје Стојановић,

Висока школа стручних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац

Lj6172@gmail.com

ТЕОЛОШКИ ДОПРИНОС КВАЛИТЕТУ ОБРАЗОВАЊА ДАРОВИТИХ

Резиме: Васпитно-образовни процес траје током читавог човековог живота и обухвата све стваралачке токове, што искључује једностраност и површност приступа и разумевања. Због тога је неопходна мултидисциплинарна динамика у остварењу свих васпитно-образовних релација. Уважавајући потребу различитих приступа задатој теми, у овом раду се примарно бавимо питањима која подстичу креативне одговоре о могућностима стављања теолошких садржаја у службу стваралачке прогресије даровитих ученика. Реч је о континуираном стваралаштву које се својим позитивним резултатима продужава даље у живот, наставља се и после одређеног школског циклуса и добијених диплома и звања. На тај начин период школовања добија свој пуни и прави смисао, није нешто стављено у други план или заклоњено „вишим циљем“ – „квалитетном радном снагом“. Ради се о стваралачком оспособљавању и оспособљености да се непрестано учи и ствара, а не о подели на припремни период (време школовања) и прозиводни период у коме је знање потребно само као сведочанство из прошлости. Само кроз саостварење свих стваралачких напора, могуће је одржати добар квалитет васпитно-образовног процеса у коме се препознају и динамизују сви различити облици даровитости. Најпотпунији теолошки допринос у

свему овоме показује се тако што се даровити подстичу на стваралачку солидарност кроз коју на најбољи могући начин промовишу своју успешност.

Кључне речи: теологија, допринос, квалитет, образовање, солидарност

Prof Dr Ljubivoje Stojanović

Preschool Teacher Training College "Mihailo Palov" Vrsac

THEOLOGICAL CONTRIBUTION TO THE QUALITY OF EDUCATION FOR GIFTED STUDENTS

Abstract: The educational and pedagogical process lasts throughout one's life and includes all the creative flow, which excludes superficiality in approach and understanding. This requires a multidisciplinary dynamics in the achievement of all the educational relationships. Recognizing the need for different approaches to a given topic, in this study we primarily engage in questions that encourage creative responses about the possibilities of putting theological contents in the service of creative improvement of gifted students. It is about a continuous creativity which in its positive results extend further in life, continues as well after a school cycle and after obtaining diplomas and degrees. In that way, the period of education receives its full and true meaning, and is not something put on the back or covered by the "higher purpose" - "high-quality manpower." The issue is about a creative training and capacity to continually learn and create, rather than the division on the preparatory period (time of education) and productional period in which knowledge is required only as a testimony of the past. Only through the accomplishment of all creative effort, it is possible to maintain the good quality of the educational process in which all the different forms of talents are recognized and supported. The most complete theological contribution in all of this is shown by the gifted students who are encouraged for creative solidarity through which they, on the best possible way, promote their success.

Key words: theology, contribution, quality, education, solidarity

Наташа Стурза-Милић

Висока школа стручних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац

natasasturza@gmail.com

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ВАСПИТАЧА – ДОПРИНОС КВАЛИТЕТУ РАДА СА МОТОРИЧКИ ДАРОВИТОМ ДЕЦОМ

Питање улоге васпитача, једно је од најважнијих за квалитетан исход рада са даровитом децом. У многим земљама се проводе реформе образовања у намери јачања компетенција васпитача и подизања квалитета рада са децом са посебним потребама (међу које се сврставају и деца која манифестишу своје посебности у даровитости). Да би наставници били у стању да подрже оптимални развој талената и креативности деце, наопходно је да њихово базично образовање садржи посебне програме о даровитости, да се непрекидно стручно усавршавају у овој области у току свога рада, као и да у пракси имају могућност слободног избора. Способност и спремност за целоживотно учење и континуиран професионални развој постаје једна од основних компетенција и мерило квалитета васпитача. Међутим, честа је појава да подстицај за професионални развој долази од споља, при чему се занемарују важна питања: како о тој промени размишљају сами васпитачи, какав је њихов став о образовању, какве су њихове потребе, жеље и бриге? Циљ овог рада био је да испита ниво значаја поимања васпитача када је у питању могућност подстицања и рада с моторички даровитом децом у оквиру физичког васпитања, као и у вези с поимањем значаја стручног усавршавања у овој области. Резултати показују да испитани васпитачи имају позитивну слику о значају стручног усавршавања за рад са моторички даровитом децом, али да су недовољно припремљени и неактивни у подстицању и развијању моторичке даровитости у васпитно-образовном раду. Један од кључних закључака рада је да неуважавање личне аутономије васпитача може неповољно утицати на квалитет рада са даровитом децом.

Кључне речи и синтагме: стручно усавршавање, аутономија васпитача, моторичка даровитост

Dr Nataša Sturza – Milić
Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”
Vršac

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL TEACHERS – CONTRIBUTION TO QUALITY OF WORK WITH MOTOR GIFTED CHILDREN

The issue of the role of a kindergarten teacher is one of the most important having in mind the outcome of work with gifted children. There have been educational reforms in many countries in order to empower competencies of preschool teachers and increase the level of quality of work with children with special needs (with children manifesting specific features of giftedness among them). If teachers are expected to be able to support optimal development of talent and creativity of children, it is necessary for their basic education to involve special programs on giftedness, it is necessary for them to undergo permanent professional in-service development in the field, as well as to have opportunities of making a free choice in their practice. Ability, i.e. readiness for life-long learning and permanent professional development has become one of the main competencies and the measure of quality of a kindergarten teacher. However, it is not a rare case that the incentive for professional development comes from the outside, while neglecting important issues: how do preschool teachers themselves feel about this change, what is their attitude towards education, what are their needs, desires and concerns? The aim of the paper is to examine the standpoints of preschool teachers in regard to the level of importance to encourage motor giftedness of preschool children and work with them within physical education, as well as their views on the importance of professional development in this field. The results have shown that the examined preschool teachers have a positive view on the importance of professional development for work with children gifted in motor skills; on the other hand, they are not sufficiently prepared and are often inactive when encouragement and development of motor giftedness in upbringing-educational work is in question. One of the key conclusions of the paper is that now showing respect for personal autonomy of kindergarten teachers can have negative influence on the quality of their work with gifted children.

Key words and phrases: professional development, autonomy of preschool teachers, motor giftedness.

Mr Tomislav Suhecki
Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac
vsvaskatedram@hemo.net

KVALITET OBRAZOVANJA I DAROVITI

U radu se problematizuje pitanje školovanih, darovitih slikara, jer danas u Srbiji preko tri hiljade likovnih umetnika sa završenom akademijom sve slabije izlaže, sve slabije prodaje svoje rade; u školama radi deset, možda dvadeset posto njih, ostali su jednostavno nepotrebni, prevaziđeni. Pet, šest likovnih akademija u Srbiji usvojilo je najsavremenije programe po zahtevima postmodernih ideja da darovite mlade ljudi sposobne za umetnički poziv. Većina je završila master, čak ima i doktora nauka, ali u društvu rastuće nezaposlenosti, ekonomskog propadanja i opšte depresije, ovi realizovani talentovani ljudi jednostavno daju proizvod koji nam sve manje treba.

Ovo je primer uspešnog kvaliteta obrazovanja koji uspešno aktivira likovno daroviti deo ljudi i omogućava im da stručno realizuju svoju darovitost.

Do sada je ovo bilo akademsko pitanje i veliki uspeh, dobro školovanje i talentovana nacija. Ali, kad se pokaže da je to jedan simulakrum, odnosno da stvarnost postaje fatamorgana, onda treba postaviti pitanje: Da li je kvalitet obrazovanja koliko stručno pitanje, toliko i funkcionalno po učešću u razvoju života društva?

Ključne reči: kvalitet, darovitost, društvo.

Tomislav Suhecki, MA
Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vršac

EDUCATION QUALITY AND THE GIFTED

The paper deals with the problem issue of educated, gifted painters, having in mind that there are more than three thousand artists who have graduated from the academy in Serbia and who have made increasingly smaller number of exhibitions, who have sold fewer and fewer paintings, while only 10 or 20 percents of them work in schools and the rest are simply redundant, outdated. Five or six art academies have adopted most modern curricula designed according to demands of postmodern ideas in order to educate young people for profession of artists. Majority of them have obtained a master or even a doctoral degree; however, in the society of increased

unemployment, economic deterioration and general depression these realized talented people have been simply offering less and less needed products.

This is an example of high education quality which successfully activates artistically gifted part of population and provides them with opportunity to professionally realize their giftedness.

Until now this used to be an academic issue, as well as great success, good schooling and talented nation. But what happens when it turns out that this is a simulacrum, i.e. that reality has become a mirage; in this case a question should be raised: Is quality of education both professional and functional issue, according to its participation in development of social life?

Key words: quality, giftedness, society.

Prof. dr Krstivoje Špijunović

Univerzitet u Kragujevcu, Učiteljski fakultet u Užicu
spijunovic@ucfu.kg.ac.rs

Prof. dr Mirko Dejić

Univerzitet u Beogradu, Učiteljski fakultet u Beogradu
mirko.dejic@gmail.com

Doc. dr Sanja Maričić

Univerzitet u Kragujevcu, Učiteljski fakultet u Užicu
sanjamaričić10@gmail.com

OBRAZOVNI STANDARDI I UNAPREĐIVANJE RADA SA UČENICIMA POTENCIJALNO DAROVITIM ZA MATEMATIKU U RAZREDNOJ NASTAVI

Donošenje obrazovnih standarda postignuća ima za cilj unapređivanje i povećavanje kvaliteta rada škole i nastave. Njihovo uvođenje impliciralo je novi pristup i u početnoj nastavi matematike u kojoj su ciljevi i zadaci nastave operacionalizovani preko ključnih kompetencija koje učenici u toj nastavi treba da postignu. Osim toga, obrazovni standardi u početnoj nastavi matematike treba da podstaknu učitelje da stvaraju uslove i kreiraju okruženje koje je prilagođeno mogućnostima učenika i usmereno na njihov razvoj, kako bi učenici na kraju prvog ciklusa obrazovanja posedovali znanja određenog nivoa kvaliteta. U tom kontekstu autori u radu skreću pažnju na učenike potencijalno darovite za matematiku kako bi ispitali u kojoj meri obrazovni standardi postignuća doprinose unapređivanju rada sa njima. S tim ciljem organizovali su istraživanje kako bi ispitali da li obrazovni standardi, po mišljenju učitelja, doprinose unapređivanju rada sa učenicima potencijalno darovitim za matematiku, utvrdili stav učitelja prema planiranju rada sa ovom kategorijom učenika i ispitali na koji način učitelji u početnoj nastavi matematike stvaraju uslove za rad koji je prilagođen njihovim potrebama i mogućnostima.

Ključne reči: obrazovni standardi, učenici potencijalno daroviti za matematiku, učitelj, početna nastava matematike, matematika.

Krstivoje Špijunović, PhD

University of Kragujevac, Teacher Training Faculty of Uzice

Mirko Dejić, PhD

University of Belgrade, Teacher Training Faculty of Belgrade

Sanja Maričić, PhD

University of Kragujevac, Teacher Training Faculty of Uzice

EDUCATIONAL STANDARDS AND IMPROVING WORK WITH POTENTIALLY GIFTED FOR MATHEMATICS IN CLASS TEACHING

Adoption of educational achievement standards is aimed at improving and increasing the quality of school and education. Their adoption implicated a new approach in elementary mathematics education, whose objectives and tasks are operationalised through key competences that students should achieve in this type of education. In addition, educational standards in elementary mathematics education should encourage teachers to make conditions and create environment adapted to students' abilities and focused on their development, so the students could possess knowledge of a certain quality level at the end of the first cycle of education. In this context, authors draw attention to students potentially gifted for mathematics, in order to investigate the measure in which the educational achievement standards contribute to the improvement of work with such children. For this purpose, we organized a research so as to determine whether educational standards, in teachers' opinion, contribute to the improvement of work with students potentially gifted for mathematics, to establish teachers'

attitude toward planning the work with this category of students, and to investigate in what way do teachers in elementary mathematics education create working conditions adapted to needs and abilities of such children.

Key Words: educational standards, students potentially gifted for mathematics, teacher, elementary mathematics education, mathematics.

Проф. др Урош В. Шуваковић

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

Филозофски факултет, Катедра за социологију

Косовска Митровица (Србија)

uros-s@eunet.rs

ДАРОВИТИ И ШКОЛСКИ СИСТЕМ

Постоји мноштво дефиниција даровитости. Б. Ђорђевић указује да се под овим појмом најчешће подразумевају „висока (супериорна) школска достигнућа и значајно интелектуално испољавање појединача који су уочени или идентификовани као даровити“.

Уколико појемо од оваквог схватања даровитости, главни проблем који се отвара јесте позиција даровитих у школском систему. Школски систем се у свакој земљи изграђује у односу према просечним, а не према даровитима. Просечнима је и прилагођен квалитет образовања који школски систем обезбеђује.

С друге стране, у напредним државама постоје посебне школе које су креиране тако да задовоље потребе даровитих. У Србији таквих школа нема, а и оне које постоје нису првенствено намењене даровитима, иако због залагања својих наставника и ћака постижу врхунске резултате у раду и квалитету наставе (нпр. Математичка гимназија). Разлог овоме лежи у настојању да се спречи тзв. „елитизам“, а у ствари добијамо нежељени ефекат - егалитаризам, пошто није прихватљиво становиште да се у име „једнаких шанси“ даровити спречавају да имају квалитетнију наставу, примерену њиховим могућностима.

Кључне речи: даровити, школски систем, просечност, „елитизам“ vs. егалитаризам, Србија.

Uros V. Suvakovic, Ph.D., Associate Professor

University in Pristina with contemporary Head office in Kosovska Mitrovica

Faculty of Philosophy, Department of Sociology

Kosovska Mitrovica (Serbia)

TALENTED AND SCHOOL SYSTEM

There are many definitions of the talent. B. Djordjevic indicates that this idea usually implies "high (superior) school achievements and significant intellectual manifestation of individuals that are noticed or identified as talented".

If we start from such a comprehension of the talent, the main problem that appears is the position of talented in school system. School system in every country is built in regard to the average, not talented pupils. The quality of education that school system provides is also adapted to average pupils.

On the other hand, there are special schools in most developed countries that are created to fulfill the needs of talented. There are no such schools in Serbia, and those that exist are not primarily intended for talented, although they achieve the top-level results in work and quality of education due to the advocacy of their teachers and pupils (e.g. Mathematical Grammar School). The reason for this lies in the attempt to prevent so-called "elitism", and actually we get an unwanted effect – egalitarianism, since the attitude that on behalf of "equal chances" talented are prevented to have more qualitative education, suitable for their possibilities, is not acceptable.

Key words: talented, school system, average, "elitism" vs. egalitarianism, Serbia.

МА Даница Веселинов

Висока школа стручних студија за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац
danica.veselinov30@gmail.com

МА Јиљана Келемен

Висока школа стручњака за васпитаче „Михаило Палов“, Вршац
liljana.kelemen@uskolavrsac.in.rs

ЕКОПЕДАГОШКА И ЕКОМЕТОДИЧКА ПРОСВЕЋЕНОСТ ДАРОВИТИХ УЧЕНИКА КАО КОНСТИТУЕНТ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Савремене промене у екосистему плод су нових стања којим се више не баве само природне науке-биологија, хемија, физика, већ и друштвене науке. Комуникација која се јавља између друштвених наука и екологије изискује комплексније уочавање човековог понашања према окolini, вредносних оријентација, искоришћавања природних ресурса. Оваква комуникација у себи садржи еколошки приступ образовању, усмеравање пажње на динамичке односе између организма и његове окolini, где су човек и окolina у узајамној инетракцији.

Намера нам није била да проблематици еколошке просвећености код даровитих ученика са становишта хуманистичких теорија приступимо прометејски амбициозно, нити пролеткултски оријентисано. Циљ рада се огледа у покушају да укажемо на важности екопедагошких и екометодичких компетенција наставника и екопедагошки описмењеног даровитог ученика, као једне од неодвојивих компоненти одрживог развоја. Желели смо да предочимо помоћу којих наставних стратегија и методичких корака је могуће код даровитих ученика подстицати позитивне људске вредности, критичко мишљење и спремност на еколошки животни стил. Такође, циљ нам је био да изложимо на који ће начин еколошки просвећени даровити ученици имати веће шансе да се носе са вредносно деградираним системом данашњице и временом у ком природа шаље озбиљну опомену нехуманом и етички сумњивом постмодерном друштву.

Кључне речи: еколошка просвећеност, даровити ученици, одрживи развој, екопедагошке и екометодичке компетенције

Danica Veselinov, MA

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vršac

Ljiljana Kelemen, MA

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”, Vršac

ECO-PEDAGOGIC AND ECO-TEACHING METHODOLOGY DEDICATION TO GIFTED STUDENTS AS SUSTAINABLE DEVELOPMENT CONSTITUENT

Contemporary changes in the eco-system are the result of new conditions dealt with not only by natural sciences – biology, chemistry, physics, but also humanistic sciences. The communication appearing between social sciences and ecologies requires more complex observation of human behaviour towards environment, value orientation, exploitation of natural resources. Such a communication contains ecological approach to education, focusing attention on dynamic relations between an organism and its environment, where a man and his surrounding are in mutual interaction.

Our intention was to deal with the problem issue of gifted students ecological dedication from the standpoint of humanistic theories neither in an ambitious Prometheus-like nor in a proletkult manner. The aim of the paper is to point out the importance of eco-pedagogical and eco-teaching methodological competencies of teachers and an eco-pedagogically literate gifted student, as one of inseparable components of sustainable development. Our intention was to show which are teaching strategies and methodological steps according to which it is possible to encourage positive human values in gifted students, as well as critical thinking and readiness to lead ecological aware life. Furthermore, we wanted to present the way how ecologically dedicated gifted students will have greater chances to manage value degraded system of today and the time when nature sends a serious warning to inhumane and ethically suspicious postmodern society.

Key words: ecological dedication, gifted students, sustainable development, eco-pedagogic and eco-methodological competencies.

Мр Горан Вилотијевић

Висока школа стручних студија за васпитаче „Михаило Палов“ Вршац
gilotijevic@sbb.rs

УЛОГА ПРОГРАМА РАЗВИЈАЈУЋЕ НАСТАВЕ У КВАЛИТЕТНОМ РАДУ СА ДАРОВИТИМА

Апстракт: У раду су наведена нека основна обележја интелигенције и даровитости и дати поједини подаци о учесталости појаве обдарених појединаца. Аутори се углавном слажу да има много обадрене деце, али да та карактеристика слаби како одрастају и прелазе из млађих у старије разреде. Стандардни школски програми су препрека ствралачком развоју деце. Постоји више врста програма намењених даровитима, а међу њима најважније место заузимају програми развијајуће наставе.

Кључне речи: даровитост, традиционални наставни програми, посебни програми за надарене ученике, програми развијајуће наставе.

Goran Vilotijević, MA

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”

Vršac

THE ROLE OF DEVELOPING TEACHING PROGRAM IN QUALITY GIFTED EDUCATION

The paper outlines certain basic features of intelligence and giftedness, offering specific data on frequency of gifted individual manifestation. The author mostly agrees that there are many gifted children, but that the characteristics becomes weaker as they grow up and pass from lower to higher primary school grades. Standard school programs are an obstacle to creative development of children. There are many types of programs for the gifted, and the most significant place among them belongs to the programs of developing teaching.

Key words: giftedness, traditional teaching programs, special programs for the gifted, developing teaching programs.

Е.В. Воевода,

профессор кафедры английского языка

МГИМО-Университет (Москва, Россия)

elenavoevoda@yandex.ru

ФЕНОМЕН «ТРЕТЬЕЙ КУЛЬТУРЫ» – ДАР ИЛИ ПРОБЛЕМА ГЛОБАЛИЗАЦИИ?

«Дети третьей культуры» (ДТК) – это дети экспатриантов, у которых формируется новый тип культуры, отличный от родной культуры и культуры страны пребывания. ДТК не владеют тем же культурным кодом, что и их зарубежные сверстники, и не могут полностью интегрироваться в новую культурную среду. Однако, находясь вне родной культуры, они упускают те нюансы, которые являются культурологическим паролем в системе опознавания «свой–чужой». У ДТК хорошо развиты социальные навыки: большинство из них полилингвальны, с готовностью познают все новое и легко адаптируются к иному стилю жизни. Это помогает им развивать способности в образовательной среде. Родители ДТК обычно выбирают для них школы с высоким образовательным уровнем, в том числе, международные школы в рамках программ Международного бакалавриата, известные высоким качеством образования, в которых развиваются мышление детей, учат ценить знания. Соответственно, большинство ДТК мотивированы получить высшее образование, используя возможности академической мобильности. Многие затем работают в области международных отношений, медицины, образования. Есть мнение, что мигранты, живущие за рубежом, но в своем культурном анклаве, – это новая форма ДТК. Однако из-за культурного окружения у детей мигрантов возникают языковые проблемы в школе, это отражается на успеваемости, поэтому их считают неспособными. В результате большинство «новых ДТК» после школы получает низкооплачиваемую работу. ДТК отличаются от других студентов, а их наличие в аудитории – проверка преподавателя на професионализм.

Ключевые слова. Дети третьей культуры, ДТК, идентичность, культурный код, социальные навыки, карьера.

Prof Dr E.V. Voevoda

English Language Department
MGIMO-University (Moscow, Russia)

THIRD CULTURE PHENOMENON – GIFT OR PROBLEM OF GLOBALIZATION?

Third Culture Kids (TCKs) are the children of expatriates who develop a new type of culture, different from both their mother culture and the host culture. TCKs do not share the same cultural code as their foreign peers and thus cannot fully integrate into the new culture. At the same time, being torn apart from their mother culture, they no longer share the cultural intricacies that serve as a password in the cultural identification “friend or foe” system. TCKs develop acute social skills: the majority of them are multilingual; they eagerly learn anything new and adapt to new lifestyles. That helps them to develop their abilities in the academic environment. Their parents usually seek out schools with high academic standards that develop the children’s capacity to analyze, synthesize and evaluate knowledge. These are often International Schools within the programmes of International Baccalaureate known for their high quality of education. Consequently, most TCKs are highly motivated to get university education using the advantages of academic mobility. Many of them build a career in international relations, medicine, education. Some researchers claim that migrants living abroad but in a sort of a cultural enclave of their own are the new TCKs. But due to the cultural environment, these children have language problems that suggest poor abilities. As a result, the majority of ‘new TCKs’ end up in low-paid jobs. A TCK in the classroom is different from other students and is a challenge for a teacher.

Keywords. Third Culture Kids, TCK, identity, cultural code, social skills, career.

Biljana Vujasin

Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac
vsvapedagozi@hemo.net

KOMPETENCIJE NASTAVNIKA I VASPITAČA U FUNKCIJI KVALITETNOG OBRAZOVANJA DAROVITIH

Pažnja autora usmerena je na zakonski okvir u odnosu na potrebe darovitih i njihovih nastavnika i vaspitača. Standardima kompetencija za profesiju nastavnika i njihovog profesionalnog razvoja (2011) odredene su nastavničke kompetencije u odnosu na ciljeve i ishode učenja, kako bi se ostvarilo uspešno poučavanje. Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja propisane su mere za unapređivanje kvaliteta nastave i postavljeni su ciljevi i ishodi u skladu sa vizijom obrazovanja i vaspitanja kao osnove društva „zasnovanog na znanju“. Naglasak je stavljen na opšte kompetencije i razvoj specifičnih znanja i veština, a mi čemo se zadržati na ulogu nastavnika, definisanu kao pružanje dodatne podrške učenicima iz osetljivih društvenih grupa, talentovanim učenicima i učenicima sa teškoćama u razvoju, da ostvare obrazovne i vaspitne poptencijale u skladu sa sopstvenim mogućnostima.

Cilj je da se sagledaju kompetencije nastavnika koje mogu da obezbede kvalitetno obrazovanje darovitih. Iz ugla Standarda, značajno je unapređivanje prakse profesionalnog razvoja nastavnika i vaspitača od inicijalnog obrazovanja, uvođenja u posao, licenciranja, stručnog usavršavanja, praćenja i vrednovanja rada nastavnika, te će se u tom kontekstu sagledati odgovarajuće kompetencije koje doprinose kvalitetu obrazovanja darovitih.

Ključne reči: kompetencije, obrazovanje, kvalitet, daroviti.

Biljana Vujasin

Preschool Teacher Training College “Mihailo Palov”
Vršac

COMPETENCIES OF TEACHERS AND PRESCHOOL TEACHERS IN THE FUNCTION OF GIFTED EDUCATION QUALITY

The author of the paper pays attention to the legislative framework and compares it to the needs of the gifted and their teachers and preschool teachers. Standards of competencies for the profession of teachers and their professional development (2011) determined teacher competencies in regard to the aims and outcomes of learning, in order to realize successful teaching. The Law on bases of the system of education and upbringing has proscribed measures to improve quality of teaching, establishing the aims and outcomes in accordance to the vision of education and upbringing as social grounds “based on knowledge”. The accent is put on general competencies and development of specific knowledge and skills, and we will deal with the role of a teacher,

defined as giving additional support to students from sensitive social groups, talented students and students with special needs, so that they could reach educational and upbringing potentials according to their own abilities. The aim of the paper is to consider competencies of teachers which could ensure high quality of gifted education. From the standpoint of the Standards, it is important to improve the practice of professional development of teachers and preschool teachers make it go beyond initial education, in-service training, giving licences, professional development, monitoring and evaluation of teacher's work; in this context appropriate teacher competencies will be considered which would contribute to higher quality of education of the gifted.

Key words: competencies, education, quality, the gifted.

Соња Вујин

ОШ "2. октобар", Зрењанин

sonjavujin@yahoo.com

**КВАЛИТЕТ РАДА СА ДАРОВИТИМ УЧЕНИЦИМА
У НИЖИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ**

Рад са ученицима низких разреда у основној школи, кроз обавезну наставу из свих наставних предмета, отвара даровите ученике. Кроз облике и садржаје рада у обавезној настави, посебна пажња може се посветити ученицима изнадпросечних могућности у свим областима рада у настави. Одређени ниво и квалитет у раду са даровитим ученицима може се остварити и у оквиру додатне наставе, која није у целини посвећена искључиво раду са даровитим ученицима, али у значајном сегменту реализација додатне наставе може бити оријентисана и на ову област. У овом раду посебна пажња посвећена је квалитету рада са даровитим ученицима у оквиру реализације додатне наставе математике у низним разредима. Један од начина да се рад са даровитим ученицима у додатној настави математике учини ефикаснијим, неопходно је индивидуализовати рад са свим ученицима, што подразумева да полазиште за њихову мисаону активизацију треба да буду когнитивна својства којима располажу, што се односи на когнитивне способности и вештине, претходно стечена знања и појмове, развијена интересовања и друго. *Кључне речи:* млађи разреди, даровити ученици, додатна настава математике, индивидуализација у настави.

Sonja Vujin

Primary School "2. oktobar", Zrenjanin

**QUALITY OF WORK WITH GIFTED STUDENTS
IN LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL**

Working with students in lower grades in elementary school, through the teaching of all subjects, reveals the gifted. Through the forms and contents of the regular teaching, special attention can be given to students with above average opportunities in all areas of work in teaching. Certain level and quality of work with gifted students can be achieved in the additional teaching, which is not entirely dedicated to work exclusively with gifted students, but a significant segment of the realization of additional teaching can be focused on this area. In this paper, special attention is paid to the quality of work with gifted students in the realization of additional teaching of mathematics in the lower grades. In order to work with gifted students in the additional teaching of mathematics more effectively, it is necessary to individualize work with all students, which means that the starting point for their thoughtful activation should be their cognitive properties, which refers to cognitive abilities and skills previously knowledge and concepts, developed interest and so on.

Keywords: lower grades, gifted students, additional teaching of mathematics, individualization of teaching.

Проф. др Златко Жоглев, Ректор

Универзитетот Св Климент Охридски –Битола

zlatko.zoglev@uklo.edu.mk

**КОМУНИКАЦИСКИТЕ КОМПЕНЦИИ НА НАСТАВНИЦИТЕ КАКО ДЕТЕРМИНАНТА ЗА
КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАНИЕ НА НАДАРЕНите И ТАЛЕНТИРАНИТЕ**

Комуникацијата како динамички интеракциски процес на размена на разни вербални и невербални пораки претставува универзален и неизбежен планетарен феномен. Трудот го актуелизира прашањето

за квалитетот, интензитетот и динамиката на комуникација која се реализира во воспитно-образовниот процес и во тој контекст интеракциските односи со надарените . Специфичниот скlop на особини на надарените и талентирани бара од наставниот кадар и соодветни комуникациски компетенции кои се специфични за надарените и талентирани ученици. Од тие причини во фокусот на трудот се комуникациските компетенции на наставниците како неопходен услов за квалитетно образование и нивното подобрување и усовршување. Посебен акцент се става на невербалните комуникациски релации кои ги декодираат и на соодветен начин ги емитуваат во околната посебно во релациите со наставниот кадар. На крајот во трудот се преставуваат емпириски сознанија во врска со различни институционални и индивидуални комуникациски односи во општина Битола и нивните специфичности.

Клучни зборови: комуникација, квалитетно образование, надарени и талентрани

Prof. Dr Zlatko Zoglev, Rector

University of St Kliment Ohridski – Bitola

THE TEACHER`S COMMUNICATION COMPETENCES AS A DETERMINANT FOR QUALITY EDUCATION FOR THE GIFTED AND TALENTED

Communication as a dynamic interactive process of exchanging of various verbal and nonverbal message is universal and inevitable planetary phenomenon. This paper is working the issue of quality, intensity and dynamics of communication that are implemented in the educational process in the context of interactive relationships with the gifted and talented. The specific part of the characteristics of gifted and talented teaching staff requires adequate communicating competencies specific to gifted and talented students. Because of that, in the focus of this labor are communication competencies of teachers as a necessary condition for quality education and their improvement and development. Special emphasis is placed on non-verbal communication relations that decode and properly transmit them around especially in the relations with teachers. Finally the paper work is representing an empirical knowledge about various institutional, individual communication and relationships in the municipality of Bitola and their specificities.

Key words: communication, quality education, gifted and talented

БЕЛЕШКЕ:

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

159.928-053.5 (082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп „Даровити и квалитет образовања“
(2013 ; Вршац)

Zbornik rezimea sa Međunarodnog naučnog skupa „Daroviti i kvalitet obrazovanja“, Vršac, 28.06.2013. / [uredile: Grozdanka Gojkov, Snežana Prtljaga], - Vršac: Visoka škola strukovnih studija Za vaspitače „Mihailo Palov“, 2013 (Vršac: Tuli). - [95] str. ; 30 cm.
- (Biblioteka Zbornici / Visoka škola strukovnih studija
Za vaspitače „Mihailo Palov“, Vršac)

Tiraž 150

ISBN 978-86-7372-175-0

a) Даровита деца – Зборници – Резимеи
COBISS.SR-ID 279199239